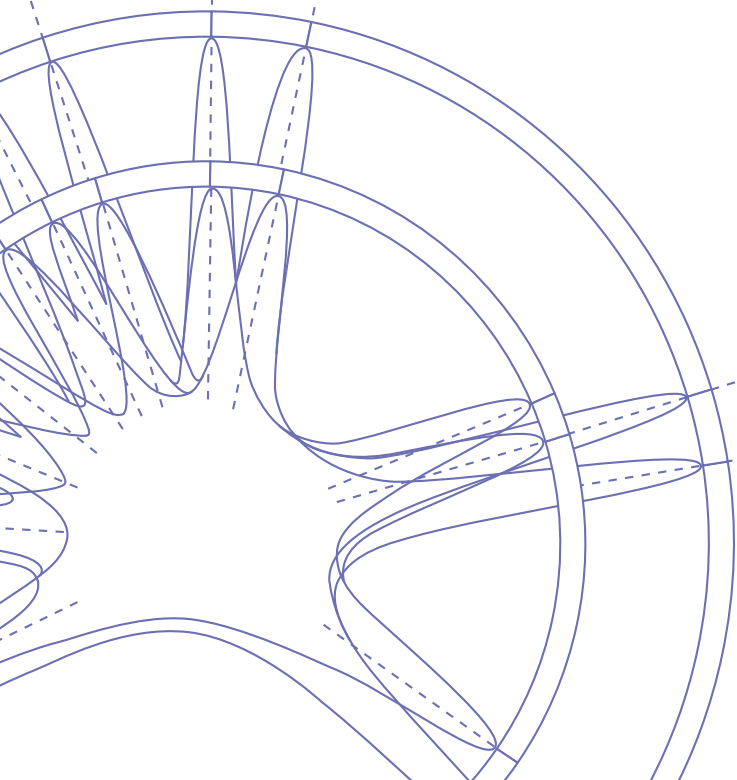

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA MAGYARORSZÁGON 5.

SZELLEMI TULAJDON NEMZETI HIVATALA
2016

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA MAGYARORSZÁGON 5.

Szellemi Tulajdon
Nemzeti Hivatala

Szerző: Simon Dorottya
Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
Kézirat lezárásának dátuma: 2016. április 13.

Felelős szerkesztő: Bana Zsuzsanna
Grafika és kiadványterv: Graphasel Design Studio
Fotók: Csudai Sándor, Mohai Balázs
Kiadta a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
Felelős kiadó: dr. Bendzsel Miklós
Nyomdai kivitelezés: Typoézis Kft.

ISBN 978-963-9157-80-4

TARTALOM

ÖSSZEFOGLALÁS

1. ELŐZMÉNYEK

2. MÓDSZERTAN

2.1. A WIPO-MÓDSZERTAN

2.2. A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK MEGHATÁROZÁSA

2.3. STATISZTIKAI ADATOK

3. A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK SÚLYA A MAGYAR GAZDASÁGBAN

3.1. A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI TELJESÍTMÉNYE

3.2. A PRIMER SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA

3.3. A SZERZŐIJOG-FÜGGŐ TECHNIKAI HÁTTÉRÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA

3.4. A RÉSZLEGESEN SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA

3.5. AZ EGYÉB KISZOLGÁLÓ ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA

3.6. A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK KÜLKERESKEDELMI FORGALMA

3.7. ÖSSZEHASONLÍTÁS MÁS NEMZETGAZDASÁGI ÁGAKKAL

4. FEJLŐDÉSI TRENDEK A PRIMER SZERZŐI JOGI ÁGAZATOKBAN

4.1. SAJTÓ ÉS IRODALOM

4.2. ZENE, SZÍNHÁZ, FESZTIVÁLOK

4.3. MÚZEUMOK

4.4. FILMALKOTÁS ÉS VIDEÓ

4.5. RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ

4.6. HIRDETÉS, REKLÁM

4.7. INFORMÁCIÓS ÉS KOMMUNIKÁCIÓS TECHNOLÓGIA

FELHASZNÁLT IRODALOM

MELLÉKLETEK

	8
	10
	20
	22
	23
	25
	28
	31
	36
	39
	42
	43
	44
	50
	52
	56
	62
	71
	75
	79
	84
	87
	90
	92

ÖSSZEFOGLALÁS

Az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Office, WIPO) 2003-ban publikálta azt a módszertani útmutatót, amely megteremtette az alapjait a szerzői jogi ágazatok egységes alapokon történő nemzetközi összehasonlításának.¹ A metodika a vizsgált tevékenységeket szerzői jogi tartalmuk alapján csoportosítja, így megkülönböztetünk I. primer (elsődleges) szerzői jogi ágazatokat, II. szerzőijog-függő technikai háttérágazatokat, III. részlegesen szerzői jogi ágazatokat, valamint IV. egyéb kiszolgáló ágazatokat.

A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala – 2005, 2010, 2012 és 2014 után – immáron ötödik alkalommal végezte el a magyarországi szerzői jogi ágazatok súlyának felmérését. Jelen tanulmányban a 2013. tárgyévi eredményeket a 2011. évi adatokkal összehasonlító elemzés elsősorban arra a kérdésre keresi a választ, hogy a 2008-ban kirobbant válságnak a kreatív tevékenységekre gyakorolt negatív hatásai átmenetiek voltak-e, azaz a vizsgált időszakban visszatért-e a válság előtti növekvő tendencia, vagy tartós következményként folytatódott a legutóbbi kutatás során tapasztalt zsugorodás.

Az eredmények alapján a magyarországi szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlya a 2011–2013 időszakban a bruttó hozzáadott értékében és a munkavállalói jövedelemben növekedett, a kibocsátásban és a foglalkoztatásban mérséklődött. Az adatok arról tanúskodnak, hogy hazánkban a szerzői jogi ágazatok továbbra is jelentős mértékben járulnak hozzá a gazdasági teljesítményhez. Ezek a szektorok 2013-ban a GDP-t több mint 2089 milliárd forinttal gyarapították, ezzel – a magyarországi felmérés történetének legmagasabb értékét produkálva – 8,25 százalékot tettek ki. A munkajövedelemben ugyanilyen fejlődés mutatkozott, így a 698 milliárd forintos teljesítményhez kapcsolódó súly – szintén csúcsot döntve – 8,23 százalékra emelkedett. Ezzel szemben a szerzői jogi ágazatok teljesítménye a kibocsátásban és a foglalkoztatásban 2011 és 2013 között csökkent. Az előbbi 2006 óta folyamatosan mérséklődik, így tartós tendenciáról beszélhetünk; az utóbbi 2011 óta mutat visszaesést. A hazai szerzői jogi tevékenységek kibocsátása a vizsgált évben 4915 milliárd forintot tett ki, amelynek a 8,13 százalékos nemzetgazdasági részaránya a legkisebb a hazai felmérés történetében. A területen foglalkoztatott 265 ezer fő által elért 7,28 százalékos nemzetgazdasági arány megegyezik a 2006. tárgyévi eredménnyel.

A szerzői jogi ágazatok közül a GDP-ben elért teljesítmény alapján kiemelkedik a „szoftver és adatbázis” 2,41 százalékkal, és további négy tevékenység mutatója haladta meg a 0,5 százalékos szintet. A legutóbbi, 2011. tárgyévi eredményhez hasonlóan ezek közé tartozik a „sajtó és irodalom” (0,94 százalék), a „zene, színház, opera” (0,75 százalék), illetve a „filmalkotás és videó” (0,54 százalék). A korábban tapasztaltaktól eltérően új elemként a szerzői joghoz kapcsolódó „általános kereskedelem” (0,57 százalék) is helyet kapott a legjelentősebb ágazatok között.

¹ Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. WIPO. 2003.

A szerzői jogi ágazatok teljesítményét összehasonlítva más nemzetgazdasági ágakkal azt tapasztaljuk, hogy 2089 milliárd forintos eredménnyel az ingatlanügyletek és a szállítás, raktározás között a negyedik legjelentősebb terület a hazai gazdasági ágak sorában. A számszerűsített értéke az információ, kommunikáció másfélszerese; az oktatás és az építőipar kétszerese; a villamosenergia-ipar háromszoros. A primer szerzői jogi ágazatok önmagukban is előkelő helyezést foglalnak el a listában (1394 milliárd forint). A szakmai, tudományos, műszaki tevékenységek (1470 milliárd forint) kissé megelőzik ezeket a kreatív tevékenységeket; amelyek azonban maguk mögé utasítják az információ, kommunikáció (1368 milliárd forint), illetve a mezőgazdaság (1154 milliárd forint) nemzetgazdasági ágakat.

A külkereskedelmi adatokat tekintve 2013-ban a primer szerzői jogi ágazatok több mint 48 milliárd forintot kitevő termékforgalma 1,5 milliárd forintos többlettel zárt. Ez egyben azt is jelenti, hogy ez volt az első olyan év a felmérés történetében, amikor a kapcsolódó kivitel meghaladta a behozatalt. A szerzői jogi szolgáltatások külkereskedelmi forgalma a vizsgált évben több mint 2,3 milliárd forintot tett ki, a külkereskedelmi egyenleg az év végén meghaladta a 160 milliárd forintot, tovább javítva a mérleget.

Az WIPO-módszertant alkalmazó nemzetközi felmérések szerint a szerzői jogi ágazatok átlagosan 5,1 százalékkal járulnak hozzá a nemzetgazdasági GDP-hez. Az eddig megjelent teljesítmények alapján ezt az értéket 19 állam múlta felül. A lista élén az USA áll 11,44 százalékkal, amit Dél-Korea (9,89 százalék) és Mexikó (8,07 százalék) követ. Magyarország ebben az összevetésben a legfrissebb adatok szerint a harmadik (8,25 százalékkal). A foglalkoztatáshoz a szerzői joghoz kapcsolódó szektorok nemzetközi kitekintésben átlagosan 5,3 százalékkal járulnak hozzá. Ezt a mutatót 17 ország haladja meg, amelyek közül a Fülöp-szigetek (11,10 százalék), Mexikó (11,01 százalék) és Bhután (10,09 százalék) áll az élén. Legújabb eredményével hazánk (7,28 százalékkal) a nyolcadik helyen szerepel.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a 2013. tárgyévi adatok alapján a magyarországi szerzői jogi ágazatok a gazdasági válság kedvezőtlen hatásait kiheverték, és a vizsgálat tárgyát képező két év alatt – jelentős növekedést mutatva a bruttó hozzáadott értékben és a munkajövedelemben – a felmérés történetének legnagyobb nemzetgazdasági részarányát érték el. Ezzel szemben a kibocsátásban immáron harmadik alkalommal méréséklődött ezeknek a szektoroknak a súlya, amiért elsősorban a szerzői-jog-függő technikai háttérágazatok folyamatos zsugorodása okolható. A kapcsolódó foglalkoztatottság a 2008-ban kirobbant gazdasági válság begyűrűzését követően csökkent; a következő tanulmány feladata lesz felderíteni, hogy ebben az esetben is átmeneti visszaesésről beszélhetünk, vagy a létszámcsökkenés hosszabb távon is tartósan bizonyul majd.

1.

ELŐZMÉNYEK

definíció

WIPO

gazdaságtan

gazdasági teljesítmény

tanulmányok

kreatív ágazatok

elemzés

- 2 Lásd: Penyigey–Munkácsi (2005).
 3 Lásd: Penyigey (2010).
 4 Lásd: Simon–Pusztaszeri–Tarr (2012) és Simon (2014).

A szerzői jog gazdaságtanának kutatása több mint nyolcvan éves múltra tekint vissza.² A gyakran országonként, szervezetenként eltérő definíciók ellenére a kreatív szektorok gazdasági, társadalmi és kulturális jelentőségét az elmúlt másfél évtizedben szerte a világon felismerték, aminek következtében számtalan tervezet született ennek a kulcságazatnak a fejlesztésére.³ A stratégiai dokumentumok mellett egyre hangsúlyosabbá vált a kreatív tevékenységek gazdasági súlyának számszerűsítése is.⁴ Jelen tanulmányban az előzmények között a legutóbbi, 2014-ben megjelent SZTNH-felmérés óta közreadott hazai és nemzetközi elemzések eredményeiből válogatunk.

- 5 Korábbi nevén Ernst & Young.
 6 Cultural times. The first global map of cultural and creative industries. EY, 2015.

A legnagyobb területet felölelő, világméretű tanulmány az EY⁵ jóvoltából 2015 decemberében került publikálásra. A Cultural times. The first global map of cultural and creative industries című riport⁶ az alábbi 11 alszektort veszi számításba:

- **könyvek:** papíralapú és digitális könyvpiac (beleértve a tudományos, technikai és gyógyászati könyveket is),
- **napilapok és magazinok:** hírlapok, folyóiratok és időszaki kiadványok, hírügynökségek,
- **zene:** hangfelvétel készítése és kiadása, élő zene, előadóművészeti tevékenységek (tánc, színház, élő zene, opera, balett stb.)
- **előadóművészetek:** előadóművészeti tevékenységek (tánc, színház, élő zene, opera, balett stb.)
- **tévé:** műsorösszeállítás, -készítés, -szolgáltatás (beleértve a műholdas és kábeltévé is),
- **film:** mozgóképgyártás, utómunkálatok és terjesztés,
- **rádió:** rádióműsor-szolgáltatás,
- **videójátékok:** fejlesztők, kiadók, forgalmazók és kereskedők (beleértve a szükséges informatikai eszközöket is),
- **vizuális művészetek:** vizuális művészeti alkotótevékenységek, múzeumok, fotó és dizájn,
- **építészet:** építőipari vállalatok,
- **reklám:** reklámügynökségek.

Az elemzés szerint 2013-ban a kreatív ágazatok a világon 2250 milliárd dollár mértékű árbevétel generáltak (amely összeg nagyobb, mint India adott évi GDP-je), és 29,5 millió embernek biztosítottak munkát. A legnagyobb kreatív szektorok listáját a televízió vezeti (477 milliárd dollár), amit a vizuális művészetek (391 milliárd dollár), illetve a folyóiratok és magazinok (354 milliárd dollár) követ. A Föld teljes munkaképes korú lakosságának 1 százalékát kitevő hasonló tevékenységek közül a legtöbb alkalmazottat a vizuális művészetek (6,7 millió fő), a zeneipar (4 millió fő) és a könyvkiadás (3,7 millió fő) foglalkoztatja. A kontinenseket tekintve Ázsia jelenti a legnagyobb piacot (743 milliárd dollár és 12,7 millió alkalmazott), a második helyen Európa, a harmadik helyen pedig Észak-Amerika áll. A kreatív ágazatok az online gazdaság hajtómotorjai: 2013-ban 200 milliárd dollár árbevételt termeltek ezen a területen.

A tevékenységek ösztönzik a digitális eszközök forgalmát, amelyhez 530 milliárd dollárral járultak hozzá. A digitális formátumban elérhető kulturális termékek piaca 66 milliárd dollárt tett ki, a kapcsolódó reklámbevételek pedig 21,7 milliárd dollárt eredményeztek.

A munkaerő összetételét tekintve a kreatív szektorok több fiatalt, 15–29 éves alkalmazottat foglalkoztatnak, mint más ágazatok. Ezen a területen a nők aránya is meghaladja az átlagot. A kreatív tevékenységeket többségében kisvállalkozások és önálló alkotók végzik.

A tanulmány megállapítja, hogy a világszintű kulturális infrastruktúra ösztönző hatással bír a városfejlesztésre. A nagy rendezvények, fesztiválok,

kiállító- és előadóhelyek meghatározzák a város arculatát és támogatják az adott városra jellemző egyedi imázs kialakítását. A kreatív iparágakra épülő projektek jelentősen hozzájárulnak a turizmus fellendítéséhez – munkahelyeket teremtve a helyi lakosoknak –, csakúgy, mint az élhetőbb városok kialakításához.

A kiadvány öt globális régió (Európa, Észak-Amerika, Dél-Amerika és a Karib-szigetek, Afrika és a Közel-Kelet, Ázsia és a csendes-óceáni térség) kulturális és kreatívipari jellemzőit külön-külön is megvizsgálja.

Szintén a Föld minden nagyobb régiójára kiterjed, de korántsem ad teljes képet az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) felmérésorozata a szerzői jogi ágazatok gazdasági súlyáról, amely a jelen tanulmány módszertanát szolgáltatja. A WIPO az egységes módszertan közzététele óta a honlapján folyamatosan publikálja angol nyelven a tagállamok riportjait.⁷ Jelen tanulmány kéziratának készítésekor 46 ország jelentései alapján tudunk nemzetközi összehasonlítást végezni. A felmérések viszonylag nagy időintervallumot fognak közre: a legkorábbiak 2004-ben, a legfrissebbek pedig 2015-ben jelentek meg.

⁷ WIPO The Economic Performance of Copyright-Based Industries: <http://www.wipo.int/copyright/en/performance/>.

Az eredmények alapján a szerzői jogi alapú ágazatok átlagosan 5,1 százalékkal járulnak hozzá az adott ország GDP-jéhez. Az eddig megjelent teljesítmények alapján ezt az értéket 19 állam tudja felülmúlni. A lista élén az USA áll 11,44 százalékkal, amit Dél-Korea (9,89 százalék) és Mexikó (8,07 százalék) követ. Magyarország ebben az összevetésben a legfrissebb, jelen tanulmányban kiszámított adatok szerint a harmadik (8,25 százalékkal). A foglalkoztatáshoz a szerzői joghoz kapcsolódó szektorok átlagosan 5,3 százalékkal járulnak hozzá. Ezt a mutatót 17 ország haladja meg, amelyek közül a Fülöp-szigetek (11,10 százalék), Mexikó (11,01 százalék) és Bhután (10,09 százalék) áll az élén. 2016-ban publikált eredményével hazánk (7,28 százalékkal) a nyolcadik helyen szerepel.

Az európai kreatív iparágak gazdasági súlyával kapcsolatban az utóbbi években több tanulmány is napvilágot látott. Ezek közül a TERA Consultants tanácsadó cég kutatása *The economic contribution of the creative industries to EU GDP and Employment* címmel 2014 szeptemberében került nyilvánosságra.⁸ A riport a WIPO-módszertant alapul véve számszerűsíti az ágazat súlyát a hozzáadott értékben és a foglalkoztatásban, illetve figyelemmel követi a 2008–2011 között végbement változásokat, amelyek tükrözik a gazdasági válság és a digitális technológiák térnyerése okozta kedvezőtlen hatásokat.

⁸ *The economic contribution of the creative industries to EU GDP and Employment*. TERA Consultants, 2014.

A tanulmány szerint 2011-ben az európai kreatív iparágak az EU 27 tagállama GDP-jének 6,79 százalékát tették ki, ezen belül a primer (vagyis a legszorosabb értelemben vett kreatív) tevékenységek a 4,4 százalékát adták. A foglalkoztatást tekintve a teljes kreatívipar súlya 6,47 százalék, a primer ágazatok aránya 3,82 százalék volt. Tehát ezek a szektorok Európában jobban hozzájárulnak a hozzáadott érték gyarapításához, mint a munkahelyteremtéshez, azaz inkább tőke-, mint munkaerő-intenzívek.⁹ A vizsgált mutatók csökkentek a válság előtti szinthez képest; a foglalkoztatás esetében jelentősebb mértékben, mint a hozzáadott értéket tekintve. A legnagyobb veszteségeket a kreatív iparágaktól függő technikai háttérágazatok könyvelhették el mindkét indikátor esetében.

⁹ Amint majd a hazai eredmények alapján látni fogjuk, ez a megállapítás Magyarország esetében is helytálló.

A primer kreatív ágazatok szerepe a televízió, a filmgyártás és az infokommunikációs technológiák kivételével mérséklődött a vizsgált három évben. Az utóbbi a válság ellenére jelentős növekedésre volt képes, köszönhető-

1. táblázat: A szerzői jogi ágazatok hozzájárulása a GDP-hez és a foglalkoztatáshoz a WIPO-módszertan alapján

Ország	GDP	Foglalkoztatottság
Argentína (2013)	4,70%	3,00%
Ausztrália (2015)	7,10%	8,70%
Bhután (2011)	5,46%	10,09%
Brunei (2011)	1,58%	3,20%
Bulgária (2007)	2,81%	4,31%
Dél-Afrika (2011)	4,11%	4,08%
Dél-Korea (2012)	9,89%	6,24%
Dominika (2012)	3,40%	4,80%
Etiópia (2014)	4,73%	4,20%
Finnország (2014)	4,73%	5,14%
Fülöp-szigetek (2006)	4,82%	11,10%
Grenada (2012)	4,83%	5,12%
Hollandia (2014)	6,00%	7,40%
Horvátország (2007)	4,23%	4,65%
Indonézia (2013)	4,11%	3,57%
Jamaica (2007)	4,81%	3,03%
Jordánia (2012)	2,96%	3,39%
Kanada (2004)	5,38%	6,96%
Kenya (2009)	5,32%	3,26%
Kína (2009)	6,37%	6,52%
Kolumbia (2008)	3,30%	5,80%
Lettország (2004)	4,00%	4,40%
Libanon (2007)	4,75%	4,49%
Litvánia (2012)	5,40%	4,92%

Ország	GDP	Foglalkoztatottság
Magyarország (2016)	8,25%	7,28%
Malajzia (2008)	5,70%	7,50%
Malawi (2013)	3,46%	3,35%
Mexikó (2006)	8,07%	11,01%
Moldova (2015)	3,31%	3,58%
Oroszország (2007)	6,06%	7,30%
Pakisztán (2010)	4,45%	3,71%
Panama (2009)	6,35%	3,17%
Peru (2009)	2,67%	4,50%
Románia (2008)	5,55%	4,19%
St. Kitts és Nevis (2012)	6,60%	3,10%
St. Lucia (2012)	8,00%	4,40%
St. Vincent (2012)	5,60%	3,10%
Szerbia (2014)	4,00%	4,06%
Szingapúr (2004)	5,67%	5,80%
Szlovénia (2010)	5,10%	6,80%
Tanzánia (2012)	4,56%	5,63%
Thaiföld (2012)	4,48%	2,85%
Törökország (2014)	2,73%	5,40%
Trinidad és Tobago (2011)	4,80%	5,00%
Ukrajna (2008)	2,85%	1,91%
USA (2014)	11,44%	9,85%

Megjegyzés: zárójelben a megjelenés éve

Forrás: WIPO-tanulmányok

2. táblázat: A kreatív ágazatok gazdasági súlya az EU 27 tagállamában (2011)

Kreatív ágazatok	Hozzáadott érték			Foglalkoztatottság		
	Hozzáadott érték (Mrd EUR)	Változás (2008–2011)	% EU GDP	Munkahelyek száma (millió)	Változás (2008–2011)	% EU foglalkoztatottak
Primer	558	-0,07%	4,40%	8,3	-2,33%	3,82%
Függő	221	-1,18%	1,67%	4,0	-3,88%	1,86%
Kiszolgáló	91	0,58%	0,72%	1,7	-1,19%	0,78%
Kreatív ágazatok összesen	860	-0,28%	6,79%	14,0	-2,65%	6,47%

Forrás: The economic contribution of the creative industries to EU GDP and employment, TERA Consultants, 2014, p. 5

en elsősorban a webfejlesztés, az adathosting és- feldolgozás, valamint a számítógépes programozás fejlődésének. A kreatív ágazatoktól függő tevékenységek teljesítménye is számottevően csökkent mind a hozzáadott értékben, mind a foglalkoztatásban. A kiszolgáló ágazatok a telekommunikáció kiegyensúlyozottságának köszönhetően enyhe növekedést produkáltak. A tanulmány a teljes régió kívül koncentrált az öt legjelentősebb kreatív piacot – az EU teljes kreatívipara hozzáadott értékének 72 százalékát és munkaerőforrásának 68 százalékát – magáénak tudható gazdaság teljesítményére is. Az Egyesült Királyságot, Franciaországot, Németországot, Olaszországot és Spanyolországot magába foglaló elitcsoport kreatív ágazatai nagyobb mértékben megszenvedték a recessziót, mint a gazdaságok egésze, illetve mint az EU többi tagállamának hasonló szektorai. A „nagyok” közül kiemelkedik Franciaország teljesítménye: a vizsgált időszakban a kreatívipar gazdaságon belüli súlya növekedni volt képes, a hozzáadott értékben 4 százalékos, a foglalkoztatásban pedig 0,4 százalékos ütemben.

A szerzők európai szervezete (GESAC) felkérésére az EY (korábban Ernst & Young) elkészítette a Creating growth – Measuring cultural and creative markets in the EU című tanulmányt, amely 2014 decemberében került a nyilvánosság elé. A tanulmány a fejezet elején már bemutatott világméretű vizsgálat európai előfutára volt, így a két elemzés azonos módszertan alapján készült.

A tanulmány szerint az európai kreatív és kulturális ágazatok 2012-ben közel 536 milliárd euró forgalmat bonyolítottak le, és a kontinens GDP-jének 4,2 százalékát adták. A régióban több mint 7 millió munkahely köthető közvetlenül vagy közvetetten ezekhez a tevékenységekhez, ami a munkaképes korú lakosság 3,3 százaléka. Ezzel a szektor a harmadik legnagyobb munkaadó az építőipar és a vendéglátás után. A területen dolgozók száma az autóipar két és félszerese és a vegyipar ötszöröse. A vizsgált évben az előadóművészetek, a vizuális művészetek és a zene kategóriák önmagukban több mint 1 millió embert foglalkoztattak Európa-szerte.

3. táblázat: A 11 európai kreatív és kulturális ágazat gazdasági teljesítménye 2012-ben

Szektor	Forgalom (milliárd euró)	Foglalkoztatottság (ezer fő)
Vizuális művészet	128	1 232
Reklám	93	818
Televízió	90	604
Sajtó	71	484
Könyv	36	646
Építészet	36	493
Előadó-művészet	32	1 235
Zene	25	1 168
Film	17	641
Videójáték	16	108
Rádió	10	97

Forrás: Creating growth, Measuring cultural and creative markets in the EU. EY, 2014. p. 11

Az európai kreatív ágazatok közül jövedelem tekintetében kiemelkedik a vizuális művészet (128 milliárd euró), a reklám (93 milliárd euró), a televízió (90 milliárd euró) és a sajtó (71 milliárd euró). A foglalkoztatottság szerint az előadó-művészet (1,2 millió fő), a vizuális művészet (1,2 millió fő) és a zene (1,1 millió fő) biztosítja az összes kreatív munkahely több mint felét. A teljes szektor 2000 és 2007 között gyorsabban fejlődött az EU átlagos teljesítménynövekedésénél (évente 3,5 százalékkal, szemben az 1 százalékos változással), illetve sikeresen ellenállt a gazdasági válságnak is (2008 és 2012 között 0,7 százalékkal bővült évente, míg az EU átlagos teljesítménye évente 0,7 százalékkal mérséklődött). A munkavállalók között ebben a szegmensben fél százalékkal több 29 év alatti fiatal dolgozik, mint a gazdaság többi részén. Kelet-Európában ez a különbség nagyobb: 1,3 százalékkal. A tanulmány kiemeli, hogy minden kreatív és kulturális ágazatban találunk európai vállalatot, így a régió élen jár nemcsak a hagyományos értékek megőrzésében és ápolásában, de az új trendek kialakításában is. A kiadvány külön-külön 11 európai kreatív és kulturális tevékenység gazdasági jelentőségét is elemzi, amelyek legfontosabb elemeit a jelen tanulmány 4., Fejlődési trendek című fejezetében ismertetjük.¹⁰

¹⁰ Creating growth—Measuring cultural and creative markets in the EU. EY, 2014.

A magyarországi kreatívipar gazdasági hatásait számszerűsítő szakirodalom 2014-ben a Design Terminál felkérésére a Hétfa Elemző Központ által elvégzett felméréssel bővült. A Kreatívipar mint erőforrás című kutatás a hazai kreatívipari szektor 2008 és 2012 közötti teljesítményét vizsgálja. A teljes elemzés jelen tanulmány kéziratának leadásáig nem került nyilvánosságra, ezért a főbb eredményeket a Design Terminál honlapján elérhető publikus kivonatból idézzük.¹¹

¹¹ A kreatívipar mint erőforrás. Design Terminal, 2014.

A tanulmány szerint a kreatívipari tevékenységek aránya 3,7 százalékot tesz ki a magyar GDP-ben, és az összes foglalkoztatott 4,4 százaléka érdekelt az ágazatban. Az európai trendhez hasonlóan a szektor teljesítménye gyorsabban nő, mint a nemzetgazdaság egésze; ennek üteme a bruttó hozzáadott érték alapján ötszörös, exportja alapján pedig kétszeres. Ezen belül a leggyorsabban fejlődő terület a dizájn (termék-, grafika- és divattervezés) volt, amelynek bruttó hozzáadott értéke a háromszorosára,

az érdekelt vállalkozások száma pedig a két és félszeresére növekedett a vizsgált időszakban. Magyarországon az innovatív vállalkozások 31 százaléka foglalkozik dizájninnovációval. A tanulmány által kapott eredmények alátámasztják azt a feltételezést, hogy a technológiai típusú innováción kívül dizájninnovációval is foglalkozó cégek sokkal sikeresebbek, mint a formatervezésre kevés figyelmet szentelő társaik. Az elemzés megállapítja, hogy ugyan a hazai kreatív szektor nemzetközi szinten is egyre erősödik (az árbevételen belül az export aránya 14 százalékról 21 százalékra nőtt 2008 és 2012 között), ám egyelőre korlátozottan képes növelni a versenyképességet. A tanulmány üzenete szerint azonban az ágazat megfelelő gazdaságfejlesztési intézkedések támogatása mellett közép-, hosszútávon a magyar gazdaság egyik motorjává válhat.

4. táblázat: A magyarországi kreatív ágazatok erősségei és kihívásai

Erősségek	Kihívások
Magas hozzáadott érték	Nemzetközi piacok elérése
Dinamikus növekedés	Alacsony hazai dizájnkereslet
Erős hagyományok és intézmények	Művészattitűd: kevés üzleti tudás
Budapest: épülő ökoszisztéma, támogatókörnyezet	A tőke és a vállalkozás találkozási nehézségek
Tehetség- és innovációorientált értékrend	Ágazaton belüli törésvonalak
Pozitív példák	Gyenge együttműködések

Forrás: Kreatívipar mint erőforrás, Design Terminál, 2014, p. 4

12 Penyigej–Munkácsi (2005), Penyigej (2010), Simon–Pusztaszeri–Tarr (2012) és Simon (2014).

13 A tanulmány elkészítését a WIPO-módszertan kidolgozásában aktívan részt vevő Stephen E. Siwek és Dimiter Gantchev segítették szakmai tanácsaikkal.

14 A KSH–SZTNH közös munkában az adatgyűjtésre a WIPO-módszertan alapján került sor, annak hazai adaptálásában és az adatlekérdezés koordinációjában Nádudvari Zoltán statisztikus szakértő működött közre.

Az előzmények bemutatását a jelen felméréssorozat korábbi eredményeinek összefoglalásával zárjuk. Magyarországon eddig négy alkalommal került sor a kreatív ágazatok gazdasági súlyának felmérésére.¹² A vizsgálatokat a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH), a 2010-ben bekövetkezett névváltozást megelőzően pedig a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) végezte el. A 2004-ben Kelet-Közép-Európában úttörőként, a WIPO által delegált szakértők közreműködésével¹³ és a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatszolgáltatásával elvégzett kutatás kimutatta, hogy 2002-ben az ágazat fontos társadalmi-gazdasági szerepet töltött be Magyarországon. A kapott értékek nemzetközi összevetésben is magasnak bizonyultak. A következő vizsgálatra négy évvel később került sor. A 2006. tárgyévi adatokkal¹⁴ elvégzett felmérés megerősítette a szerzői jogi ágazatok jelentőségét hazánkban: a vizsgált időszakban szignifikánsan nőtt ezen szektorok súlya mind a gazdasági teljesítmény, mind a foglalkoztatás tekintetében. A harmadik, 2009. tárgyévi felmérés a megelőző évben kirobbant nemzetközi pénzügyi és gazdasági krízis első, közvetlen következményeit vizsgálta. Az eredmények szerint a hazai szerzői jogi ágazatok sikeresen ellenálltak a válság azonnali kedvezőtlen hatásainak. Az egyes kategóriák szintjén azonban különböző irányú tendenciák folytak: míg a recesszió hatásainak leginkább kitett technikai háttérágazatok és részleges szerzői jogi ágazatok súlya mérséklődött, addig a szerzői joghoz legszorosabban kapcsolódó alkotótevékenységek szerepe jelentősen emelkedett. A negyedik, 2011. tárgyévi elemzés a gazdasági válság hosszabb távú magyarországi hatásait mérte fel. Ez a vizsgálat megmutatta, hogy a recesszió negatív következményei három év alatt a szerzői jogi ágazatokba is begyűrűztek, minden mutatóban csökkentve azok gazdasági súlyát.

5. táblázat: A magyar szerzői jogi ágazatok hozzájárulása a nemzetgazdasági teljesítményhez

Tárgyév	Bruttó hozzáadott érték	Bruttó kibocsátás	Foglalkoztatás	Bruttó munkajövedelem
2002	6,67%	9,69%	7,10%	7,17%
2006	7,42%	11,54%	7,28%	7,32%
2009	7,85%	10,97%	7,98%	8,03%
2011	7,62%	8,74%	7,38%	7,89%

Forrás: korábbi MSZH és SZTNH felmérések alapján

2.

MÓDSZERTAN

WIPO-módszertan

technikai háttérágazatok

primer ágazatok

statisztikai adatok

szertői jogi ágazatok meghatározása

részleges ágazatok

A WIPO-MÓDSZERTAN

A WIPO 2003-ban publikálta azt a módszertani útmutatót, amely megteremtette az alapjait a szerzői jogi ágazatok egységes metodikával történő nemzetközi összehasonlításának.¹ A kreatív ágazatok gazdasági súlyának részletesebb megismerése érdekében a vizsgált tevékenységeket négy kategóriába csoportosítjuk aszerint, hogy milyen mértékben kapcsolódnak a szerzői joghoz. Ez alapján megkülönböztetünk I. primer (elsődleges) szerzői jogi ágazatokat, II. szerzőijog-függő technikai háttérágazatokat, III. részlegesen szerzői jogi ágazatokat, valamint IV. egyéb kiszolgáló ágazatokat.

Ebben a fejezetben részletesen ismertetjük a megfigyelt szerzői jogi tevékenységeket és az egyes kategóriákat, az elemzés során alkalmazott számítási súlyokat, bemutatjuk az elemzés alapját képező statisztikai adatokat és azok forrását, továbbá kitérünk a legutóbbi felmérés után az alapadatokon bekövetkezett revízió változásának következményeire is.

¹ Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. WIPO, 2003. Az útmutató átdolgozott, aktualizált változatát a WIPO 2015-ben jelentette meg. Mivel jelen tanulmány előkészületeire 2015-ben került sor, a magyar felmérés az útmutató korábbi verziójában leírtakat követi.

2.1.

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK MEGHATÁROZÁSA

A WIPO-módszertan a szerzői jogi ágazatokat meglehetősen tágan értelmezi. A felmérés a középpontban álló kreatív tevékenységek mellett kitér ezek más ágazatokba begyűrűző, hozzáadottérték- és munkahelyteremtő hatásának számszerűsítésére is. Az elmélet szerint ugyanis a szerzői jog által védett művek megalkotása és élvezete a legtöbb esetben megköveteli bizonyos közvetítők bevonását. Ilyen közvetítőket állítanak elő például a technikai háttérrel biztosító szektorok (pl. számítógépgyártás, papírgyártás), illetve biztosítanak egyes kiszolgáló tevékenységek (pl. kereskedelem, csomagolás, szállítás). Attól függően, hogy az adott tevékenységek milyen mértékben kapcsolódnak a szerzői jog alá eső termékekhez vagy szolgáltatásokhoz, a WIPO módszertani útmutatója a szerzői jogi ágazatokat négy fő csoportba osztja. Eszerint megkülönböztethetők:

- I. primer (elsődleges) szerzői jogi ágazatok;
- II. szerzőijog-függő technikai háttérágazatok;
- III. részlegesen szerzői jogi ágazatok;
- IV. egyéb kiszolgáló ágazatok.

A primer szerzői jogi ágazatok körébe azok a tevékenységek tartoznak, amelyek a szerzői jogi védelem alá eső alkotásokhoz szorosan kapcsolódnak, azaz a művek létrehozását, előadását, sugárzását, közvetítését, kiállítását és terjesztését foglalják magukban. Ebbe a kategóriába sorolhatók az alábbiak:

- sajtó és irodalom;
- zene, színművek, opera;
- filmalkotás és videó;
- rádió és televízió;
- fotóművészet;
- szoftver és adatbázis;
- hirdetés, reklám;
- szakmai érdekképviseleti szervezetek.

A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok kategóriába azok a tevékenységek tartoznak, amelyek elsődleges közvetítőket biztosítanak a szerzői jogi védelmet élvező művek létrehozásához, terjesztéséhez vagy fogyasztásához. Olyan eszközök, berendezések gyártása és értékesítése kapcsolódik ide, amelyek képesek betölteni a kapcsolatteremtő szerepet az alkotások és a közönség között. Mivel ezek bevonása nélkül a primer ágazatok által előállított termékek fogyasztása lehetlenné válna, a második csoporthoz tartozó tevékenységek az első kategóriától eltérően már szakértői becsüléseket is tartalmazó, de továbbra is jelentős mértékű súllyal szerepelnek. A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok a következők:

- szórakoztatóelektronikai termék gyártása, azaz a televíziókészülé-
- kek, rádiók, képmagnók, CD- és DVD-lejátszók, kazettás magnók,
- elektronikus játékok lejátszására és hasonlókra alkalmas készülé-
- kek gyártása, kis- és nagykereskedelme;
- számítógép gyártása, értékesítése és kölcsönzése;
- hangszer gyártása, értékesítése és kölcsönzése;
- szerzői művekhez kapcsolódó papír gyártása, értékesítése;
- fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása,
- értékesítése és kölcsönzése;
- fénymásoló gyártása, értékesítése és kölcsönzése;
- üres rögzítőeszköz gyártása, értékesítése.

A részlegesen szerzői jogi ágazatok csoportjába azok a tevékenységek tartoznak, amelyek ugyan előállítanak a szerzői jog által védett termékeket, ám feladatuk meghaladja ezek kizárólagos gyártását. Ennek megfelelően a részlegesen szerzői jogi ágazatokat a WIPO-módszertan olyan – szintén szakértők által becsült – súllyal veszi számításba, amely megmutatja, hogy az adott szektor termelésének hány százaléka tartozik a szerzői jog által védett alkotások közé. Az ún. copyrightfaktorok² felelősek azért, hogy a szerzői joghoz részlegesen kötődő ágazatok hozzáadott értéke, kibocsátása, foglalkoztatottainak létszáma a valósághoz legközelebb eső értéken legyenek figyelembe véve. (A felmérésben alkalmazott copyrightfaktorokat a 3. melléklet tartalmazza.) A részlegesen szerzői jogi ágazatok az alábbi tevékenységekből épülnek fel:

² A copyrightfaktorról bővebben: Penyigey–Munkácsi (2005) 28–30. oldal.

- ruházat, textil- és cipőárak gyártása és értékesítése;
- ékszerek és érmék gyártása és értékesítése;
- egyéb kézműves áruk gyártása és értékesítése;
- bútor gyártása és értékesítése;
- háztartási eszközök, porcelán és üveg gyártása és értékesítése;
- tapéta és szőnyeg gyártása és értékesítése;
- játék gyártása és értékesítése;
- építészet, mérnöki tervezés;
- múzeumok.

A negyedik kategóriát alkotó egyéb kiszolgáló ágazatok körébe olyan szektorok tartoznak, amelyek tág értelemben véve, de szükséges közvetítőként járulnak hozzá a szerzői jog által védett alkotások létrehozásához, eléréséhez és fogyasztásához. Az összes figyelembe vett kategória közül ezek a tevékenységek állnak a legtávolabb a primer szerzői jogi ágazatoktól, így a legkisebb súllyal kerülnek számításba. Az egyéb kiszolgáló ágazatok közé tartoznak a következők:

- általános kereskedelem;
- szállítás, raktározás;
- távközlés.

A negyedik kategória súlyának meghatározása követi az USA első jelentésében használt módszertant. Eszerint a szerzői jogi tevékenységeknek az egyéb kiszolgáló ágazatokban képviselt súlya egyenlő a szerzői jogi alapú ágazatoknak (primer szerzői jogi ágazatok, szerzőijog-függő technikai háttérágazatok, részleges szerzői jogi ágazatok) a bruttó hozzáadott értékben számított arányával.

2.2.

STATISZTIKAI ADATOK

A szerzői jogi ágazatok gazdasági súlyát felmérő magyarországi vizsgálat a WIPO módszertani útmutatójában javasolt statisztikai metodikán alapul, a szükséges mértékben igazítva azt a magyar statisztikai adatfelvételi és számbavételi rendszer sajátosságaihoz.³ A nemzetközi metodikával megegyező tartalmú magyarországi adatsorok összeállításában és rendelkezésre bocsátásában – az elmúlt évek gyakorlatát követve – idén is a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) működött közre.⁴

A magyarországi vizsgálat során az alább felsorolt gazdasági mutatók bevonásával vizsgáljuk meg a szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítményét:

- bruttó kibocsátás;
- bruttó hozzáadott érték;
- munkavállalói jövedelem;
- foglalkoztatottak száma;
- termékbehozatal;
- termékkivitel;
- szolgáltatásbehozatal;
- szolgáltatáskivitel.

³ A vizsgálati módszertant bővebben tárgyalja: Penyigey-Munkácsi (2005) IV. fejezet.

⁴ A jelen dokumentum a Központi Statisztikai Hivatal (www.ksh.hu) adatállományainak felhasználásával készült. A dokumentumban foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a szerző szellemi termékei.

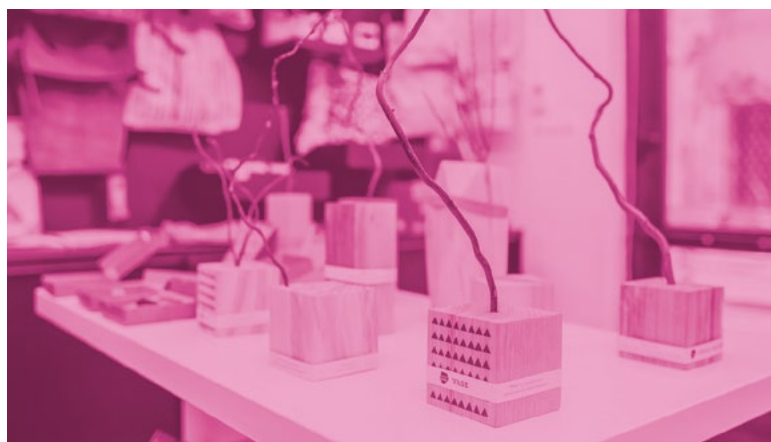
A statisztikai definíciók tartalmi meghatározását tekintve a kibocsátás az adott gazdasági egység által másik fél számára előállított, valamint a saját végső felhasználásra kerülő termékek és szolgáltatások alapján számított összessége.

A bruttó hozzáadott érték az alapáras bruttó kibocsátás és a piaci beszerzési áron számított folyó termelőfelhasználás – vagyis a termelési folyamat során az elszámolási időszakban más termelőegységtől vásárolt termékek és szolgáltatások értéke, amelyeket új termékek és szolgáltatások előállításához használnak fel – különbsége.

A foglalkoztatottak száma a szervezetek tevékenységében résztvevők létszáma. A szervezet tevékenységében résztvevőnek tekintendő az a munkavállaló, aki az adott munkáltatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyban áll, valamint azok a személyek, akik a munkáltatónál megbízási szerződéssel, megállapodás alapján, munkadíj ellenében munkát végeznek. Idetartozik továbbá egyéni vállalkozás esetén az egyéni vállalkozó, a nem fizetett segítő családtag(ok), a menedzsment azon tagja, akinek munkajövedelme a vállalkozásnál szerzett teljes jövedelmének 50%-ánál kevesebb, illetve jövedelmének magasabb hányada profitból származik, továbbá a társas vállalkozás nem fizetett dolgozó tagja.

A munkavállalói jövedelem a munkaadó által adott összes pénzbeli és természetbeni javadalmazás, amelyet a gazdálkodó szervezet a végzett munka ellenértékéként fizet a munkavállalónak. A bérek és keresetek mellett tartalmazza a társadalombiztosítási hozzájárulást is.

A fenti mutatósorozat besorolása több gazdaságstatisztikai osztályozási rendszer alapján történik. A gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere (TEAOR) az EU tevékenységi osztályozásának (NACE) magyar nyelvű változata. A nemzetközileg összehangolt, egységes,

6 Ezen ágazatok statisztikai ágazati kódszámmal ellátott részletes felsorolását tartalmazza: *Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries*. WIPO. 2003. 73–79. oldal.

ezáltal összehasonlítható rendszer magyar megfeleltetését a KSH végzi. Az 1893/2006/EK rendelet alapján 2008. január 1-jétől Magyarországon a tevékenységi osztályozás legutóbbi formája, a TEÁOR 2008 van érvényben a gazdasági egységek főtevékenységének meghatározására, a gazdasági és társadalmi mutatók számítására, valamint a statisztikai adatok publikálására. A besorolási rendszert, az adatokat és az adatok előállításának folyamatát az Európai Unió statisztikai hivatala (Eurostat) rendszeresen auditálja. A magyar statisztikai rendszer fogalmi meghatározásai követik az európai, valamint a nemzetközi szabványt, ami lehetővé tette a nemzetközi módszertan adaptálását. A mintaként szolgáló útmutató az ENSZ ISIC (International Standard Industrial Classification), valamint az EU NACE osztályozási rendszerei alapján tételesen megnevezi azokat az ágazatokat, szakágazatokat, amelyek a szerzői jogi alapú tevékenységek közé tartoznak.⁶ Az említett rendszerek egyes tételei megfeleltethetők a Magyarországon használt TEÁOR mindenkori tartalmával, így megvalósítható az eredeti metodika szerinti, a nemzetközi összehasonlítást is lehetővé tevő adatsorok kigyűjtése.

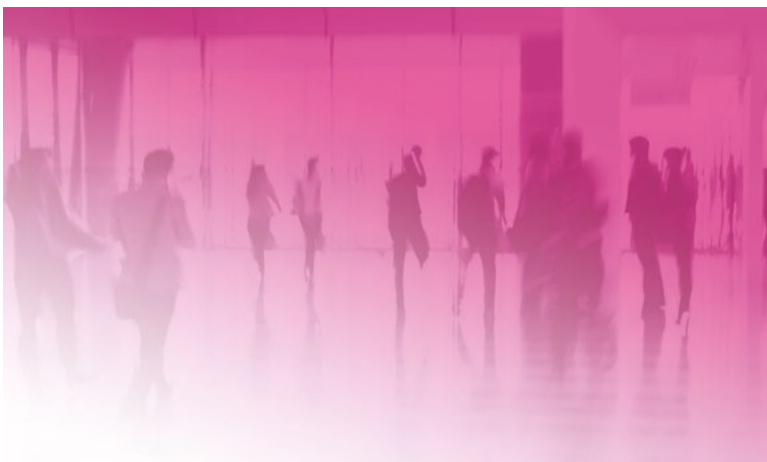
A tevékenységek ágazati besorolása mellett a termékek, szolgáltatások osztályozási rendszere (TESZOR) alapján csoportosított adatok is rendelkezésre állnak. A TESZOR az EU tevékenység szerinti termékosztályozásának, a CPA (Classification of Products by Activity) magyar nyelvű változata. A 451/2008/EK rendelet alapján 2008-tól ezt a rendszert kell alkalmazni a statisztikában. Ezt módosította az 1209/2014/EU rendelet, amely szerint 2015. január 1-jétől új, aktualizált TESZOR-struktúrát kell alkalmazni.

A KSH legutóbbi, 2011. tárgyévi adatközlése után az Eurostat koordinálásával nagy revízió történt a GDP termelési számláiban, valamint a szolgáltatások külkereskedelmének (EBOPS) módszertanában. A magyar hivatal a GDP elszámolása termelési számláinak felülvizsgált mutatóit 2015. IV. negyedévében adta ki. Az idei, 2013. tárgyévi adatközlés a GDP-számítás végleges eredményeit tartalmazza az SZTNH előírásai szerint. A KSH által elvégzett módszertani fejlesztés következtében jelen elemzés elvégzésére módszertanilag konzisztens adatok állnak rendelkezésre a szerzői jogi tevékenységek ágazati szerkezetének alakulásáról a 2011–2013 időszakra vonatkozóan.

A szerzői jogi ágazatok bruttó hozzáadott értéke és bruttó kibocsátása volumenváltozásának számbavétele céljából a KSH 2013. évre vonatkozóan – a folyóáras adatok mellett – kiszámította minden egyes szerzői jogi ágazatban a bruttó hozzáadott érték, valamint a bruttó kibocsátás 2011. évi árakon mért nagyságát is.⁷

A KSH-adatokon elvégzett nagy revízió jelentős változásokat eredményezett a legutóbbi felmérés során kapott számokban. Ebből fakadóan a korábbi tanulmányokban alkalmazott gyakorlattól eltérve – az összehasonlíthatóságot szem előtt tartva – a jelen elemzésben elsősorban a vizsgálat tárgyát képező 2011–2013 időszakhoz kapcsolódó mutatókra koncentrálnak. A 2002–2011 közötti eredményekről bővebb információ a felmérésorozat korábbi tanulmányköteteteiben található.

7 Az összehasonlítható áras adatok előállításában Nádudvari Zoltán működött közre az árindexszámítási statisztikai szakterdeknek megfelelően.

gazdasági súly

foglalkoztatottság

hozzáadott érték

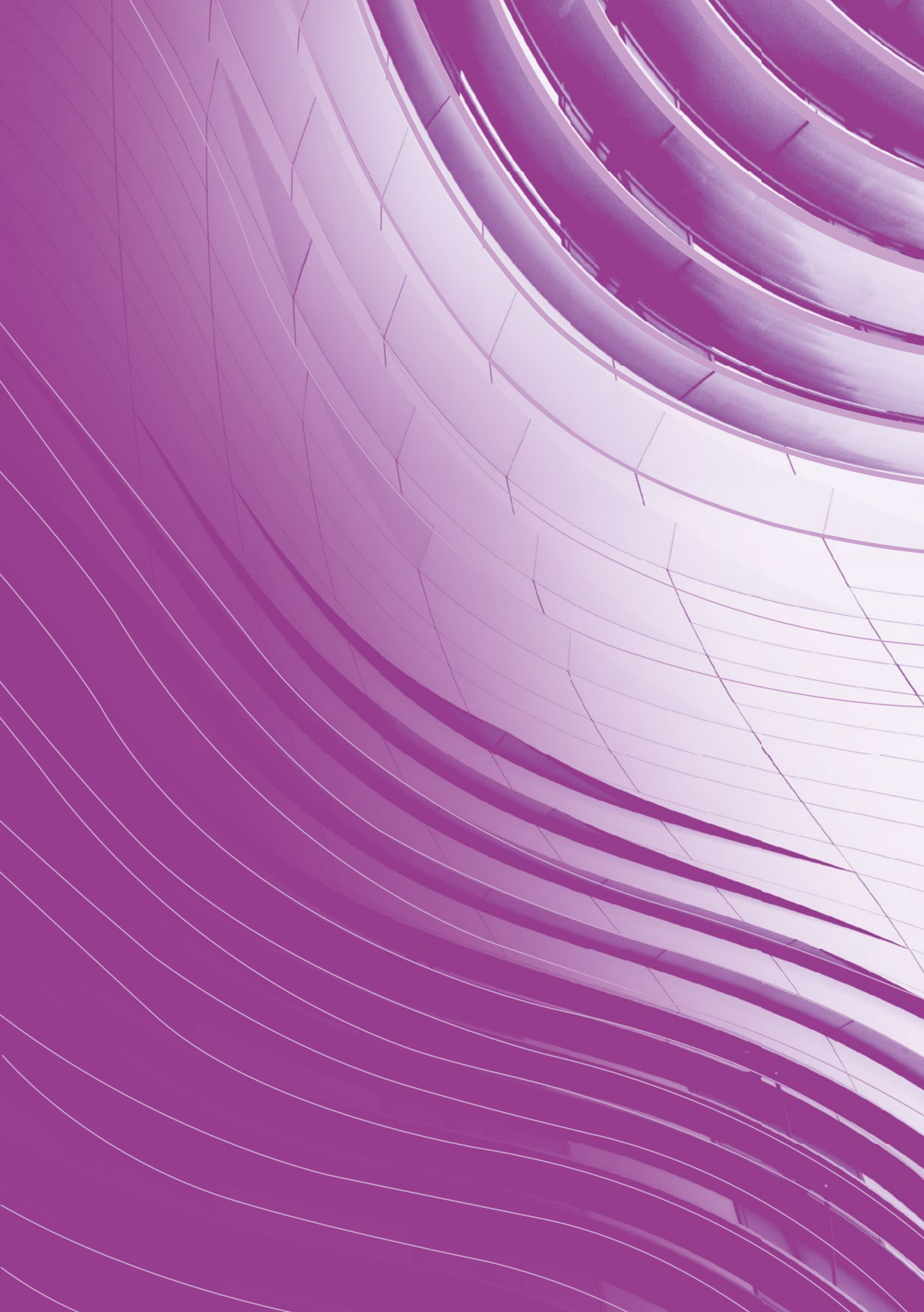
ágazatok

külkereskedelem

teljesítmény

3.

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK SÚLYA A MAGYAR GAZDASÁGBAN

A szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítményét – az előző évek gyakorlatát követve – négy mutató alapján vizsgáljuk meg: bruttó hozzáadott érték, kibocsátás, foglalkoztatottság és munkajövedelem. A korábbi tanulmányokhoz képest újdonságként elsősorban a vizsgálat tárgyát képező év – jelen esetben 2013 – adataira koncentrálunk, a változást pedig az előző felmérés tárgyát képező esztendőhöz kapcsolódó – azaz a 2011. évi – mutatókkal vetjük össze. Ezek azonban nem minden indikátor esetében egyeznek meg a legutóbbi kutatás során kapott számszerű értékekkel. Ennek oka, hogy a hivatkozott évhez kötődő adatközlés után a Központi Statisztikai Hivatalnál az Eurostat koordinálásával nagy revízió történt a GDP termelési számláiban és a szolgáltatások külkereskedelmének (EBOPS) módszertanában, amely változást eredményezett a kapcsolódó adatokban. Ahhoz, hogy a szerzői jogi ágazatok gazdasági teljesítményének változását a vizsgált időszakban pontosan nyomon tudjuk követni és az új adatok a korábbiakkal összevethetőek legyenek, szükségessé vált a már publikált 2011. évi eredmények felülvizsgálata. A KSH által elvégzett módszertani fejlesztés eredményeként a jelen felmérés elkészítéséhez konzisztens adatok álltak rendelkezésre a szerzői jogi tevékenységek ágazati szerkezetének alakulásáról a megfigyelt tárgyévben.

A következőkben a szerzői jogi ágazatoknak a fentiek alapján megfigyelt gazdasági teljesítménybeli alakulását mutatjuk be. Elsőként az összesített mutatókat ismertetjük, majd a 2. fejezetben taglalt kategóriák szerinti eredményeket számszerűsítjük.

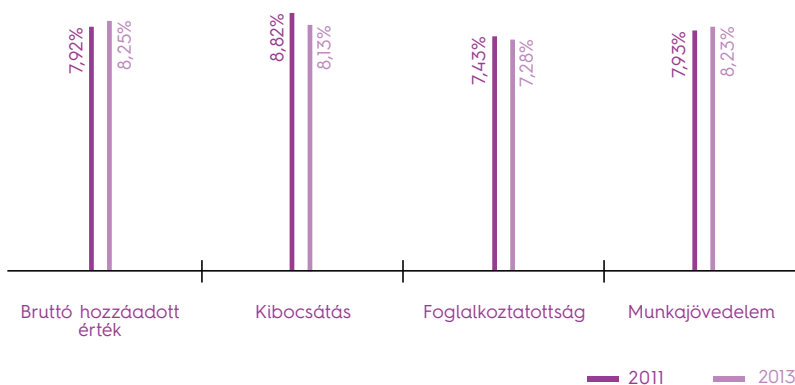
3.1.

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI TELJESÍTMÉNYE

A szerzői jogi ágazatok teljesítményük alapján – a korábbi felmérések eredményeihez hasonlóan – meghatározó szerepet töltenek be a magyar gazdaságban. 2013-ban ezek a tevékenységek a GDP-hez több mint 2089 milliárd forinttal járultak hozzá, annak 8,25 százalékát tették ki. Ez folyó áron számítva 10,4 százalékos növekedést jelent a KSH által revidiált 2011. tárgyévi adathoz képest (1892 milliárd forint). A számítások alapján a nemzetgazdaság bruttó hozzáadott értékében mutatott arány csúcstot döntött: a 8,25 százalékos súly 0,4 százalékponttal magasabb, mint a második legnagyobb értékkel rendelkező 2009. évi eredmény (7,85 százalék). Az újraszámolt 2011. tárgyévi adathoz képest (7,92 százalék) ez az indikátor 0,33 százalékponttal lett magasabb. A számszerű adatok alapján tehát megállapítható, hogy a gazdasági válság begyűrűzése következtében a 2011-ben tapasztalt visszaesés átmeneti volt, utána a releváns ágazatok ismét növelni tudták szerepüket a magyar gazdaságban.

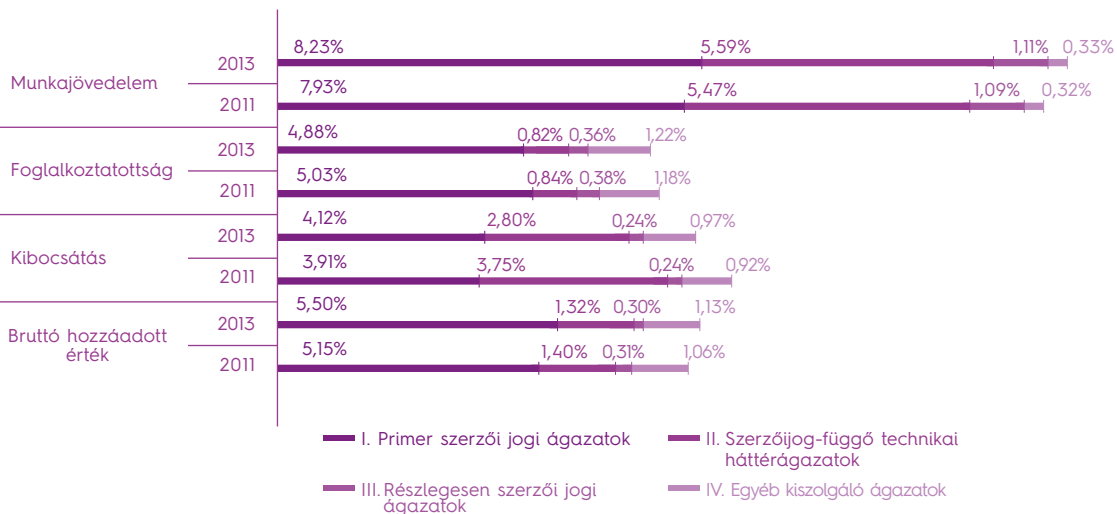
Az előbbi pozitív állítás azonban nem vonatkozik a bruttó kibocsátásban megfigyelhető tendenciára. A vizsgált évben a szerzői jogi ágazatok outputjának folyóáras értéke közel 4915 milliárd forintot tett ki, ez 4,6 százalékkal maradt el a két évvel korábbi, revidiált KSH adattól. Ezzel együtt a vizsgált szektorok nemzetgazdasági súlya is mérséklődött: 8,82 százalékról 8,13 százalékra. Ez egyben azt is jelenti, hogy 2009 után ez a második olyan év, amelyben a szerzői jogi ágazatok hozzáadott értéke és a kibocsátása ellentétes utat jár be. Ráadásul a kapott mutató a legkisebb a felmérés történetében, amellyel épp az újraszámolt 2011. tárgyévi adatot hagyja maga mögött. A kibocsátásban bekövetkező mérséklődés oka a valódi hozzáadott érték mértékének gyarapodásában, azaz a termelékenység javulásában, illetve a feldolgozóipari, termelő tevékenységek visszaszorulásában keresendő.

1. ábra: A szerzői jogi ágazatok gazdasági súlya Magyarországon

A vizsgálat tárgyát képező két évben a szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó foglalkoztatási mutatókban is csökkenés ment végbe: míg 2011-ben közel 271,5 ezren dolgoztak ilyen területen, addig 2013-ban ez a mutató kissé meghaladta a 265 ezer főt. A nemzetgazdaságot tekintve a szerzői jogi szektorok foglalkoztatásban betöltött súlya 7,43 százalékról 7,28 százalékra mérséklődött. A felmérés történetében első esetben fordult elő, hogy a bruttó hozzáadott érték úgy növekedett, hogy ezzel párhuzamosan a foglalkoztatási mutató csökkent.

2. ábra: A szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlya kategóriák szerint

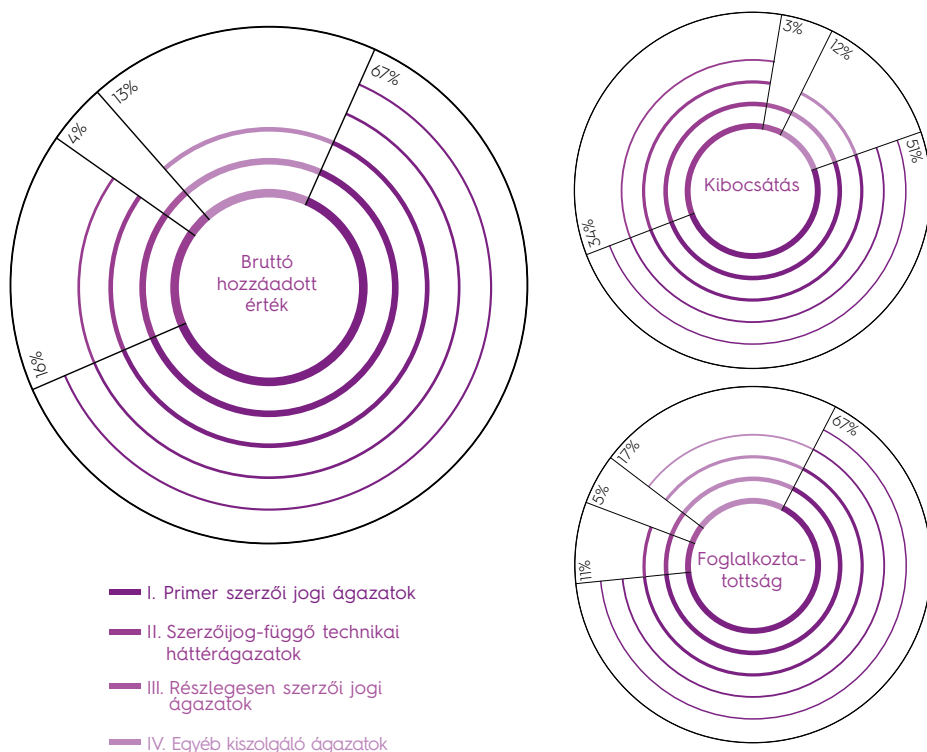

Az alkalmazásban állók számának csökkenése ellenére a szerzői jogi területen összesített munkajövedelem 2013-ban meghaladta a 698 milliárd forintot, ami 13 százalékos növekedést jelent 2011-hez képest. A szektorok nemzetgazdasági súlya is gyarapodott, 0,3 százalékponttal 8,23 százalékra. Az eredmények szerint a szerzői jogi tevékenységek munkajövedelme inkább a bruttó hozzáadott értékkel áll szoros kapcsolatban, mint a foglalkoztatás alakulásával.

A szerzői jogi ágazatok kategóriái közül a primer szerzői jogi ágazatok rendelkeznek a legnagyobb súllyal a nemzetgazdasági teljesítményben. 2013-ban a legkreatívabb tevékenységek adták a bruttó hozzáadott értékben és a foglalkoztatásban elért mutató kétharmadát, a kibocsátásban pedig több mint a felét. A 2011. évi adatokhoz képest a primer szektorok súlya a kibocsátásban 8 százalékponttal, a hozzáadott értékben 2 százalékponttal nőtt, a foglalkoztatottságban 1 százalékponttal mérséklődött. A kibocsátásban ez az első alkalom, hogy ezeknek az ágazatoknak a súlya megelőzi a szerzőijog-függő technikai háttérágazatokét.

3. ábra: Az egyes kategóriák hozzájárulása a szerzői jogi ágazatok gazdasági súlyához

A szerzői jogi ágazatok közül a GDP-ben elért teljesítmény alapján kiemelkedik a „szoftver és adatbázis” 2,41 százalékkal, és további négy tevékenység mutatója haladta meg a 0,5 százalékos szintet. A legutóbbi, 2011. tárgyévi eredményhez hasonlóan ezek közé tartozik a „sajtó és irodalom” (0,94 százalék), a „zene, színház, opera” (0,75 százalék), illetve a „filmalkotás és videó” (0,54 százalék). A korábbi esztendőktől eltérően azonban új tevékenység is helyet kapott a legjelentősebb ágazatok között: a szerzői joghoz kapcsolódó „általános kereskedelem” (0,57 százalék).

A következőkben áttekintjük az egyes szerzői jogi tevékenységek teljesítményének változását a 2011–2013 időszakban a vizsgált indikátorok alapján. A trendelemzés előtt – az adatok alakulása főbb okainak könnyebb megértése érdekében – ismertetjük a lényegesebb befolyásoló körülményeket. A 2011 és 2013 közötti számszaki változások – mind az aggregált, mind az egyes kategóriák adatait nézve – több eredő együttes hatását tükrözik. Ahogy azt már korábban – a 2.3. alfejezetben – kifejtettük, az Eurostat koordinálásával történő nagy módszertani revízió miatt a KSH újraszámolta a 2011. tárgyévi GDP-t és a szolgáltatások külkereskedelmének (EBOPS) releváns mutatóit azért, hogy azok a 2013. évi adatokkal összehasonlíthatóak legyenek. Ennélfogva a jelen tanulmányban elemzett, a vizsgálat tárgyát képező két évhez kapcsolódó értékek közötti számszaki változások módszertani eltérésekből nem származhatnak. A különbségek eredeztethetőek azonban a folyóáras nominális adat módosulásából – amely az ár- és volumenváltozás függvénye –, valamint a GDP alakulásától függően a GDP-ben megfigyelt súly mértékétől. Bizonyos esetekben eltérő lehet a számbavételi arány, pl. a „szakmai érdekképviseleti szervezetek”

hozzájárulását a többi primer ágazat együttes súlya határozza meg, illetve a „fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása”, továbbá a „fénymásoló gyártása” szerzői joghoz kötődő értékét az adott évi releváns értékesítési árbevételből becsüljük.

A magyar gazdaság teljesítménye 2011 és 2013 között változatosan alakult. A magyarországi GDP folyóáras értéke 6,1 százalékkal nőtt, az árváltozás hatását kiszűrve a volumenindex 0,7 százalékkal emelkedett. A kibocsátásban a folyó áron számított érték alapján 3,6 százalékos növekedés következett be a volumenindex 0,8 százalékos csökkenése mellett. A foglalkoztatottak száma 0,3 százalékkal mérséklődött, ezzel szemben a munkajövedelem 8,9 százalékkal gyarapodott. Ezek az adatok kiindulási alapként szolgálnak az egyes szerzői jogi tevékenységek teljesítményében bekövetkezett változás elemzéséhez.

A szerzői jogi ágazatokat tekintve a folyóáras bruttó hozzáadott érték alapján a legnagyobb gyarapodást két év alatt a „fénymásoló gyártása” érte el (77 százalékkal), amit a „szakmai érdekképviseleti szervezetek” (34 százalékkal) és a „szerzőijog-függő papír gyártása” (31 százalékkal) követett. Ezzel szemben a legnagyobb teljesítménycsökkenést az „ékszerek és érmék” (42 százalékkal), a „számítógép gyártása” (15 százalékkal) és a „múzeumok” (12 százalékkal) könyvelte el.

A 6. táblázat tartalmazza azokat a szerzői jogi ágazatokat, amelyekben – az árváltozás hatását kiszűrő – bruttó hozzáadott érték volumenének gyarapodása felülmúlta a nemzetgazdaság növekedését. E szempont alapján a számításba vett 32 tevékenység közül 13 került be a listába. A legnagyobb volumennövekedést a „fénymásoló gyártása” érte el (47 százalékkal), amit a „fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása” (24 százalékkal), illetve a „szoftver és adatbázis” és „szakmai érdekképviseleti szervezetek” (egyaránt 17 százalékkal) követett. Ezzel szemben a legjelentősebb csökkenést az „ékszerek és érmék” (-49 százalékkal), az „üres rögzítőeszköz gyártása” (-40 százalékkal), illetve az „egyéb kézműves áruk” és a „számítógép gyártása” (egyaránt -20 százalékkal) szenvedte el.

6. táblázat: A 2011–2013 időszakban a GDP-nél nagyobb mértékben növekvő hozzáadott értékű szerzői jogi tevékenységek

zene, színművek, opera	szerzőijog-függő papír gyártása
fotóművészet	játékok
szoftver és adatbázis	építészet, mérnöki tervezés
hirdetés, reklám	általános kereskedelem
szakmai érdekképviseleti szervezetek	szállítás
fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása	raktározás, szállítást kiegészítő tevékenységek
fénymásoló gyártása	

A kibocsátás nemzetgazdasági volumene a 2011-2013 időszakban 0,8 százalékkal csökkent. A megfigyelt 32 releváns ágazatból 18 haladta meg ezt az értéket. A primer szektorok közül a „sajtó és irodalom” kivételével mindegyikben nőtt a mutató, a 9 megfigyelt technikai háttérágazat közül 5, a 10 részlegesen szerzői jogi ágazatok közül 3, az 5 egyéb kiszolgáló ágazat közül pedig 3 esetében volt tapasztalható növekedés. A legnagyobb gyarapodás a „fénymásoló gyártása” tevékenységhez kötődött (31 százalékkal), ezt követte a „fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása”

(25 százalék), illetve a „szakmai érdekképviselői szervezetek” (15 százalék). Ezzel ellentétben a kibocsátás mértéke leginkább az „ékszerek és érmék” (-45 százalék), a „szórakoztatóelektronikai termék gyártása” (-38 százalék) és az „üres rögzítőeszköz gyártása” (-19 százalék) tevékenységhez kapcsolódóan mérséklődött.

A foglalkoztatást tekintve a 2013. évi mutató a 2011. évinek a 99,7 százalékát tette ki. Ennél magasabb értékkel mindössze 7 tevékenység bírt, amelyeket a 7. táblázat sorol fel. Ezek közül az „üres rögzítőeszköz gyártása” emelkedik ki (37 százalékos növekedéssel), ezt követi a „távközlés” (10 százalék), illetve a „szoftver és adatbázis” (6 százalék). A legnagyobb arányú létszámcsökkenést a „rádió és televízió” szenvedte el (-35 százalék), de jelentős volt a visszaesés az „ékszerek és érmék” (-24 százalék), illetve a „háztartási eszközök, porcelán és üveg” (-12 százalék) tevékenységben is.

7. táblázat: A 2011–2013 időszakban a foglalkoztatás alakulásához képest növekvő szerzői jogi tevékenységek

filmalkotás és videó	egyéb kézműves áruk
szoftver és adatbázis	játékok
fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása	távközlés
üres rögzítőeszköz gyártása	

A bruttó hozzáadott érték és a foglalkoztatási mutató változása határozza meg a gazdaság termelékenységének alakulását. A nemzetgazdaság termelékenységi indexe a 2011–2013 időszakban 1 százalékkal növekedett. Ennél nagyobb értékkel a 32 vizsgált szektor több mint fele, összesen 19 tevékenység rendelkezett, azaz ennyi ágazat tekintetében növekedett a termelékenység a vizsgált időszakban. Ezek közül kiemelkedett a „fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása” (51 százalék), de jelentős volt még a „szakmai érdekképviselői szervezetek” (20 százalék) és a „zene, színművek, opera” (19 százalék) növekménye is. A vizsgált időszakban a legkisebb indexértékkel, azaz a legnagyobb mértékű termelékenységi romlással az „üres rögzítőeszköz gyártása” bírt (-56 százalék), továbbá jelentős visszaesés volt tapasztalható az „ékszerek és érmék” (-34 százalék), valamint az „egyéb kézműves áruk” (-23 százalék) esetében is. A számok alapján a szerzői jogi ágazatok termelékenysége hatszor, míg a primer szerzői jogi ágazatoké nyolcszor gyorsabban növekedett a nemzetgazdaságénál.

8. táblázat: A 2011–2013 időszakban a nemzetgazdaság termelékenységének növekedését meghaladó szerzői jogi ágazatok

sajtó és irodalom	szerzőijog-függő papír gyártása
zene, színművek, opera	szerzőijog-függő kölcsönzés
rádió és televízió	játékok
fotóművészet	építészet, mérnöki tervezés
szoftver és adatbázis	múzeumok
hirdetés, reklám	általános kereskedelem
szakmai érdekképviselői szervezetek	szállítás
szórakoztatóelektronikai termék gyártása	raktározás, szállítást kiegészítő tevékenységek
fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása	postai, futárpostai tevékenység
fénymásoló gyártása	

3.2.

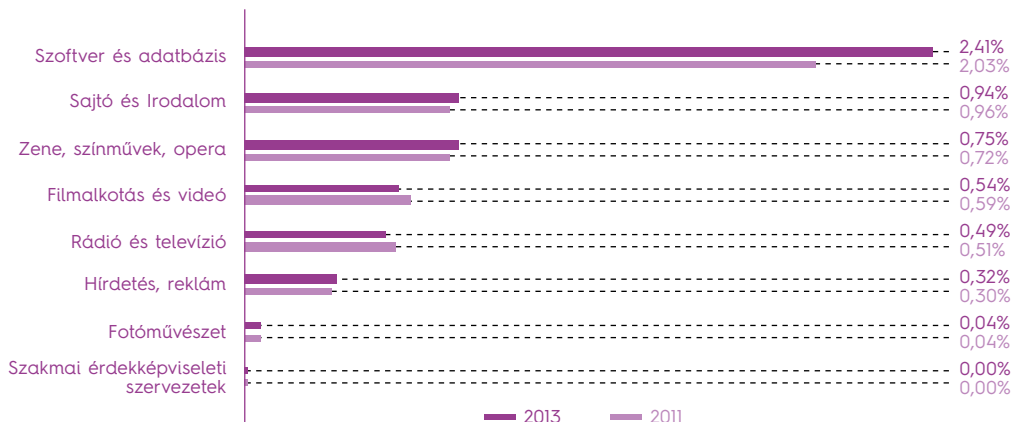
A PRIMER SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA

A primer szerzői jogi ágazatok körébe azok a tevékenységek tartoznak, amelyek a szerzői jogi védelem alá eső alkotásokhoz a legszorosabban kapcsolódnak, azaz a művek létrehozását, előadását, sugárzását, közvetítését, kiállítását és terjesztését foglalják magukban.

A primer szerzői jogi ágazatok bruttó hozzáadott értéke 2013-ban meghaladta az 1394 milliárd forintot, ezzel 5,50 százalékos súllyal járult hozzá a nemzetgazdasági GDP-hez. A KSH által revidiált adatok szerint a folyó áron számított teljesítmény közel 13,4 százalékkal múlta felül a két évvel korábbi értéket. A százalékban kifejezett arány – 5,15 százalékról – 0,35 százalékponttal emelkedett a vizsgált időszakban. Ez egyben azt is jelenti, hogy a primer szerzői jogi ágazatok a felmérés történetét tekintve a legnagyobb súllyal rendelkeztek a vizsgált évben: a második legmagasabb mutatóval bíró 2009-ben ez az érték 5,18 százalékot tett ki.

A kategórián belül az egyes tevékenységeket tekintve – a korábbi évek tendenciáját folytatva – a „szoftver és adatbázis” a legmeghatározóbb: 2013-ban a primer szerzői jogi ágazatok hozzáadott értékének közel 44 százaléka ehhez a területhez volt köthető. Ezek a tevékenységek nemzetgazdasági szinten is jelentősek: a GDP-hez 2,41 százalékkal járultak hozzá; ráadásul a fejlődésük is rendkívül látványos: 2011-ben a releváns mutató „még csak” 2,03 százalékot tett ki. A primer szerzői jogi ágazatok között kiemelt jelentőséggel bírt továbbá a „sajtó és irodalom”, amely a kategória teljesítményének 17 százalékát biztosította, továbbá a közel 14 százalékos súlyt elérő „zene, színművek, opera”. A „szoftver és adatbázis” területen kívül a többi kapcsolódó tevékenység teljesítményének aránya a legutóbbi felmérés eredményeihez képest lényegében változatlan maradt.

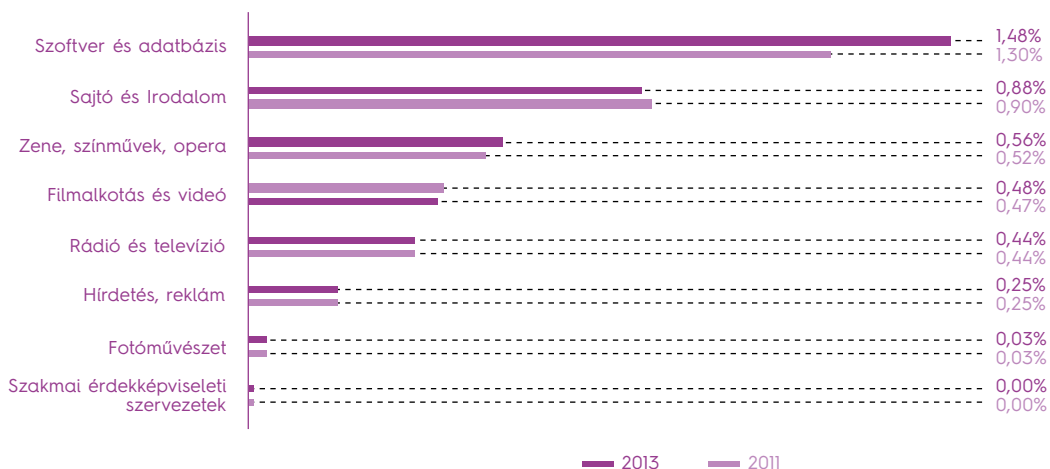
4. ábra: A primer szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlya a bruttó hozzáadott értékben

A bruttó kibocsátásban 2013-ban a primer szerzői jogi ágazatok 2495,3 milliárd forint eredményt értek el, 4,13 százalékkal hozzájárulva a nemzetgazdasági teljesítményhez. Ezek a mutatók jelentősen felülmúlják a KSH által revidiált, 2011. tárgyévi értékeket. A folyóáras kibocsátás mértéke több mint 9 százalékkal nőtt a két évvel korábbi adathoz képest, míg a nemzetgazdasági súly 3,91 százalékról 0,22 százalékponttal emelkedett. A kategórián belül az egyes tevékenységek mennyiségi sorrendje meg egyezik a bruttó hozzáadott értékben tapasztaltakkal, ám az arányok attól eltérnek. A primer szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó kibocsátáshoz a „szoftver és adatbázis” 36 százalékkal járul hozzá, a „sajtó és irodalom” súlya meghaladja a 21 százalékot, a „zene, színművek, opera” pedig a 13 százalékot.

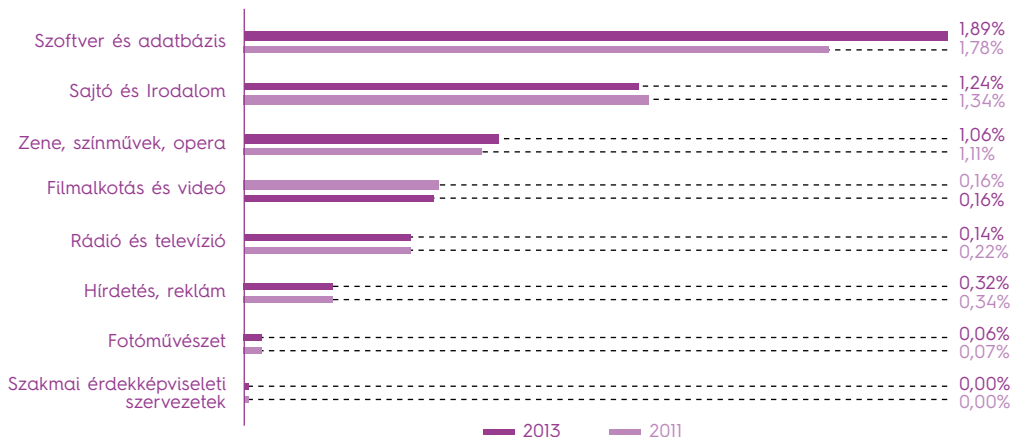
Érdekesség, hogy a bruttó hozzáadott értékben és a kibocsátásban mutatott nemzetgazdasági súlyban mekkora a különbség a listavezető „szoftver és adatbázis” esetében: a számottevő növekedés ellenére a szektor jelentősége a nemzetgazdaság kibocsátásában (1,48 százalék) közel 1 százalékponttal elmarad a bruttó hozzáadott értékétől (2,41 százalék), ami azt jelzi, hogy kiemelkedően magas ennek a tevékenységnek a termelékenysége.

5. ábra: A primer szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlya a kibocsátásban

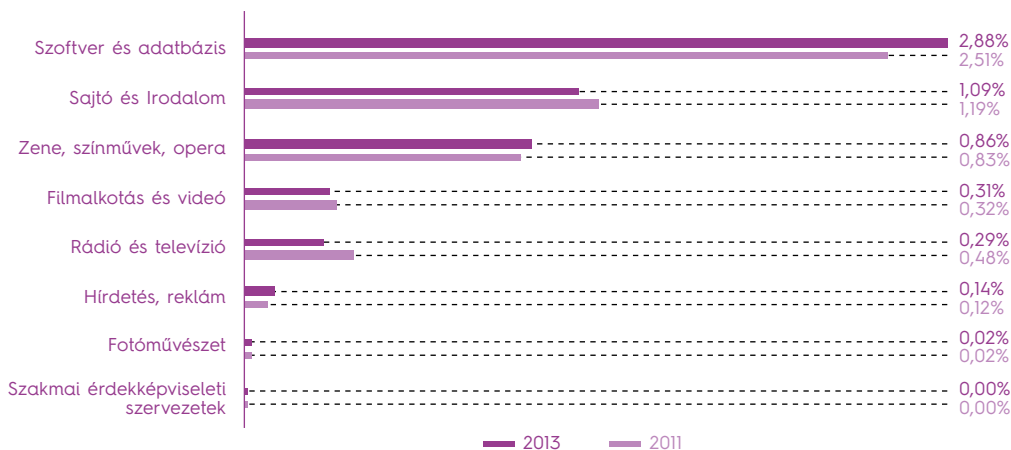
A primer szerzői jogi ágazatok 2013-ban átlagosan közel 178 ezer főt foglalkoztattak, ami 3,2 százalékkal kevesebb, mint két évvel korábban volt (183,5 ezer fő). Ennek megfelelően a szektorok alkalmazásában állók nemzetgazdasági súlya is mérséklődött, 5,03 százalékról 4,88 százalékra. A kategórián belül a dolgozók 38,7 százaléka (69 ezer fő) a „szoftver és adatbázis” területen tevékenykedett, amit a „sajtó és irodalom” követett 25,5 százalékkal (45 ezer fő), majd a „zene, színművek, opera” következett 21,7 százalékkal (38,5 ezer fő). 2011 és 2013 között a legnagyobb arányú toborzás szintén a „szoftver és adatbázis” szektorban történt, közel 3,9 ezer fővel (6 százalékkal) gyarapítva a munkavállalói létszámot. Ezzel szemben a „sajtó és irodalom” több mint 3,8 ezer főt, a „rádió és televízió” közel 3 ezer főt – számításba vehető munkaerejének 35 százalékát –, a „zene, színház, opera” 2 ezer főt veszített el a vizsgált időszakban.

6. ábra: A primer szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlya a foglalkoztatásban

A primer szerzői jogi ágazatokban az összes munkajövedelem 2013-ban 474,3 milliárd forintot tett ki, ezzel 5,59 százalékos súlyt ért el a nemzetgazdaságban. Az eredmények szerint ezekben a szektorokban két év alatt folyó áron több mint 11 százalékkal növekedett a javadalmasítás mértéke, a százalékos arány pedig 0,12 százalékponttal emelkedett. Ez egyben azt is mutatja, hogy a vizsgált években a munkajövedelem nem a foglalkoztatással, hanem a bruttó hozzáadott érték és a kibocsátás alakulásával párhuzamos pályát járt be: míg az előbbi csökkent, addig a többi indikátor növekedni volt képes. A kategórián belül a legnagyobb mértékű keresettömeg a „szoftver és adatbázis” tevékenységhez köthető (51,4 százalék), amit a „sajtó és irodalom” (19,5 százalék) és a „zene, színművek, opera” (15,4 százalék) követ. A legnagyobb folyó áron vett gyarapodást a „filmalkotás és videó” (28 százalék), valamint a „szoftver és adatbázis” (25 százalék) könyvelhette el. Az utóbbi esetében a növekedést alátámasztja a bruttó hozzáadott értékben mutatott 26 százalékos és a foglalkoztatásban tapasztalt 6 százalékos emelkedés. A „filmalkotás és videó” tekintetében azonban más a helyzet: a bértömeg jelentős gyarapodását a kibocsátásban enyhe (4 százalékos) növekedés, a többi mutatóban stagnálás kísérte. A csoporton belül a további szektorokhoz köthető munkajövedelem alakulása nagyjából tükrözi a foglalkoztatásban bekövetkezett változásokat.

7. ábra A primer szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlya a munkajövedelemben

3.3.

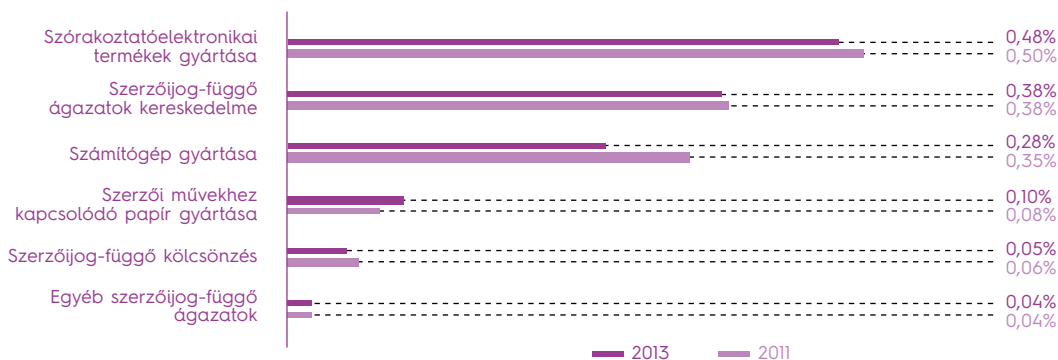
A SZERZŐIJOG-FÜGGŐ TECHNIKAI HÁTTÉRÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA

A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok közé olyan tevékenységek tartoznak, amelyek elsődleges közvetítőket biztosítanak a szerzői jogi védelmet élvező művek létrehozásához, terjesztéséhez vagy fogyasztásához, azaz olyan eszközöket, berendezéseket állítanak elő és értékesítenek, amelyek kapcsolat teremtenek az alkotások és a közönség között.

A technikai háttérágazatok 2013-ban 333,3 milliárd forinttal járultak hozzá a magyarországi GDP-hez, amelyben 1,32 százalékos súlyt képviseltek. A KSH revidiált adatai szerint 2011-ben ugyanezek a tevékenységek folyó áron 335,1 milliárd forintot értek el, súlyuk pedig 1,40 százalékot tett ki. Mindkét adat arról tanúskodik, hogy a szerzőijog-függő technikai háttérágazatok hozzáadott értékbeli teljesítménye két év alatt csökkent, amivel folytatódott a 2006 óta tapasztalt tendencia. Az 1,32 százalékos arány a felmérés történetének második legkisebb mutatója: 2002-ben ez az indikátor 1,25 százalékos volt, ezzel szemben 2006-ban elérte az 1,79 százalékos szintet.

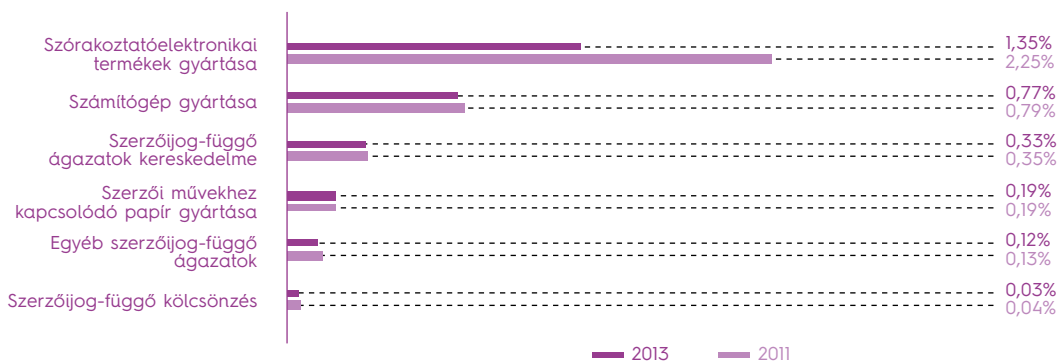
A kategórián belül a „szórakoztatóelektronikai termék gyártása” a legjelentősebb tevékenység, a vizsgált évben a technikai háttérágazatok összesített eredményének több mint 36 százaléka ehhez kapcsolódott. A „szerzőijog-függő ágazatok kereskedelme” tette ki a vizsgált szektorok közel 29 százalékát, a „számítógép gyártása” pedig a 21 százalékát. A tevékenységek közül egyedül a „szerzőijog-függő papír gyártása” teljesítménye tudott növekedni két év alatt – 0,02 százalékponttal a GDP-hez képest –, a legnagyobb veszteségeket a „számítógép gyártása” könyvelhette el, amelynek nemzetgazdasági súlya 0,35 százalékról 0,28 százalékra mérséklődött.

8. ábra: A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok nemzetgazdasági súlya a bruttó hozzáadott értékben

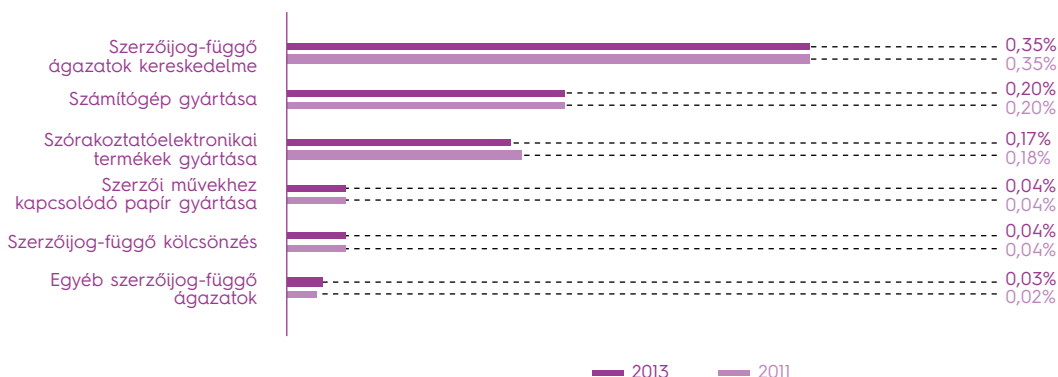
A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok kibocsátása 2013-ban 1689,5 milliárd forintot tett ki, amellyel 2,79 százalékos súllyal járult hozzá a nemzetgazdasági teljesítményhez. Ez lényegesen elmarad a 2011. tárgyév adatoktól. A folyó áron számított érték 23 százalékkal lett kisebb a két évvel korábbinál, a GDP-beli arány pedig 0,96 százalékponttal csökkent. A mérséklődés szinte kizárólag a „szórakoztatóelektronikai termék gyártása” eredményének drasztikus visszaeséséből ered, amelynek teljesítménye két év alatt közel 38 százalékkal csökkent. A szektor jelentőségének évek óta tartó visszaszorulása ellenére még mindig több mint 48 százalékát adja a kategória kibocsátásának. Ezt követi a „számítógép gyártása” 27,6 százalékkal és a „szerzőijog-függő ágazatok kereskedelme” 11,7 százalékkal.

9. ábra: A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok nemzetgazdasági súlya a kibocsátásban

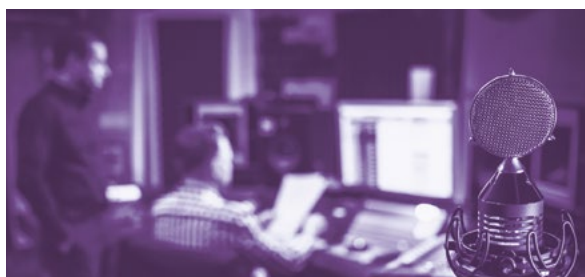
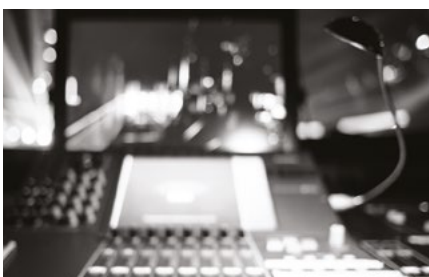
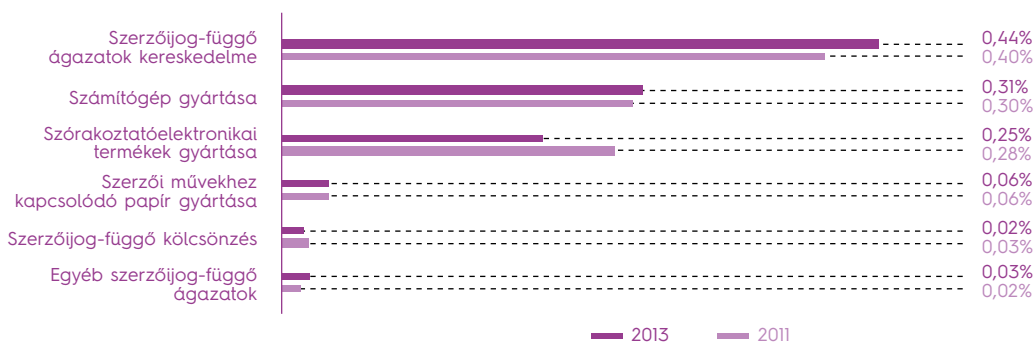
A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok 2013-ban több mint 29,8 ezer főt foglalkoztattak, az összes alkalmazásban álló 0,82 százalékát. Ez több mint 900 fővel kevesebb, mint volt két évvel korábban, amikor a munkavállalók 0,84 százaléka dolgozott valamely kapcsolódó szektorban. A kategórián belül a „szerzőijog-függő ágazatok kereskedelme” az alkalmazottak több mint 42 százalékát adta (13 ezer fő), jelentős volt továbbá a 24 százalékot kitevő „számítógép gyártása” (7 ezer fő) és a 21 százalékos súllyal rendelkező „szórakoztatóelektronikai termék gyártása” (6 ezer fő) szerepe. Az „üres rögzítőeszköz gyártása” tevékenységben 37 százalékkal (135 fővel) emelkedett a foglalkoztatottak száma, a többi érintett szektorban a létszám kissé csökkent.

10. ábra: A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok nemzetgazdasági súlya a foglalkoztatásban

A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok munkajövedelme 2013-ban megközelítette a 94 milliárd forintot. Ez az összeg 11 százalékkal magasabb a két évvel korábbi értéknél. A nemzetgazdasági súly is enyhén emelkedett, 0,02 százalékponttal 1,11 százalékra. A kategórián belül a „szerzőijog-függő ágazatok kereskedelme” a legjelentősebb 40 százalékos aránnyal, ezt követi a „számítógép gyártása” (28 százalék) és a „szórakoztatóelektronikai termék gyártása” (22 százalék). A kapcsolódó kereskedelem súlya a vizsgált időszakban úgy tudott növekedni, hogy a szektor foglalkoztatási mutatója stagnált, a releváns bruttó hozzáadott érték viszont 5 százalékkal emelkedett. A „szórakoztatóelektronikai termék gyártása” tevékenységhez köthető munkajövedelem mérséklődésének egyszerű oka van: a tevékenység teljesítménye minden indikátor tekintetében csökkent.

11. ábra: A szerzőijog-függő technikai háttérágazatok nemzetgazdasági súlya a munkajövedelemben

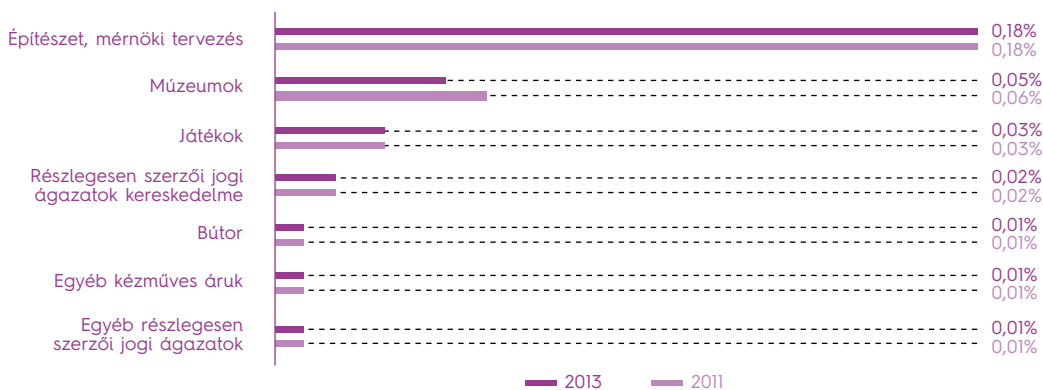
3.4.

A RÉSZLEGESEN SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA

A részlegesen szerzői jogi ágazatok csoportjába azok a szektorok tartoznak, amelyek tevékenységük során csak bizonyos mértékben állítanak elő a szerzői jog által védett termékeket. Ezeket a tevékenységeket olyan – szakértők által becsült – súllyal vesszük számításba, amely megmutatja, hogy az adott szektor termelésének hány százaléka tartozik a szerzői jog által védett alkotások közé.

A részlegesen szerzői jogi ágazatok 2013-ban közel 76 milliárd forinttal járultak hozzá a magyarországi GDP-hez, amelyben 0,30 százalékos súlyt ért el. Folyó áron ez az összeg 3,5 százalékkal haladja meg a két évvel ezelőtti mutatót. A nemzetgazdaságban mutatott arány az előző időszakhoz viszonyítva lényegében változatlan maradt, ami egyben azt is jelenti, hogy folytatódott a korábbi években tapasztalt tendencia. A csoporton belül kiemelkedik az „építészet, mérnöki tervezés”, amely ennek a kategóriának több mint 60 százalékát adja, továbbá jelentős még a „múzeumok” hozzájárulása (16,5 százalék). A szektorok bruttó hozzáadott értékének nemzetgazdasági szerepe a vizsgált két évben alapvetően nem változott.

12. ábra: A részlegesen szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlya a bruttó hozzáadott értékben

A részlegesen szerzői jogi ágazatok esetében a kibocsátás mértéke 2013-ban megközelítette a 142,5 milliárd forintot, ezzel 0,24 százalékos súlyt ért el a nemzetgazdaság teljesítményében. A folyóáras érték 2,3 százalékos növekedése ellenére a kategória magyarországi aránya változatlan maradt. A részlegesen szerzői jogi ágazatokon belül a „építészet, mérnöki tervezés” és a „múzeumok” szerepe a legnagyobb (55 és 15 százalék). Előbbi jelentősége a vizsgált két év alatt 1,6 százalékponttal emelkedett, utóbbié ugyanennyivel csökkent.

A részlegesen szerzői jogi ágazatok 2013-ban 13 ezer főnek biztosítottak munkát, 900 alkalmazottal kevesebbnek, mint két évvel korábban. Ennek következtében a kategória nemzetgazdasági súlya kissé csökkent, 0,38 százalékról 0,36 százalékra. A csoporton belül a korábbi évekhez hasonlóan

az „építészeti, mérnöki tervezés” volt a legnagyobb foglalkoztató (46 százalék), amit a „múzeumok” követett (20 százalék). A vizsgált két évben mindössze két tevékenységet érintően emelkedett a munkavállalók száma: az „egyéb kézműves áruk” esetében 3 százalékkal, a „játékok” tekintetében pedig 0,7 százalékkal. A legnagyobb veszteség az „ékszerek és érmék” esetében volt tapasztalható, ahol 2013-ban 24 százalékkal dolgoztak kevesebben, mint 2011-ben.

A munkajövedelmet tekintve ezek a szektorok 2013-ban 27,6 milliárd forintot értek el, ami a magyarországi javadalmazás 0,33 százalékát tette ki. Ez az érték közel 10 százalékkal haladta meg a két évvel korábbi adatot. A kategórián belül az „építészeti, mérnöki tervezés” rendelkezik a legnagyobb súllyal (37 százalék), amit a „múzeumok” (22 százalék) és a „részlegesen szerzői jogi ágazatok kereskedelme” (20 százalék) követ. Két év alatt a legjelentősebb (36 százalékos) növekedést a „háztartási eszközök, porcelán és üveg” érte el, amitől alig maradt el (27 százalékos gyarapodással) az „egyéb kézműves áruk” fejlődése. A csoporton belül egyedül a „múzeumok” bírtak a két évvel korábbinál szerényebb munkajövedelemmel. A 6 százalékos csökkenés elsősorban a területen foglalkoztatottak számának közel 12 százalékos mérséklődéséből ered.

3.5.

AZ EGYÉB KISZOLGÁLÓ ÁGAZATOK GAZDASÁGI SÚLYA

Az egyéb kiszolgáló ágazatok körébe olyan szektorok tartoznak, amelyek tág értelemben véve, de mégis szükséges közvetítőként járulnak hozzá a szerzői jog által védett alkotások létrehozásához, eléréséhez és fogyasztásához. Az összes figyelembe vett kategória közül ez áll a legtávolabb a kreatív tevékenységektől. A nemzetközi gyakorlat alapján ezek a szektorok olyan súllyal kerülnek számításba, mint amennyit az első három vizsgált csoport – a primer szerzői jogi ágazatok, a szerzőijog-függő technikai háttérágazatok és a részlegesen szerzői jogi ágazatok – összesített GDP-beli aránya tesz ki. 2013-ban ennek a mértéke 7,12% volt.

Az egyéb kiszolgáló ágazatok 2013-ban 286 millió forint bruttó hozzáadott értéket termeltek, ami közel 13 százalékos növekedést jelent a KSH által revidiált 2011. tárgyévi adathoz képest (254 millió forint). A GDP-hez viszonyított súlyuk is nőtt, 1,06 százalékról 1,13 százalékra. A növekedés oka kettős: egyrészt gyarapodott a vizsgált tevékenységek folyóáras mértéke, másrészt a figyelembe vételi súly is emelkedett.

13. ábra: Az egyéb kiszolgáló ágazatok nemzetgazdasági súlya a bruttó hozzáadott értékben

Az egyéb kiszolgáló ágazatok kibocsátása 2013-ban 587,8 millió forintot tett ki, ez 9 százalékos növekedést mutat a vizsgált két évben. A nemzetgazdasági súlya is emelkedett, 0,92 százalékról 0,97 százalékra. A gyarapodás oka hasonló a bruttó hozzáadott érték esetében tapasztaltaknál, a kategórián belül egyedül a távközlés folyóáras kibocsátása csökkent, 3 százalékkal.

Az egyéb kiszolgáló ágazatok a vizsgált évben 44,5 ezer főnek adtak munkát, ami 3 százalékkal nagyobb a két évvel korábbi adatnál. A kategória nemzetgazdasági súlya 0,05 százalékponttal nőtt, 1,22 százalékra. A dolgozók közel kétharmada a kereskedelemben tevékenykedik. A „szállítás, raktározás, távközlés” területén 4 százalékkal nőtt az alkalmazottak száma, az „általános kereskedelem” esetében pedig 3 százalékkal gyarapodott a foglalkoztatottak mennyiségét.

A kapcsolódó munkajövedelem 2013-ban meghaladta a 102 milliárd forintot, ami meglehetősen jelentős, 25 százalékos növekedést jelent a 2011. évi adathoz viszonyítva. Ebből fakadóan az egyéb kiszolgáló ágazatok súlya is emelkedett, 1,05 százalékról 1,21 százalékra. A kategória növekménye elsősorban az „általános kereskedelem” gyarapodásából ered: a javadalmasítás mértéke 44 százalékkal haladta meg a két évvel korábbi összeget. A csoporton belül 54 százalékot képvisel az „általános kereskedelem”, ettől kissé elmarad a „szállítás, raktározás, távközlés” aránya (46 százalék).

3.6.

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK KÜLKERESKEDELMI FORGALMA

A szerzői jogi ágazatok külkereskedelmét két szempontból is megvizsgáljuk. Először a legfontosabb kreatív iparágak által előállított termékek kivitelének és behozatalának alakulását elemezzük. Ezt követően a kapcsolódó szektorok által biztosított szolgáltatások külkereskedelmének volumenét tárgyaljuk.

3.6.1.

A SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK KÜLKERESKEDELMI FORGALMA

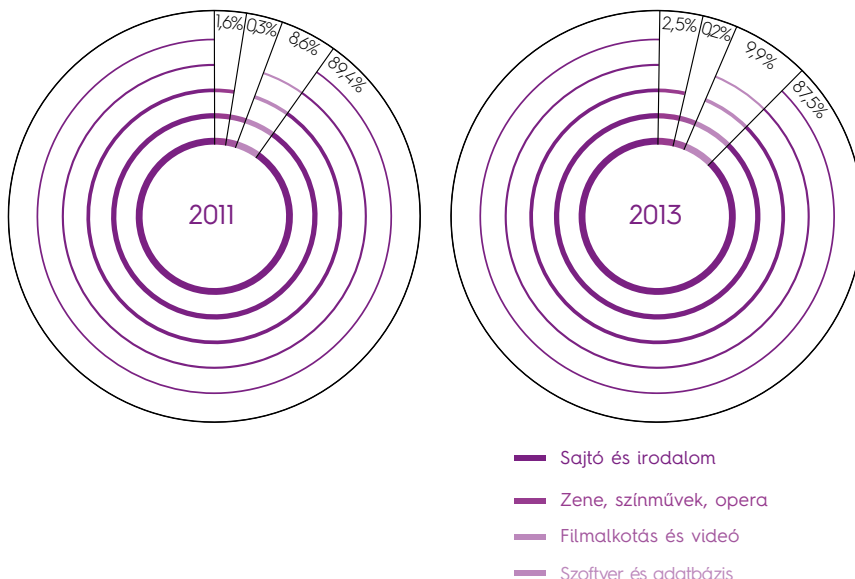
A nemzetgazdaság külkereskedelmi termékforgalma 2013-ban 1611 milliárd forintos többlettel zárt. A kivitel 22 369 milliárd forintot tett ki, a behozatal értéke 20 758 milliárd forint volt. A termékforgalom többlete folyó áron kissé (6 százalékkal) elmaradt a 2011. évitől; az export értéke 5,6 százalékkal, az import értéke 6,5 százalékkal emelkedett.

A termékforgalom szempontjából számításba vehető primer szerzői jogi ágazatokhoz kapcsolódó árukat 2013-ban 25 milliárd forint értékben vittek ki külföldre. Ez 16 százalékkal elmaradt a 2011. tárgyévi adattól. Két év alatt a nemzetgazdaság egészéhez mérten is csökkent a primer kategóriához tartozó szerzői jogi ágazatok termékexportjának súlya, 0,14 százalékról 0,11 százalékra.

Ugyanezen termékcsoporthoz tartozó behozatal 2013-ban 23,4 milliárd forintot tett ki. Ez az érték 26 százalékkal maradt el a két évvel korábbi adattól. A primer szerzői joghoz tartozó import aránya a teljes magyarországi termékbehozatalban szintén csökkent, 0,16 százalékról 0,11 százalékra.

Az előzőek értelmében 2013-ban a primer szerzői jogi ágazatok termékforgalma több mint 1,5 milliárd forintos külkereskedelmi többletet mutatott. Ez egyben azt is jelenti, hogy ez volt az első olyan év a felmérés történetében, amikor a kapcsolódó kivitel meghaladta a behozatalt. A legutóbbi vizsgált évben, 2011-ben a termékforgalom még 2 milliárd forintos hiányt mutatott.

14. ábra: A primer szerzői jogi ágazatok külkereskedelmi termékforgalmának megoszlása

A korábbi évekhez hasonlóan 2013-ban a primer szektorok közül a legnagyobb külkereskedelmi termékforgalmat a „sajtó és irodalom”, illetve a „szoftver és adatbázis” bonyolította le. Az előbbi értéke meghaladta a 42 milliárd forintot, az utóbbi 4,6 milliárd forintot tett ki.

A termékvitel folyóáras értéke 2011-hez képest minden vizsgált primer szerzői jogi ágazat tekintetében csökkent, átlagosan 27,5 százalékkal. A legkisebb visszaesést (14,7 százalék) a „sajtó és irodalom” könyvelte el, míg a legjelentősebb mérséklődés (52,7 százalék) a „filmalkotás és videó” kategóriában ment végbe. A termékbehozatal esetében meglehetősen vegyes mutatókat tapasztalhatunk: míg a „zene, színművek, opera” 29,8 százalékos növekedést ért el, addig a „sajtó és irodalom” teljesítménye 31,4 százalékkal csökkent. A külkereskedelmi egyenleget tekintve 2013-ban a legnagyobb pozitívummal a magyar primer szerzői jogi ágazatok közül a „sajtó és irodalom” zárt, amely több mint 4,9 milliárd forint többletet ért el. Ez több mint tizenkétszerese a 2011-ben tapasztalt értéknek. A „filmalkotás, videó” kivitele szintén meghaladta a behozatalt, ám a vizsgált évben mért 87 millió forintot egyenleg körülbelül a fele a két évvel korábbi adatnak (164 millió forint). A legnagyobb negatív mutatóval záró kategória a „szoftver és adatbázis” volt, több mint 2,5 milliárd forintot meghaladó hiánnyal.

A szerzői joghoz kapcsolódó technikai háttérágazatok közül a két legfontosabb esetben vizsgáljuk meg a termékekhez fűződő külkereskedelmi eredményeket. 2013-ban a „szórakoztatóelektronikai termék gyártása” kivitelének értéke 968,9 milliárd forint volt, ami jelentős, 22,5 százalékos csökkenést jelent 2011-hez képest. A behozatali mutató 965,8 milliárd forintot ért el, ez az előzőnél még nagyobb, több mint 40 százalékos visszaesést mutat két év alatt. A külkereskedelmi egyenleg ebben a kategóriában 3,1 milliárd forintos többlettel zárt. A „számítógép gyártása” kivitele a vizsgált évben meghaladta az 511,8 milliárd forintot, ami 9,3 százalékos csökkenést jelent a 2011. évi adathoz képest. A behozatal 500,2 milliárd forintot ért el, amely 16,8 százalékkal több, mint volt két évvel ezelőtt. A külkereskedelmi egyenleg ebben a kategóriában is pozitív: a többlet 11,6 milliárd forintot tett ki.

3.6.2.

SZOLGÁLTATÁSOK KÜLKERESKEDELME

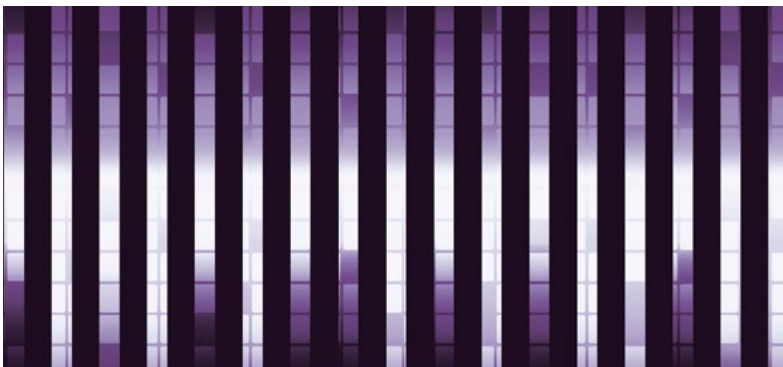
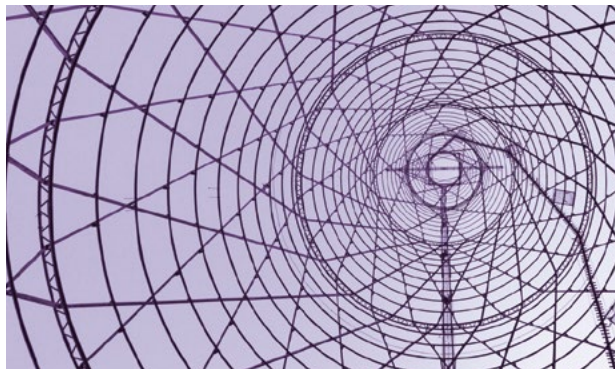
Az összes szolgáltatás folyóáras kivitele 2013-ban meghaladta a 4823,1 milliárd forintot, ami 9,8 százalékos növekedést jelent 2011 óta. A behozatal 3665,7 milliárd forintot tett ki, ez két év alatt 6,7 százalékkal gyarapodott. A fenti számoknak megfelelően az egyenleg 1157,4 milliárd forint többletet mutatott, amely közel 21 százalékkal magasabb a két évvel korábbi értéknél (959 milliárd forint).

A figyelembe vett szerzői jogi tevékenységekhez rendelhető szolgáltatások exportja 1259 milliárd forintot tett ki, ami a nemzetgazdasági teljesítmény 26,1 százalékát jelentette (két évvel korábban ez az arány 25 százalékos volt). Az egyes tevékenységeket tekintve a legjelentősebbnek a „számítástechnikai szolgáltatások” mutakoztak (314 milliárd forint), amit az „audiovizuális és kapcsolódó szolgáltatások” (298 milliárd forint) és az egyéb „szerzői

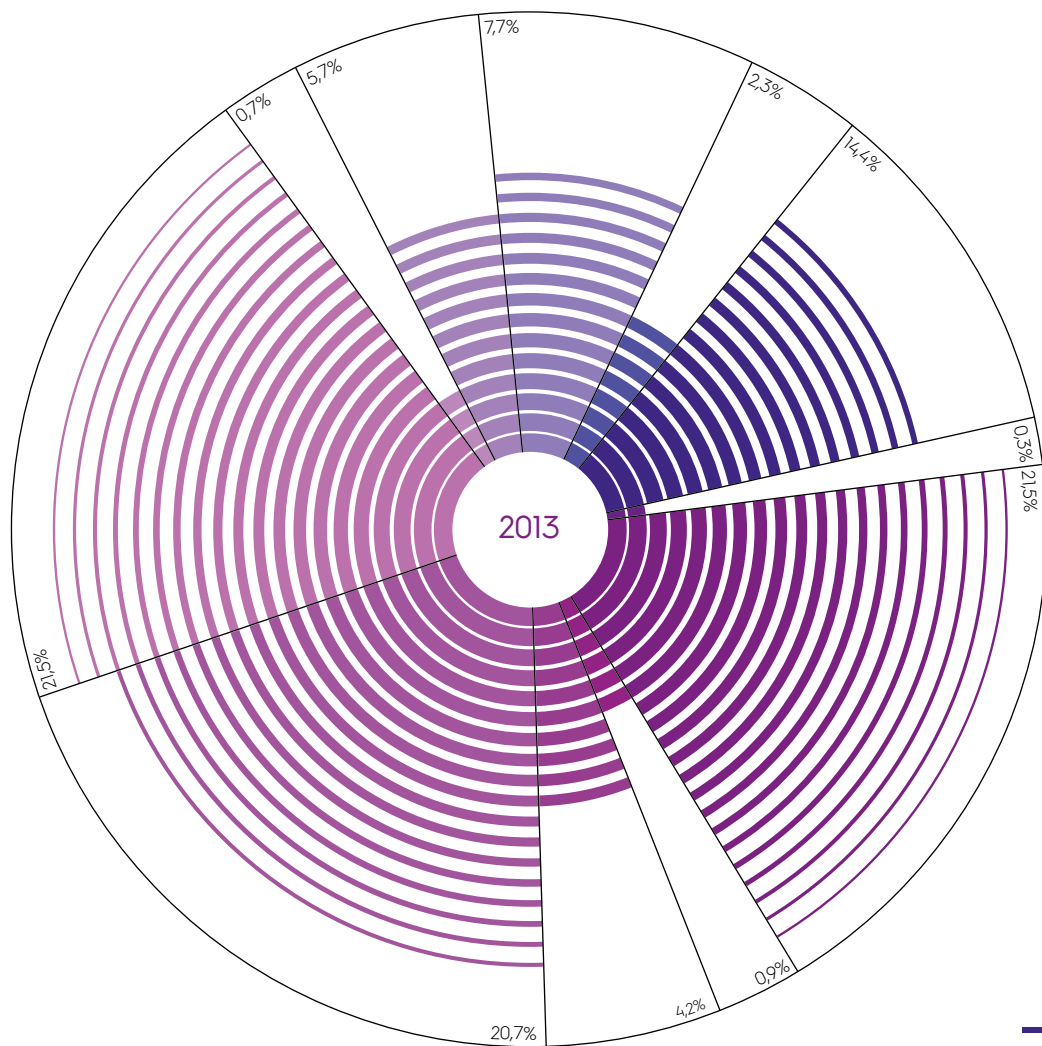
jogi és licenrdíjak” (226 milliárd forint) követték. Ezek a csoportok uralják a szerzői jogi szolgáltatások kivételét, annak kétharmadát biztosítva: a kategórián belül a „számítástechnikai szolgáltatások” adják az összes releváns érték negyedét, az „audiovizuális és kapcsolódó szolgáltatások” a 23,7 százalékát, az egyéb „szerzői jogi és licenrdíjak” pedig a 18 százalékát. Ezek a számok a 2013. évi teljes nemzetgazdasági szolgáltatási exporthoz 6,5–4,7 százalékkal járultak hozzá.

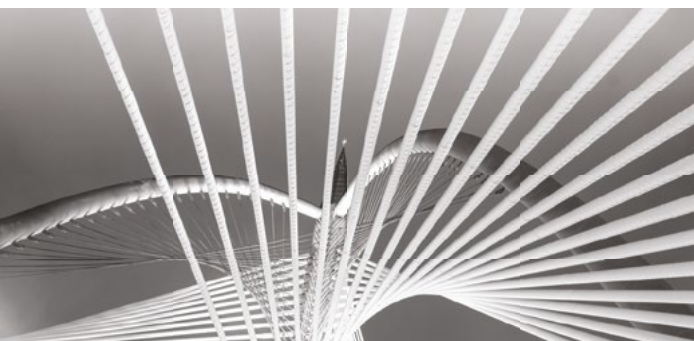
A szerzői jogi tevékenységekhez kapcsolódó szolgáltatások behozatala a tárgyévben 1098 milliárd forintot tett ki, ez 6 százalékkal haladta meg a két évvel korábbi értéket, és változatlanul az összes szolgáltatáskivitel 30%-át jelenti. A legnagyobb mutatóval az „egyéb szerzői és licenrdíjak” rendelkeztek (279,5 milliárd forint), amit az „egyéb üzleti, szakmai és műszaki szolgáltatások”, a „számítástechnikai szolgáltatások” (egyaránt 192 milliárd forint), illetve az „audiovizuális és kapcsolódó szolgáltatások” (190 milliárd forint) követték. Míg az előbbi az összes szerzői jogi szolgáltatásimport több mint negyedét tette ki, addig a többi felsorolt tevékenység aránya 17 százalék körül alakult. A nemzetgazdaság egészéhez viszonyítva ezek a tevékenységek a behozatal 5,2–7,6 százalékát biztosították.

A szerzői jogi ágazatokhoz köthető külkereskedelmi egyenleget tekintve hazánk mérlege a vizsgált két évben tovább javult: 77 milliárd forintról több mint 160 milliárd forintra emelkedett. Ezek közül is kiemelkednek a „számítástechnikai szolgáltatások” (122,1 milliárd forint) és az „audiovizuális és kapcsolódó szolgáltatások” (108,7 milliárd forint). Ugyanakkor hazánk továbbra is negatív mérleggel bír az „egyéb üzleti, szakmai és műszaki szolgáltatások” (-44,3 milliárd forint), illetve az „egyéb szerzői és licenrdíjak” (-53,2 milliárd forint) terén.

15. ábra: A szerzői joghoz kapcsolódó szolgáltatások külkereskedelmi forgalmának megoszlása

Egyéb üzleti, szakmai és műszaki szolgáltatások

Hírgyűjtési szolgáltatások

Egyéb szerzői és licenclajkak

Egyéb személyes, kulturális
és szórakoztatási szolgáltatások

Távközlési szolgáltatások

Audiovizuális és kapcsolódó szolgáltatások

Számítástechnikai szolgáltatások

Adatbázis-szolgáltatás, online kiadás

Hirdetés, piackutatás és közlemény-kutatás

Mérnöki, műszaki (építészeti,
tervezési és egyéb) szolgáltatások

Franchise- és hasonló jogok

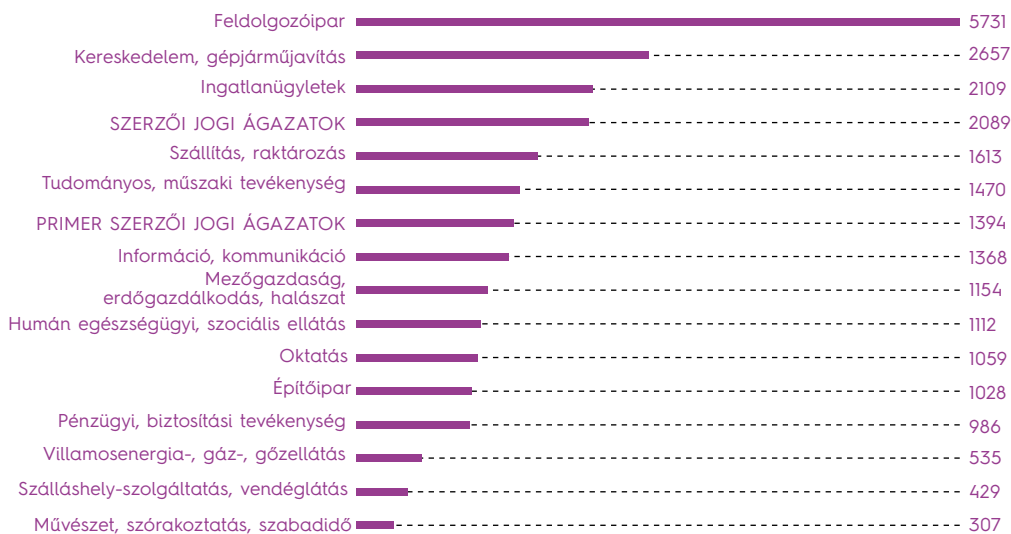
3.7.

ÖSSZEHASONLÍTÁS MÁS NEMZETGAZDASÁGI ÁGAKKAL

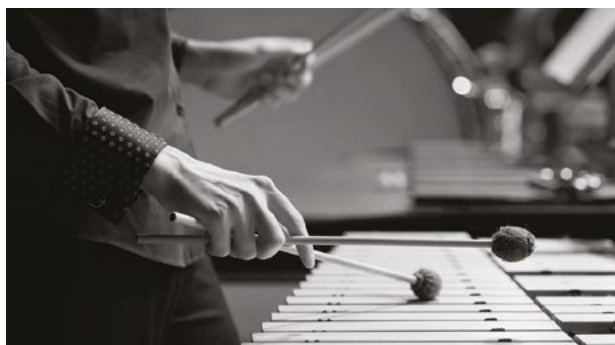
A szerzői jogi ágazatok nemzetgazdasági súlyáról az eddigieknél még szemléletesebb képet kapunk, ha a kapott mutatókat összevetjük a magyar gazdaság egyéb területeinek hasonló indikátoraival.

A bruttó hozzáadott érték alapján 2013-ban a legnagyobb ágak sorrendje a korábbi évekhez képest változatlan maradt. Ebben az évben is a feldolgozóipar volt a legjelentősebb nemzetgazdasági ág Magyarországon 5731 milliárd forintos teljesítménnyel. Ez több mint duplája a második kereskedelem, gépjárműjavítás értékének (2657 milliárd forint). A dobogó harmadik fokán az ingatlanügyletek helyezkednek el (2109 milliárd forint). A szerzői jogi ágazatok 2089 milliárd forintos eredménnyel az ingatlanügyletek és a szállítás, raktározás között a negyedik legjelentősebb terület a hazai gazdasági ágak sorában. A számszerűsített értéke az információ, kommunikáció másfélszerese; az oktatás és az építőipar kétszerese; a villamosenergia-ipar háromszorosa. A primer szerzői jogi ágazatok önmagukban is előkelő helyezést foglalnak el a listában (1394 milliárd forint). A szakmai, tudományos, műszaki tevékenységek (1470 milliárd forint) kissé megelőzik ezeket a kreatív tevékenységeket; amelyek azonban az információ, kommunikáció (1368 milliárd forint), illetve a mezőgazdaság (1154 milliárd forint) nemzetgazdasági ágakat maguk mögé utasítják.

16. ábra: Válogatott nemzetgazdasági ágak és a szerzői jogi ágazatok bruttó hozzáadott értéke Magyarországon (2013)

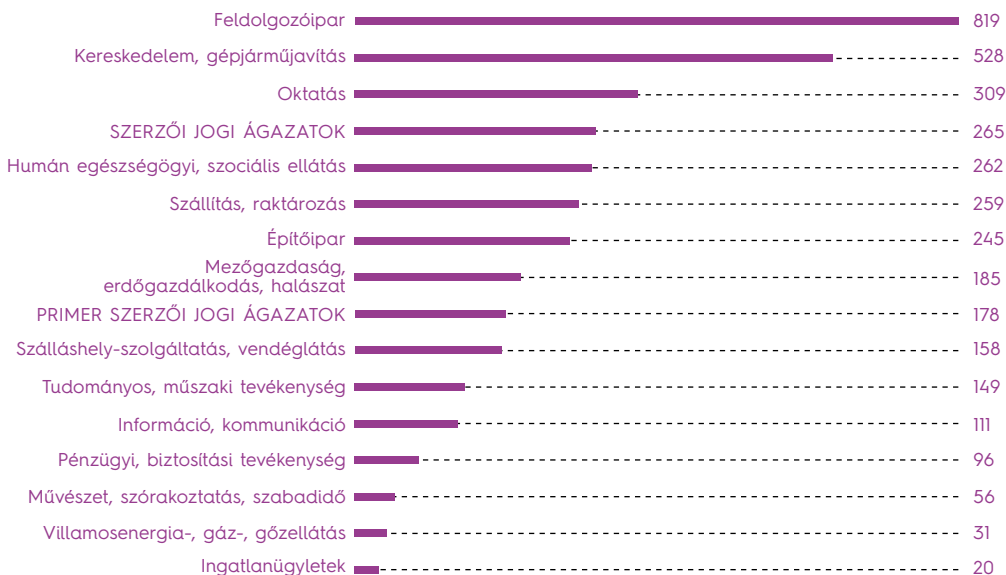

Forrás: A szerzői jogi ágazatokon kívül a többi adat KSH publikus adatbázisából származik (a bruttó hozzáadott érték értéke és megoszlása nemzetgazdasági áganként)

A szerzői jogi ágazatok a foglalkoztatási mutatóban is jelentős szerepet töltenek be. A 2013. évi adatok szerint a feldolgozóiparban 819 ezer fő dolgozott, a kereskedelem, gépjárműjavítás területén 528 ezer fő, az oktatásban pedig 309 ezer fő tevékenykedett. A szerzői jogi ágazatok ebben a felsorolásban is a negyedik legjelentősebb kategóriának bizonyult, 265 ezer fős mutatójával megelőzi a humán egészségügyi, szociális ellátás alkalmazottainak számát (262 ezer fő). A szerzői jogi tevékenységek közel kétszer annyi ember foglalkoztattak a vizsgált évben, mint a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (149 ezer fő), illetve az információ, kommunikáció (111 ezer fő), és háromszor annyit, mint a pénzügyi, biztosítási tevékenység (96 ezer fő). A primer szerzői jogi ágazatok 2013-ban 178 ezer főnek biztosítottak munkát, amivel a mezőgazdaság (185 ezer fő) és a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (158 ezer fő) között helyezkednek el. Ezek a tevékenységek közel kétszerannyi embert foglalkoztatnak, mint a pénzügyi, biztosítási tevékenység (96 ezer fő), és háromszor annyit, mint a művészet, szórakoztatás, szabadidő.

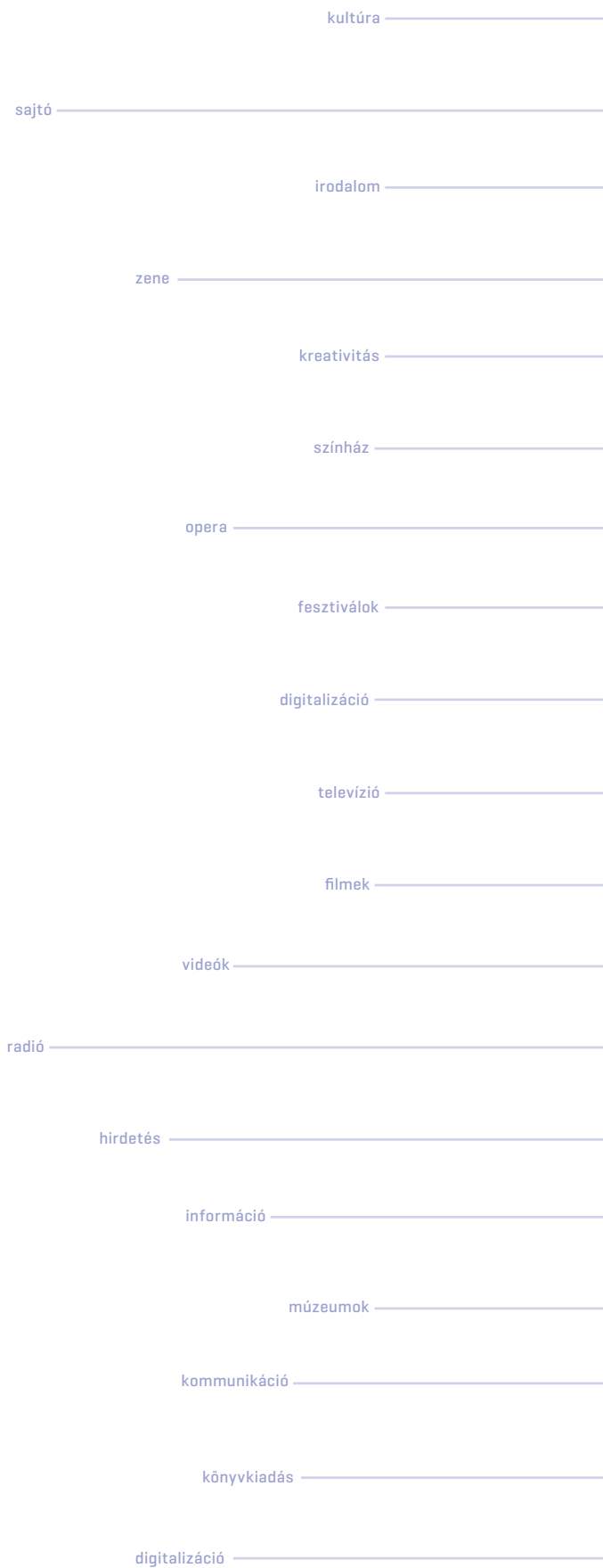
17. ábra: Válogatott nemzetgazdasági ágak és szerzői jogi ágazatok foglalkoztatási mutatója Magyarországon (2013)

Forrás: A szerzői jogi ágazatokon kívül a többi adat KSH publikus adatbázisából származik (a foglalkoztatottak száma nemzetgazdasági ágak, ágazatok szerint)

4.

FEJLŐDÉSI TRENDEK A PRIMER SZERZŐI JOGI ÁGAZATOKBAN

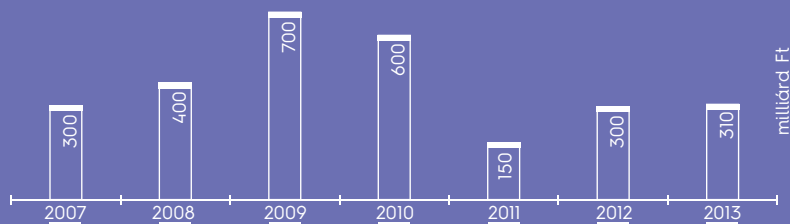

Az európai kulturális és kreatív piac teljesítményéről szóló EY-tanulmány szerint 2012-ben az EU-28 országai összesen 62 milliárd euró költségvetési forrást biztosítottak kulturális célokra. Nominális összevetésben ez az összeg nem éri el a 2008-ban tapasztalt értéket, ám a mutató a válság utáni visszaesést követően újra növekvő tendenciát mutat. A tanulmány által vizsgált évben az egyes államok kulturális kiadásai a költségvetésen belül körülbelül 1 százalékos részesedést értek el, jelentősen elmaradva például a honvédelemtől (2,9 százalék) és az oktatástól (10,7 százalék). A költségvetési juttatásoknak jelentős hatásuk van a szektorra nézve: segítik a kreatív ágazatok felvirágzását, további beruházásokra ösztönzik a magánszektor, illetve növelik a kultúra pozitív hozzájárulását a jólét növekedéséhez.¹

¹ Creating growth – Measuring cultural and creative markets in the EU. EY, 2014. A továbbiakban az európai trendek alakulását e tanulmány adatai alapján ismer-tjük.

1. ábra: Az EU-28 tagállamának kulturális célra fordított költségvetési kiadásai

Forrás: Creating growth – Measuring cultural and creative markets in the EU. EY, 2014. p. 25

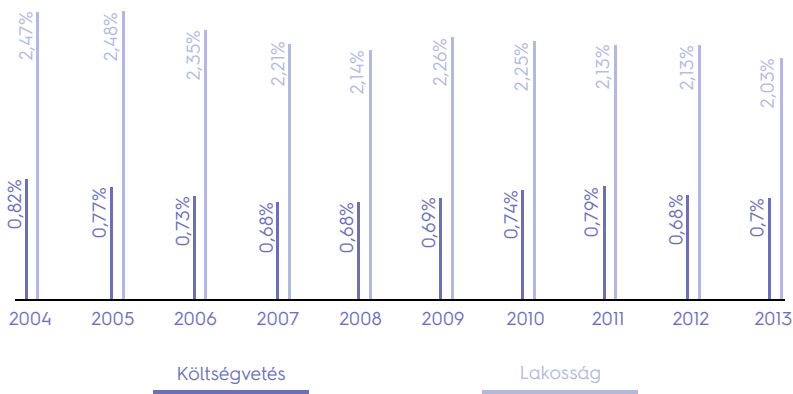
A KSH adatai szerint Magyarországon a kulturális célú költségvetési kiadások 2013-ban 204 milliárd forintot tettek ki. Folyó áron számítva ez 7,2 százalékos növekedést jelent a 2012-ben tapasztalt értékhez képest, ám 6,2 százalékos mérséklődést 2011-hez viszonyítva. A vizsgált évben az állami költések a kulturális kiadások

0,7 százalékát biztosították. A lakosság kultúrára fordított nominális kiadásait tekintve a GDP-arányos ráfordítások mértéke a 2012. évi 2,13 százalékról 2013-ban 2,03 százalékra csökkent. Mindkét forrást figyelembe véve a kultúrára fordított összes költés 2013-ban a GDP 2,73 százalékát tette ki, amely a legalacsonyabb érték az elmúlt évtizedet tekintve – beleértve a pénzügyi válság kirobbanása utáni kedvezőtlen éveket is. Az ágazatot érintő költségvetési kiadások 2013-ban tapasztalt emelkedése következtében több terület képviselői is nagyobb központi forrásból gazdálkodhattak. A legfőbb kedvezményezettek között szerepelt a zene- és táncművészet; a könyv-, zenemű- és lapkiadás; illetve az állat-, növénykertek, nemzeti parkok. A háztartások egy főre eső fogyasztását tekintve a kultúrára, szórakozásra 2013-ban átlagosan 59 ezer forint jutott, amely összeg a családok teljes fogyasztásának 7,1 százalékát jelentette.² Az egy gyermekkel rendelkezők fejenként 1,6-szor többet költöttek ilyen célokra, mint a legalább háromgyermekes háztartások.³

² Ez az arány 2005-höz képest 1,4 százalékponttal csökkent.

³ Magyarország, 2014. KSH, Budapest, 2015.

2. ábra: Kulturális kiadások a GDP százalékában

Forrás: KSH

4.1.

SAJTÓ ÉS IRODALOM

SAJTÓ

Az EY tanulmánya szerint 2012-ben Európában több mint 483 500 fő dolgozott a sajtótermékek piacán, ebből közel 191 ezer fő a napilapoknál, majdnem 290 ezer fő a folyóiratoknál és időszaki kiadványoknál, 2900 fő pedig egyéb sajtóorgánumnál. A szektor 2013-ban 70,8 milliárd euró bevételt könyvelt el, amellyel a hivatkozott riportban vizsgált 11 kreatív ágazat közül a negyedik legnagyobbak bizonyult. Ennek az összegnek a felét tették ki a reklámokból származó jövedelmek.

A sajtópiac európai szinten évek óta zsugorodó tendenciát mutat, ennek üteme 2008–2013 között évente átlagosan 5,7 százalékot tett ki. Ezt a folyamatot ösztönzi a digitális tartalmak folyamatos térnyerése (hírpótlók, különböző folyóiratok applikációi, közösségi oldalak, interaktív és blogoldalak, egyéb felhasználók által generált tartalmak stb.). Bár a kiadók a hagyományos sajtótermékek mellett nyitnak a digitális platformok felé, többségük kínál ilyen módon elérhető szolgáltatásokat is, az ezekből származó bevételek egyelőre nem képesek kompenzálni a nyomtatott kiadványok által elszenvedett veszteségeket. Az ágazatban az eladási mutatók mellett csökkennek a reklámbevételek is: a nyomtatott sajtóban megjelenő hirdetések mennyisége csökken, a hirdetők egyre inkább átpártolnak a digitális platformokra. A sajtó 1997-ben a reklámtortából 35 százalékkal részesedett, 2012-ben ennek mértéke 20 százalékra csökkent.

A magyar sajtópiac alakulása követi az európai folyamatot. A nyomtatott sajtótermékek példányszáma csökken, amiért elsősorban az internetes publikálások különböző formáinak és számának elterjedése, illetve a válság miatti fogyasztói preferenciaátrendeződés okolható. A mennyiségi visszaesést a kiadók árnöveléssel próbálták kompenzálni, ami szintén nem kedvezett a kereslet újbóli fellendülésének.⁴ A 2013-ban Magyarországon elérhető hazai sajtótermékek számával kapcsolatban különböző forrásokban eltérő adatokat találunk. A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) 2013 januárjában 2753 darab nyomtatott és 2 439 darab internetes sajtóterméket tartott nyilván. Ezzel szemben a Whitereport.hu mediabrowser – a több mint tízezer magyarországi médiumot (televíziót, rádiót, lapot, site-ot, mozit és közterületi reklámeszközöket, illetve azok üzemeltetőit és tulajdonosait) tartalmazó médiumadatbázis – szerint 2013. második negyedévében Magyarországon 140 nyomtatottmédia-márka működött. A Magyar Posta csaknem 900 féle lapot kézbesített a vizsgált évben, összesen 60 millió példányt juttatva el az ügyfelekhez.⁵

A 2011 és 2013 közötti hazai trendelemzéshez a Magyar Terjesztés-ellenőrző Szövetség (MATESZ) honlapján megtalálható nyilvántartásban szereplő kiadványok terjesztett példányszámait vizsgáljuk.⁶ A szervezetnél auditált és mindkét évről közölt mutatók alapján 112 kiadványt tudunk összehasonlítani. Eszerint a 2011 és 2013 IV. negyedéve között hazánkban terjesztett

⁴ Magyarország, 2013. KSH, Budapest, 2014.

⁵ Több lett a bejelentett lap. Világgazdaság, 2014. január 5. 15.

⁶ www.matesz.hu

lapok száma 7 százalékos csökkenéssel 6,4 millióról 6 millió alá mérséklődött. A legnagyobb veszteségeket elsősorban magazinok könyvelhették el. A Game Star című folyóirat példányszáma 54,3 százalékkal, a Vasárnap Reggel 53,8 százalékkal, a Reader's Digest 48,3 százalékkal, az Ifjúsági Magazin pedig 48 százalékkal csökkent két év alatt. A listában szereplő újságok közül mindössze 11 volt képes növelni – vagy legalább szinten tartani – a példányszámát. Ezek közül kiemelkedett a Metropol ingyenes hírnapi lap (42,5 százalékos gyarapodással), a Mezőhír mezőgazdasági szaklap (33,3 százalékkal), illetve olyan népszerű női magazinok, mint a Glamour (12,1 százalékkal), a Marie Claire (8,5 százalékkal), a Nők Lapja (5,5 százalékkal) és az Elle (5,3 százalékkal).

1. táblázat: A 2013. IV. negyedévben legnépszerűbb lapok terjesztési adatai

Kiadvány címe	Példányszám	Változás*
Helyi Téma	686 550	1,7%
Metropol	390 904	42,5%
Nők Lapja	229 644	5,5%
Gyógyhír Magazin	211 044	-8,3%
Kiskegyed	191 997	-2,9%
Story	169 444	-17,4%
Patika Magazin	165 716	-16,4%
Színes RTV	163 728	-10,5%
Blikk	138 789	-20,8%
Vasárnapi Blikk	120 291	-16,4%

*2011. IV. negyedévi és 2013. IV. negyedévi adatok közötti változás

Forrás: Matesz

IRODALOM

Az EY tanulmánya szerint a könyvpiac a 11 vizsgált európai kreatív ágazat közül az ötödik legnagyobb volt 2012-ben. A szektor több mint 646 ezer embert foglalkoztatott, köztük 150 ezer szerzőt, 266 ezer könyvtárost és 135 ezer könyvkiadói alkalmazottat. Az adott évi ágazati bevétel megközelítette a 36,3 milliárd eurót. Az Eurobarométer felmérése szerint az Európai Unióban a könyv olvasása a második legnépszerűbb kulturális tevékenység volt 2013-ban. A válaszadók 68 százaléka olvasott legalább egy kiadványt a megelőző egy évben; kevesebben, mint 2007-ben (71 százalék). Ezek közül 19 százalék 1-2 könyvet „fogyasztott” 12 hónap alatt, 12 százalék esetében ez a szám 3-5 közé esett, 37 százalék pedig 5-nél többre szánt időt. Magyarországon a könyv olvasása a legnépszerűbb kulturális tevékenység: a megkérdezettek 60 százaléka válaszolta azt, hogy olvasott legalább egy könyvet a legutóbbi 12 hónapban. Ezzel az értékkel hazánk az EU-28-as listán a 18. helyen áll. A legaktívabbnak ezen a téren Svédország lakosai bizonyultak 90 százalékkal, a sort pedig Portugália zárja 40 százalékos aránnyal. Az olvasást leginkább akadályozó tényezők között az európai lakosság 44 százaléka az időhiányt nevezte meg, 25 százaléka nem érdeklődik a könyvek iránt, 15 százaléka egyéb spontán okot nevezett meg, 3-3 százaléka szerint pedig túl magasak az árak, korlátozott a választék, illetve gyenge a kínálat minősége. A magyar megkérdezettek hasonló válaszokat adtak: a legtöbben (48 százalék) szintén az időhiányt nevezték meg, amit az érdeklődés hiánya követett (28 százalék). Honfitársaink harmadik okként a túl magas árat említették meg (8 százalék), amely arány az EU 28 országa között (az olaszokkal holtversenyben) a legmagasabb.⁷

Cultural access and participation. Special Eurobarometer 399, European Commission, November 2013. A továbbiakban az Eurobarométer felmérése alatt erre 7 a kutatásra hivatkozunk.

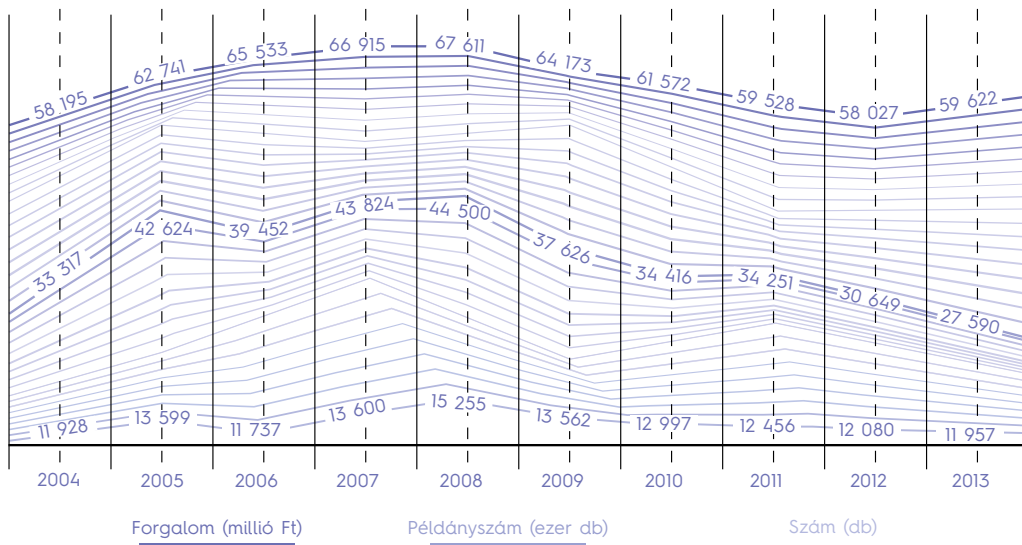
Az olvasás mint kulturális tevékenység népszerűsége ellenére az európai könyvpiac – a sajtóhoz hasonlóan – a vizsgált években szűkült. Az eladásokból származó bevételek 2008 és 2012 között 5 százalékkal csökkentek. A mérséklődés okai között a szakemberek elsősorban a gazdasági válságot és a digitális tartalmak eladási mutatóinak a növekedését említik meg. A nyelvi korlátok miatt a könyvek alapvetően a hazai piacokon kerülnek értékesítésre, az exportot pedig uralja a hasonló nyelveket beszélő országok közötti árucseré. A bevételek 20 százaléka származik nemzetközi kereskelemből, amelynek 12 százaléka Európán belül zajlik. Az eladások többsége hagyományos könyvesboltokhoz kapcsolódik. Az e-könyvek piaca ugyan folyamatosan bővül az öreg kontinensen, ám 2012-ben az értékesítéseknek

még mindig mindössze 3 százaléka zajlott itt. (Összehasonlításképpen: az Amerikai Egyesült Államokban ez a mutató ugyanebben az évben 20 százalék körül járt.) Európán belül az Egyesült Királyság uralja az e-könyvek piacát. A szigetországban 2012-ben megduplázódott az ilyen formában eladott olvasmányok száma, 12,9 százalékos részesedést elérve az összes könyvértékesítésből.

A magyar könyvpiaci trend megfelel az Európában tapasztalt folyamatoknak. A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének (MKKE) összegzése szerint a 2013. évi könyvforgalom értéke több mint negyedével (26,2 százalékkal) volt kisebb az egy évvel korábbi adatnál. A komoly visszaesés legfőbb oka, hogy a kormány központosította a tankönyv-kereskedelmet, majd államosította a tankönyvek kiadását is, megszüntetve ezzel a hazai tankönyvpiacot. Ahhoz, hogy a magyarországi könyvpiaci trendet az előző évekkel összehasonlítva tudjuk vizsgálni, a közoktatási tankönyvek nélküli, ún. szabadforgalmú könyvpiac értékét vesszük figyelembe. Ez 2013-ban folyó árán számítva 44 milliárd forint volt, ami 4,6 százalékos forgalmi növekedést jelent az előző évhez képest. Az adott évi 1,7 százalékos inflációval számolva a szabadforgalmú könyvpiac valós gyarapodása 2,9 százalékot tett ki, míg ugyanez az érték a tankönyvekkel együttesen számított fogyasztói árú könyvforgalom esetében 1 százalék volt. A több mint 15 és fél milliárd forintot kitevő közoktatási tankönyvkiadás adatainak mellőzésével a könyvpiac legjelentősebb szereplőjévé a szépirodalom vált. A fikciós művek 2013. évi 13,8 milliárd forint bruttó forgalma a könyvpiac közel harmadát tette ki. Az elsősorban a szórakoztató (bestseller) művek iránti keresletnövekedés következtében az ágazat jelentős mértékben, 16,7 százalékos ütemben gyarapodott egy év alatt. Az ismeretterjesztő könyvek 13,3 milliárd forintos forgalma a piac 30,3 százalékáért felelt, több mint 10 százalékos visszaesést elszenvedve az előző évhez képest. Az egy évtizede mérséklődő szakkönyvek, tudományos művek, lexikonok, szótárak, valamint az egyéb felsőoktatásban használatos kiadványok 5,7 milliárd forintos forgalma – amely a piac 12,9 százalékát jelentette – az egy évvel korábbi mutatóhoz képest 7,4 százalékkal növekedett.⁸

Az ismeretterjesztő ágazat 10%-os csökkenése, illetve a felsőoktatásban használt könyvek, szakkönyvek, tudományos művek kategóriájában tapasztalható 7,4%-os növekedés hátterében egyéb okok is állhatnak. A felsőoktatási könyvpiac forgalmának bevételek a kiadók az ismeretterjesztő művek egy részének átsorolásával jobban járnak: a szakkönyvek és tudományos művek forgalma után kompenzációs reprográfiai díjban részesülnek, míg ismeretterjesztő művek eladása után nem.

3. ábra: A kiadott könyvek, füzetek számának és példányszámának alakulása

Forrás: KSH, MKKE

A magyar könyvkiadás elmúlt években legdinamikusabban fejlődő ágazata, a gyermek- és ifjúsági könyvkiadás iránti vásárlói érdeklődés 2013-ban is látványosan nőtt. Az ilyen művek piaci részesedése 10,4 milliárd forint forgalom mellett 23,6 százalék volt, ami 7,8 százalékos bővülést jelentett. Ez egyben azt is jelenti, hogy az elmúlt tíz évben a gyerekeket és a fiatalokat megszólító könyvek forgalma megduplázódott.

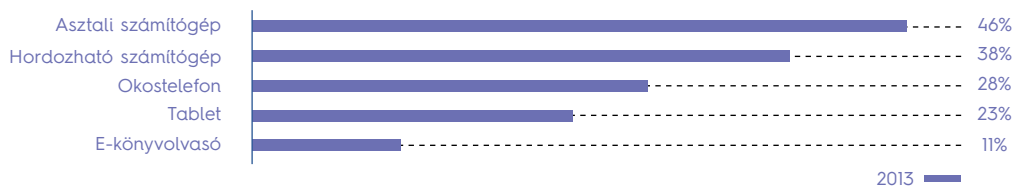
Az idegen nyelvű könyvek magyarországi forgalma tovább mérséklődött 3,4 milliárd forintra, ami egy év alatt 2,3 százalékos csökkenést jelent. 2013-ban a könyvpiac koncentrációja valamelyest csökkent. A piac 15 legnagyobb cégének a teljesítménye az összforgalom 56,4 százalékát tette ki, 41 kiadó állította elő a 73,4 százalékát, 54 cég pedig a 77,7 százalékát. Míg 2012-ben az adatszolgáltatásban részt vevő 188 kiadó a piaci forgalom 91,8 százalékát birtokolta, 2013-ban már csak a 87,4 százalékát.

9 A magyarországi könyvfor-
galom 2013-ban (fogyasztói
áron). mkke.hu.

A digitális könyvek forgalma 2012-ben alig haladta meg a félmilliárd forintot, amihez képest a 2013-ban tapasztalt 0,9 milliárd forintos érték 61,1 százalékos növekedést mutatott. Ez megközelítette a teljes könyvfor-
galom 2 százalékát. A digitális könyvek értékesítésének 10 százaléka származott e-könyvek eladásából, aminek az összértéke 100 millió forint alatt maradt.⁹ Az eNET-Telekom Jelentés az internetgazdaságról című, 2014 januárjában folytatott kutatásából kiderült, hogy a felnőtt internetezők 57 százaléka saját bevallása szerint kevesebbet olvasott a felmérés idején, mint öt évvel korábban. Ennek oka a válaszadók 75 százaléka esetében az időhiány, 34 százalékánál pedig a könyvek magas ára. A riport szerint a felnőtt internetezők hatoda manapság inkább rövidebb terjedelmű irományokat olvas, amiért leginkább az internethasználat elterjedése és az ebből fakadó információfogyasztási szokások okolhatóak. A megkérdezettek 15 százaléka több könyvet olvas, mint a megelőző években, aminek oka az esetek közel felében a megnövekedett szabadidő-mennyiség, illetve a választék minőségének emelkedése. 23 százalék esetében az e-könyvekhez való könnyű hozzáférés eredményezte az olvasással töltött idő gyarapodását. Az ebben a formában elérhető tartalmakat hazánkban az olvasók közel 40 százaléka használja rendszeresen, ellenben mindössze 5 százaléka hajlandó fizetni érte. A fogyasztók az e-könyvek előnyei között a kis helyigényt említették meg a legnagyobb arányban (54 százalék), de fontos még a könnyű hozzáférés (49 százalék), a nagyítható tartalom (42 százalék), az elhasználódás veszélyének a hiánya (37 százalék), valamint az e-könyvek környezetkímélő tulajdonsága (36 százalék). A válaszadók ötöde szerint az e-könyvek magyar nyelvű piaca még gyerekcipőben jár. A kutatók arra is kíváncsiak voltak, hogy a fogyasztók szabad választás esetén (az ártól függetlenül) ugyanabból az olvasmányból a nyomtatott, az elektronikus vagy a hangoskönyvváltozatot vennék-e meg. A kérdésre az emberek 80 százaléka a nyomtatott verziót választotta, 13 százaléka az e-könyvet, 5 százaléka a hangoskönyvet, 2 százaléka pedig egyiket sem. A magyar olvasók erősen árérzékenyek: minden negyedik válaszadó legfeljebb a nyomtatott kiadvány árának a felét lenne hajlandó kiadni annak elektronikus verziójáért.¹⁰

Az e-könyvek mentik meg
az olvasást? eNET.hu, 2014.
10 február 20.

4. ábra: Az e-könyv olvasásához használt eszközök aránya

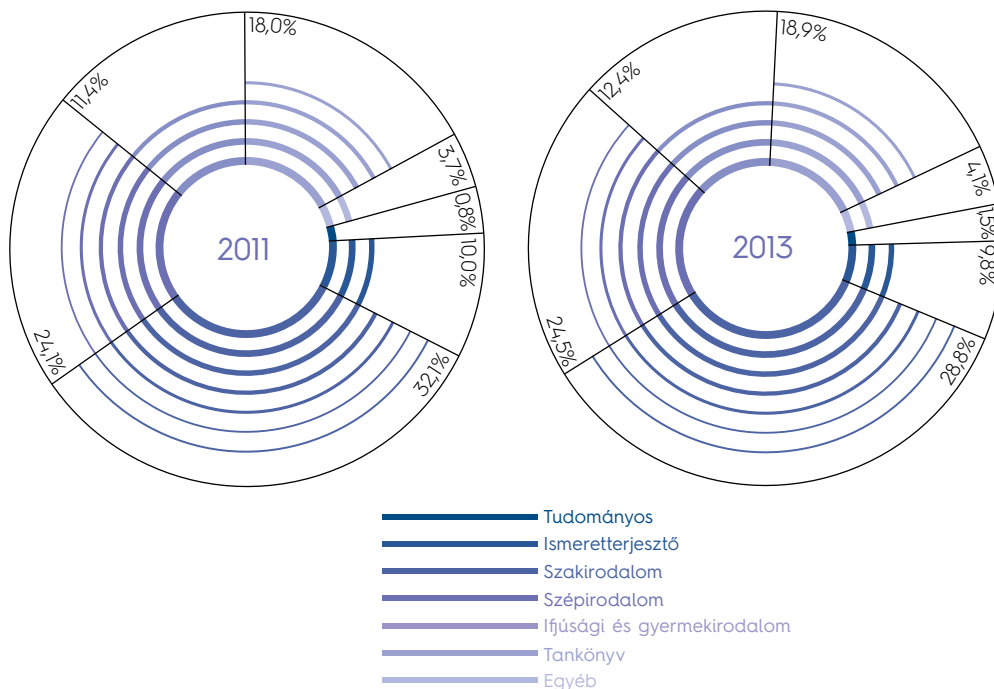

Forrás: eNet

2013

A KSH publikus könyvkiadási adatai alátámasztják az MKKE forgalmi statisztikájának főbb tapasztalatait. A 2013-ban kiadott címek száma 1 százalékkal volt kevesebb az egy évvel korábbi, és 4 százalékkal a 2011-es adathoz képest. A kiadványok példányszámai mindkét évben 10 százalékos mértékben csökkentek. Az egyes (az MKKE csoportosításától némileg eltérő) kategóriákat tekintve nyelv- és tankönyvek súlya 2 százalékponttal, a tudományos művek, valamint a gyermek- és ifjúsági kiadványok aránya 0,5 százalékponttal gyarapodott. A legnagyobb veszteségeket a szakirodalom (-2,2 százalékpont) és a szépirodalom (-1,5 százalékpont) könyvelte el.

5. ábra: A kiadott könyvek jelleg szerinti megoszlása

Forrás: KSH

A könyvkiadás jövőjével kapcsolatban kedvezőtlen képet fest az Ipsos 2013-as kutatásának eredménye, amely szerint elég ritkán kerül könyv a fiatalok kezébe. A megkérdezettek mindössze 7 százaléka olvas minden nap, 16 százaléka legalább heti rendszerességgel. A 15–25 év közöttiek 28 százaléka egyáltalán nem olvas könyvet, 35 százaléka pedig ritkábban, mint havonta. Ennek megfelelően a fiatalok közel kétharmada szinte könyvek nélkül éli az életét. Hogy miért? A megkérdezettek 55 százalékának nincs rá ideje, 45 százalékát egyáltalán nem érdeklik az ilyen típusú kiadványok, 31 százaléka szerint a könyvek drágák, 26 százaléka úgy vélekedik, hogy az olvasásnál fontosabb dolgok is vannak, 18 százaléka pedig feleslegesnek tartja ezt a fajta tevékenységet. Az Ipsos kutatása szerint a fiatal felnőttek körében lassan terjednek az e-könyv-olvasók: mindössze 2 százalékának van ilyen készüléke és 7 százaléka gondolkodott már azon, hogy be kellene szerezni egyet.¹¹

Alig olvasnak könyvet a fiatalok. Ipsos, Hírek, 2013. 11 február 12.

4.2.

ZENE, SZÍNHÁZ, FESZTIVÁLOK

ZENE

Az EY felmérése szerint 2012-ben 1,17 millió fő dolgozott a zeneiparban; közel 650 ezer zenész, zeneszerző; 375 ezer rendezvényszervező az üzleti szektorban és 81,5 ezer a nonprofit területen; 44,5 ezer fő a hangfelvételeket gyártó és kiadó vállalatoknál. Az ágazat a vizsgált évben 25,3 milliárd euró bevételt szerzett. Ezekkel a mutatókkal a zeneipar a harmadik legnagyobb az európai kulturális és kreatív ágazatok 11 kategóriából álló listáján. Az élő és a rögzített zene piaca egymással szoros kölcsönhatásban működik. Ennek következtében nem meglepő, hogy regionális szinten az előbbi évek óta tartó növekedését – a korábbi negatív tendenciát megtörve – 2013-ban követte az utóbbi 0,6 százalékos gyarapodása. A szektor bevételeit vizsgálva a legnagyobb összeg (7,8 milliárd euró) az üzleti alapon szervezett élő koncertezésekből jött össze, de nagy jövedelmet generáltak az állami támogatással létrejövő vagy nonprofit koncertek (4,9 milliárd euró), a különböző zeneipari termékek értékesítése (3,7 milliárd euró) és a zenei rádiócsatornák (3,2 milliárd euró). A kapcsolódó szerzői jogok 1,9 milliárd euró bevételt termeltek. A vizsgált évben a digitális termékek piaca nem érte el a fizikai hanghordozókból szerzett jövedelem felét (1,7 milliárd euró) annak ellenére sem, hogy 2009 és 2013 között a digitális zenei értékesítések 109 százalékkal növekedtek. A fejlődés következményeként az utolsó évben már 39 százalékos részt hasítottak ki az egész zeneipari kereskedelmi forgalom összértékéből. Ezen belül az előfizetéses streaming formátumból származó bevételek emelkedtek a legnagyobb ütemben, 38 százalékos súlyt elérve a digitális zenepiacon.

Az Eurobarométer adatai szerint 2013-ban az európai lakosok 35 százaléka vett jegyet legalább egy koncertre a felmérés időpontját megelőző 12 hónapban. 2007-ben ez az érték kissé magasabb volt (37 százalék). 1-2 alkalommal látogatott el zenei rendezvényre a megkérdezettek 24 százaléka, 3-5 alkalommal a 7 százaléka, ennél többször pedig a 4 százaléka. A magyarok negyede (26 százaléka) vallotta azt, hogy legalább egy ilyen eseményen részt vett a vizsgált időszakban. Ezzel hazánk a 22. helyet foglalta el az EU 28 tagországa között, holtversenyben Olaszországgal. A legaktívabbnak a svédek bizonyultak 61 százalékkal, leghátul pedig a portugálok álltak 19 százalékkal. Az európaiak 29 százaléka vallotta azt, hogy nem érdeklődnek a koncertek iránt, 25 százaléka szerint túl drágák a belépőjegyek, 22 százalékanak nincs ideje ilyenfajta szórakozásra, 12 százaléka pedig nem elégedett a kínálat minőségével vagy a lakóhelyén elérhető választékkal. A magyarok 35 százaléka szintén érdektelenségre hivatkozott, 31 százaléka drágállotta a belépőjegyek árát, minden ötödik honfitársunk az időhiányt jelölte meg kizáró okként, 7 százaléka pedig a minőségre vagy a választékra panaszkodott.

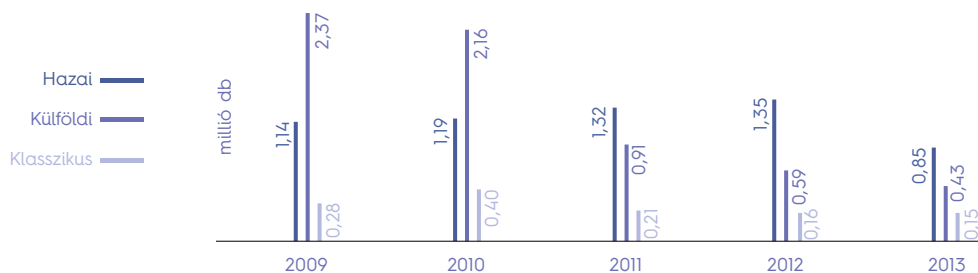
A hazai zeneipar alakulásába ad betekintést a ProArt 2015-ben megjelent jelentése, amely átfogó és teljes képet ad a szektor működéséről, főbb jellemzőiről és az aktuális trendekről. A riport szerint Magyarországon mintegy kétmillió ember vesz részt aktívan a zenei életben (a keresleti és a kínálati oldalt is beleszámítva). Ebből közel tízezer fő járul hozzá a kínálat megteremtéséhez évente 15 ezer új mű megalkotásával, amelynek körülbelül a fele kerül rögzítésre hangfelvétel formájában. Ez megközelíti az európai átlagot, ráadásul a magyar zenei repertoár folyamatosan bővül. A keresleti oldalon azonban jelentős deficittel találkozunk. A jelentés szerint hazánkban – a 2013. évi 4,3 milliós értékesítési mutató mellett – 2,1 millióval kevesebb koncertjegy fogyott az EU-átlaghoz és az ország méretéhez képest. Ennek oka kettős: egyrészt a magyar lakosságnak csekély hányada jár koncertre, másrészt az aktívak is kevesebbszer mennek egy átlagos európainál. Ez igencsak kedvezőtlen a hazai zenészekre nézve, mert a riport szerint a magyar könnyűzenei alkotók 63 százaléka elsősorban fellépti díjakból tartja fenn magát. Az utóbbi években megfigyelhető tendencia szerint Budapesten a jelentősebb befogadóképességgel rendelkező helyszíneken egyre növekszik a nemzetközileg is jegyzett koncertszervező és lebonyolító cégek közreműködésével létrejövő, nagy költségvetésű produkciók száma, miközben a (főleg vidéki) kisebb klubokban, művelődési házakban és egyéb helyeken tartott előadások mennyisége csökken. A hazai piacon működő cégek számára komoly problémát jelent a koncertjegyeket terhelő, európai szinten is kimagasló mértékű áfakulcs, ami két irányban is kedvezőtlenül hat: a keresletre a fogyasztókon keresztül, a kínálatra pedig az erős regionális versenyben elszenvedett hátrány következtében. A zenészek másik fő bevételi forrása a szerzői jogdíjakból származó összegek, amelyek egy részét a közös jogkezelő szervezetek osztják szét olyan esetekben, amikor az egyedi jogérvényesítés nem lenne lehetséges. Az Artisjus 2013-ban 15 597 új mű bejegyzését kapta meg (39 százalékkal többet, mint egy évvel korábban), így az év végén összesen már több mint félmillió repertoárt tartott nyilván. A tapasztalatok szerint a mindenkori állománynak mintegy 9-14 százaléka hasznosul, azaz termel valós jövedelmet. A zeneipari jelentés külön kiemeli a közös jogkezelés jelentőségét Magyarországon (és jellemzően Közép-Európában): míg regionális összevetésben hazánk elmaradása a digitális és a fizikai értékesítésben tekintélyes, addig a közös jogkezelés az európai átlag felét biztosítja az iparágak. A jelentés szerint Magyarországon az élő zene bruttó hozzáadott értéke a multiplikátorhatást (azaz más ágazatokba történő begyűrés mértékét) is figyelembe véve 2013-ban 40-50 milliárd forintra volt tehető.¹²

Antal Dániel: ProArt zeneipari jelentés 2015. A magyar zeneipar számokban.
¹² Visegrad Investments, 2015.

A hazai lemezipar válsága az ezredforduló óta tart. A hangfelvételek készítése és értékesítése Magyarországon jelentős kockázattal járó tevékenység. A hallgatók többsége ugyan a stúdiókban rögzített zeneszámokat részesíti előnyben, ezekért – miután többféle legális módon vagy illegális letöltés formájában is hozzá lehet férni ugyanahhoz a tartalomhoz – egyre kevesebbet hajlandóak fizetni. Az ágazat bevételei az eladott mennyiség és az értékesítési ár együttes csökkenése miatt az utóbbi években jelentősen mérséklődtek. A Magyar Hangfelvétel-kiadók Szövetsége (MAHASZ) adatai szerint Magyarországon a zenei anyagot tartalmazó hanghordozók piaca 2013-ban megközelítette a 2,6 milliárd forintot. 2011-ben a bevételek még 4,5 milliárd forint körül alakultak, a visszaesés 2012-ben 20,9 százalékos, 2013-ban pedig 26,4 százalékos volt. A hazai eladási adatokat tekintve 2011-ben még közel 2,5 millió darab zenei terméket értékesítettek, ami a következő években 2,1 millió darabra, majd 1,4 millió darabra mérséklődött. Két esztendő alatt a legnagyobb csökkenést a külföldi előadók által jegyzett kiadványok könyvelhették el (-52,9 százalék), amit a hazai zenészek termékei (-35,2 százalék) és a klasszikus anyagok (-28,1 százalék) követtek. A termékformák közül továbbra is a CD-k eladási súlya a legnagyobb: ez a mutató mindkét vizsgált évben 95 százalék körül alakult a teljes zenei skálát tekintve, ám míg 2012-ben közel 2 millió példány fogyott belőlük, a következő évben számuk nem érte el az 1,4 milliót. A zenei DVD-k aránya 3,1 százalékot, illetve 2,9 százalékot tett ki; 2012-ben 65,5 ezer, a következő évben 42 ezer ilyen termék talált gazdára a boltokban. Az egyes zenei termékek közül mindössze kettőben tudott növekedni az értékesített példányszám: az újra egyre inkább divatba jövő bakelit (LP); illetve a Philips-Sony fejlesztői páros által kialakított, a „sima” CD-nél sokkal több adatot tartalmazni képes szabvány, a Super Audio CD (SACD). Az előzőből 2013-ban közel 15 ezer darab, az utóbbiból 3 ezer darab fogyott.

6. ábra: Zeneipiaci termékek eladási adatai

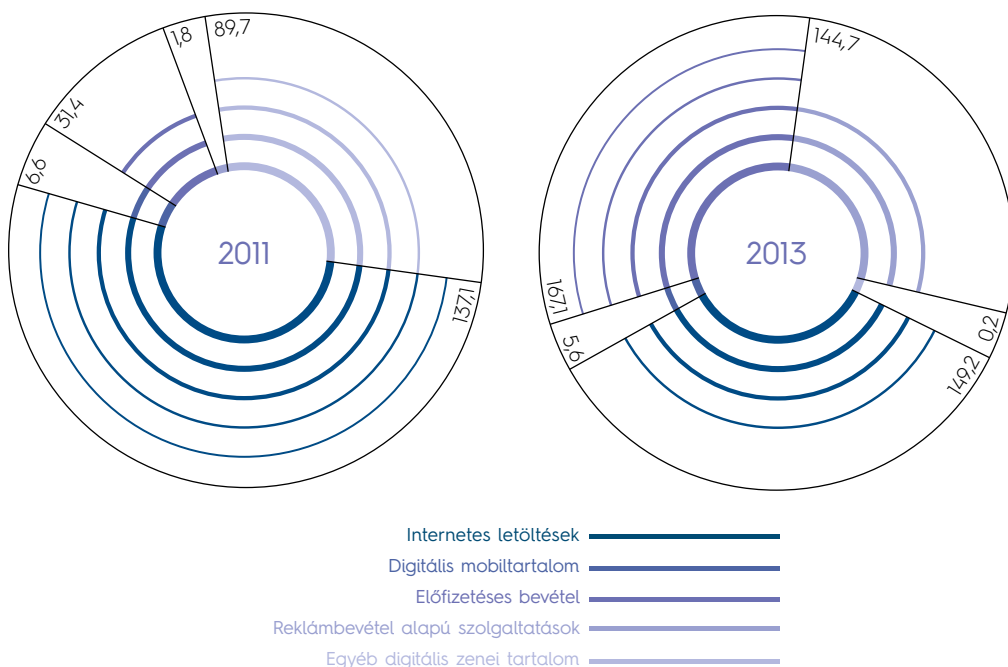
Forrás: MAHASZ

A digitális értékesítésekből befolyó összegek növekedésének a vizsgált évben sem sikerült ellensúlyoznia a fizikai hanghordozók eladásából származó bevételek csökkenését. Ennek valószínűsíthetően több oka van: egyrészt hazánkban az EU-átlag alatti a digitális eszközök és az internet elterjedésének szintje, másrészt a fogyasztói szokások lassan alkalmazkodnak a kínálat változásához. A digitális értékesítések mennyiségét az ingyenes legális, illetve az illegális tartalmakhoz való könnyű hozzáférés is jelentősen mérsékeli. A zeneszámok digitális forgalmának értéke 2011-ben 268,9 millió forint volt, ez 2013-ra 467 millió forintra gyarapodott. Ez két év alatt közel 74 százalékos növekedést jelent, ami leginkább annak köszönhető, hogy több előfizetéses – leginkább streaming – szolgáltatás indult el hazánkban. A tartóából a legnagyobb szeletet kihalásító internetes letöltések értéke 8,8

százalékkal emelkedett, ami egyetlen szegmensnek köszönhető: a teljes termékskálát tekintve kizárólag az audio teljes albumok eladásának nőtt a bevétele, az viszont közel 450 százalékkal. A netes letöltéseken belül az audio egyes zeneszámok, a zenei videók, illetve az egyéb kategóriába tartozó letöltések értéke átlagosan 68,9 százalékkal csökkent. A digitális mobiltartalmak forgalma 15,5 százalékkal mérséklődött az adott időszakban. Ezen belül a master csengőhangokhoz 6,8 százalékos növekedés társult. Az előfizetési bevételek mennyisége több mint ötszörösére emelkedett. Ezen a csoporton belül az önálló internetes előfizetés 72,8 százalékos súlyt ért el az önálló mobil-előfizetéssel és a csomag részeként történő előfizetéssel szemben. A reklámbevétel alapú szolgáltatások értéke a vizsgált időszakban a 78-szorosára nőtt, a digitális értékesítéseken felül az egyedileg engedélyezett jogosított felhasználások bevételei közel 13-szorosára emelkedtek.¹³

Antal Dániel: ProArt zeneipari jelentés 2015. A magyar zeneipar számokban. 13 Visegrad Investments, 2015.

7. ábra: Digitális zenepiaci forgalom alakulása (millió forint)

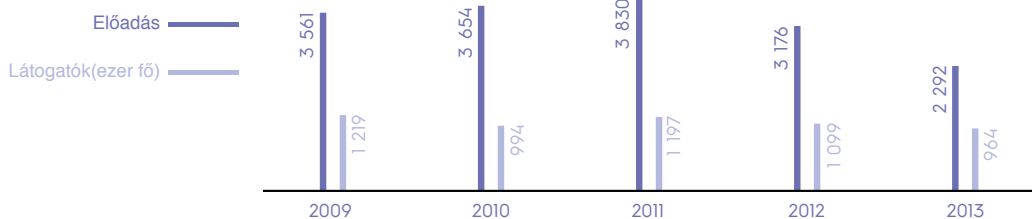

Forrás: MAHASZ

A ProArt zeneipari jelentésében lévő Artisjus-adatok szerint 2013-ban 2008 komolyzenei előadás volt hazánkban, ami 6 százalékos csökkenést jelent az előző évhez képest. A nézőszámban jelentősebb mértékű a visszaesés: a 435 751 regisztrált látogató 17,5 százalékos mérséklődést jelent egy év alatt. Az Artisjus adatai azonban csak azokra a rendezvényekre vonatkoznak, amelyek szerzői jogi szempontból relevánsak, azaz az előadott mű szerzői jogi védelmet élvez. A riport hivatkozik a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének mutatóira: a szervezet tagjai 2013-ban közel 1200 belföldi és 120 külföldi fellépésen vettek részt, az előbbiekből származó jegyértékesítési bevétel 558 millió forint volt.

A KSH releváns adatai szerint a magyarországi hangversenyek száma a 2011–2013 közötti időszakban jelentősen, több mint 40 százalékkal csökkent. Ennek megfelelően a látogatottsági mutatók is mérséklődtek, igaz, az előadások számához képest feleakkora mértékben (-19,5 százalék). Az 1000 lakosra jutó hangverseny-látogatások száma 120-ról 96-ra csökkent, ami 20 százalékos visszaesést jelent.

8. ábra: Hangversenyek és látogatottságuk

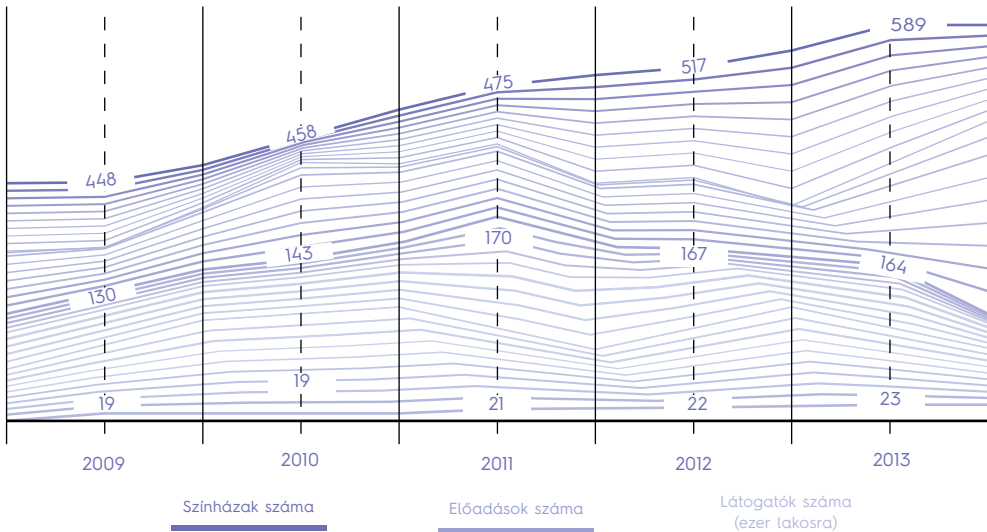
Forrás: KSH

SZÍNHÁZAK, OPERA

Az európai színházak látogatottsága 2007 és 2013 között az Eurobarométer kultúrafogyasztási szokásokról készült felmérése szerint kissé csökkent. Az utolsó vizsgált évben a válaszadók 28 százaléka vallotta azt, hogy a megelőző 12 hónapban legalább egyszer ellátogatott valamely teátrumba. A válság előtti évben, 2007-ben még a megkérdezettek közel harmada (32 százalék) állította ugyanezt. 2013-ban a régióban minden ötödik válaszadó 1-2 alkalommal vett színházi belépőt egy esztendő alatt, a válaszadók 5 százaléka tekintett meg 3-5 előadást, ennél többet mindössze 3 százaléka. Az európai átlagtól elmaradva a magyar megkérdezettek ötöde járt színházban a megelőző évben. A listát Hollandia és Svédország vezette egyaránt 53 százalékkal, a legkisebb érték (13 százalék) Portugália neve mellett szerepelt. A magyar mutató a mezőny hátsó részében volt megtalálható, hazánk a színházi látogatásokban a 24. helyen állt. Arra a kérdésre, hogy miért nem látogatnak gyakrabban előadásokat, a régió lakosai elsősorban az érdeklődés hiányát nevezték meg (36 százalék), amit az időhiány (22 százalék) és a túl magas ár (20 százalék) követett. A megkérdezettek 12 százaléka nem találta kielégítőnek a minőséget vagy a választékot, egyéb spontán választ adott a megkérdezettek 5 százaléka, illetve 3 százaléka az információk hiányát nevezte meg legfőbb problémának. Magyarországon a válaszadó honfitársaink 37 százaléka a drága belépőjegyek miatt nem látogatja egyáltalán vagy a jelenleginél gyakrabban a színházi előadásokat. 31 százalékát nem érdekli ez a fajta kikapcsolódási forma, 20 százalékának nem jut rá ideje, 8 százaléka a minőségi hiányosságokat és a korlátozott lehetőségeket kifogásolta, 2 százaléka egyéb okot említett, és mindössze 1 százaléka kevesellte az elérhető információkat. Európa-szerte a legvalószínűbb oka a nézőszám csökkenésének, hogy a gazdasági recesszió által megnyírbált háztartási büdzsébe ilyenfajta „luxusfogyasztások” nem vagy alig férnek bele.

Az európai trenddel ellentétes módon Magyarországon a színházak népszerűsége a rendszerváltás utáni időszakot tekintve 2013-ban csúcstot döntött: a hazai színházlátogatások száma elérte az 5,8 millió főt. Egyéb átfogó elemzés híján a színházak és az opera legfontosabb mutatóit az Emberi Erőforrások Minisztériuma nyers adatait feldolgozó HVG cikkek alapján ismertetjük. A nézőszám a válság kirobbanása után megközelítette a 4,5 millió főt, 2011 után pedig látványos növekedésnek indult: két év alatt fél-millióval több látogatót sikerült becsalogatni a színházakba.

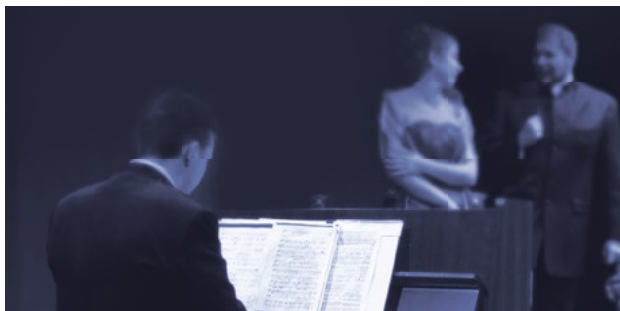
9. ábra: Színházi statisztikai mutatók alakulása

Forrás: KSH

Az egyes teátrumokat vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy szinte minden intézmény növekvő érdeklődésről számolt be. Az Operaház és a 2013. március 1-re felújított Erkel Színház együtt a vizsgált évben 549 ezer nézőt vonzott. A válság kirobbanása utáni idényekben a látogatottsági mutató nem haladta meg a 300 ezer főt. A Vígszínháznak 352 ezer vendége volt, 20 ezerrel több, mint egy évvel korábban. A legnagyobbak, azaz a 300 ezer fő feletti nézőszámmal büszkélkedő színházak között szerepel még az Operettszínház, amely 2012-ben 318 ezer látogatót vonzott.¹⁴ A Madách Színház alig maradt el a fenti átlomhatártól, a vizsgált évben körülbelül 280 ezer fő nézte meg a darabjait. Az utóbbi évek tapasztalatai alapján a százezer néző feletti mutatóval rendelkező teátrumok száma egyre gyarapodik. A Pécsi Nemzeti Színház öt év alatt megduplázta a látogatottságát, és elérte a 120 ezer főt. A budapesti Centrál Színház előadásai után érdeklődők száma is nőtt, és összesen 106 ezer főt számlált. A kecskeméti Katona József Színház 2013-ban működése során először jutott a 100 ezer főt meghaladó kategóriába, ennél ezerrel több néző élvezte az előadásait. Akadt néhány olyan intézmény is, amelyet a csökkenő érdeklődés kísért a vizsgált időszakban. Ilyen volt többek között a Vidnyánszki Attila által első direktori idényében vezetett fővárosi Nemzeti Színház, amely – összesen 88 ezer látogatóval – közel 40 ezer fővel kevesebbet vonzott, mint egy évvel korábban. Az Új Színház az utóbbi években egyre inkább rétegszínházzá alakult át, a József Attila Színház nagyszínpadára pedig 57 ezren vettek jegyet.

¹⁴ Last minute. Színházak fogyókúráján. HVG, 2013. augusztus 31.

A nézőszám növekedését egyre több intézmény bővülő kínálata kíséri. 2013-ban a színházi helyek száma 273 volt, ez a mutató egy évtizede még 100 körül alakult. Az újonnan létesített teátrumok az esetek többségében kisebb befogadóképességgel rendelkeznek. Az előadások száma a helyek gyarapodásával együtt emelkedett: 2013-ban már 23 ezer színművet lehetett megtekinteni.

A választékot növelték a főleg takarékosági okokra visszavezethető koprodukciós darabok, illetve az egyre népszerűbb vendégjátékok. A legnézettebb műsorok továbbra is a zenés műfajból kerültek ki (amelyek a teljes kínálat ötödét adták), de egyre látogatottabbnak bizonyultak a gyermekeknek szóló előadások is.¹⁵

15 Rég nem látott vendég.
HVG, 2014. szeptember 20.

A nézőszám emelkedésével együtt nőtt a jegyárakból származó bevétel. Ennek összege 2013-ban elérte a 17 milliárd forintot, ennek köszönhetően az intézmények jövedelmének immáron negyede ilyen forrásból származott (az egy évvel korábbi 19 százalékkal szemben). További figyelemre méltó változás, hogy a fogyasztók már minden tizedik jegyet online rendeltek meg.¹⁶ A vizsgált évben a négyezer diplomás színész harmada teljes vagy részmunkaidős alkalmazott volt. Az előadók 60 százaléka vállalkozóként, a többiek többnyire megbízási szerződéses formában dolgoztak. A nem diplomások száma kétezer főt tett ki, akiknek 47 százalékat foglalkoztatottként, harmadát vállalkozóként alkalmazták. A színházaknál nem színészi munkakörben dolgozók esetében a főállású alkalmazottak aránya 85 százalék volt.¹⁷

16 Mégis, kinek a pénze? HVG,
2014. szeptember 20.

Színészek, előadóművészek:
a többség számlára dolgozik.
HVG, 2014. november 28.

FESTIVÁLOK

Az európai élőzenei programok és fesztiválok a világ előadó-művészeti bevételeinek több mint egyharmadát (37 százalék) biztosítják. Az ezekből a tevékenységekből származó jövedelmek 2010 óta emelkednek, és már meghaladják a válság előtti szintet. Az EY tanulmánya szerint az európaiak 45 százaléka elégedett a regionális fesztiválpiac helyzetével; 40 százaléka nem érzékelte, hogy a gazdasági recesszió kihatással lett volna a releváns beruházásokra és fejlesztésekre. A szakemberek az elkövetkező években a fesztiválok közötti verseny további élesedésére számítanak, ami jobb infrastrukturális feltételeket (bankkártyás fizetés, széles sávú internet, prémium vendéglátó-ipari szolgáltatások), magasabb szintű programkínálatot, növekvő költségvetést és mérséklődő árakat vetít előre. A riport felsorolja a világ tíz legnagyobb rendezvénye sorában helyet érdemlő öt európai eseményt, köztük a Sziget Fesztivált.

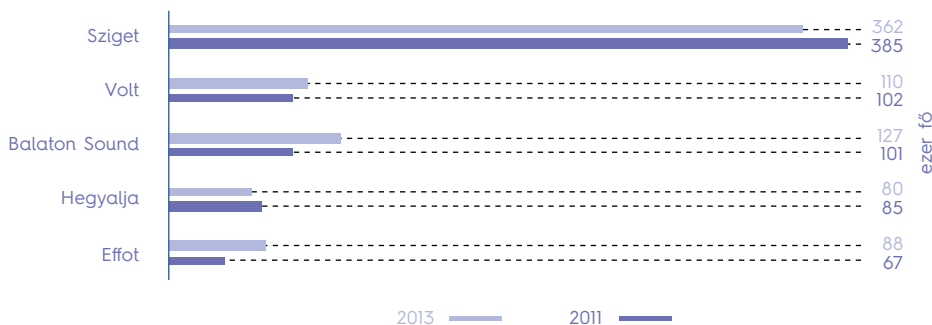

A korábban már hivatkozott ProArt első zeneipari jelentése foglalkozik a hazai fesztiválok helyzetével. A júniustól szeptemberig tartó szezon magyarországi kínálata felveszi a versenyt a nemzetközi megmérettetésben is. A szakemberek szerint az ország méretéhez képest már szinte túlzó fesztiváláradatban a 400 jelentősebb rendezvény közül szinte minden második a kulturális-zenei-művészeti kategóriába tartozik, a többiek jelentős része gasztronómiai vagy ifjúsági programokra fókuszál. Míg a legnagyobb könnyűzenei rendezvények rengeteg külföldi érdeklődőt vonzanak, addig a meglehetősen széles tematikus skálán mozgó független fesztiválpiac inkább a hazai igényeket elégíti ki. A közönség és a zenészek körében végzett felmérés szerint a hazai fesztiválok népszerűségi listáját a Sziget vezeti, mögötte olyan vidéki rendezvények sorakoznak fel, mint például a zamárdi Balaton Sound, a székesfehérvári FEZEN, a dél-dunántúli Fishing on Orfű, a kapolcsi Művészetek Völgye, a szegedi SZIN, a VeszprémFeszt és a soproni VOLT. A skálát tovább színesítik az önkormányzatok által szervezett programok.

A hazai fesztivállátogatási szokásokról átfogó tanulmány hiányában a Sziget Kft. rendezvényeinek mutatóira tudunk hagyatkozni. A ProArt és a Sziget Kft. munkatársainak becslése szerint 2013-ban 1,05 millió magyar látogatót vonzottak a belföldi fesztiválok. Ez az év különösen sikeres volt a soproni VOLT Fesztivál számára, amelyen – minden korábbi rekordot megdöntve – 110 ezer látogató vett részt. A felmérések alapján a résztvevők 11 százaléka volt helyi lakos. Az ötnapos Balaton Soundon a két évvel korábbihoz mérten több mint 25 ezerrel többen, összesen 127 ezren buliztak. A látogatók közel harmada volt budapesti, 45 százaléka vidéki, 23 százaléka pedig külföldi. A rendezvény népszerűségét és színvonalát jelzi, hogy 2012-ben elnyerte az Európa Legjobb Közepes Méretű Fesztiválja díját. A 2013-ban elindult balatonvilágosi B.my.Lake színes programkínálatának és előremutató szemléletének köszönhetően első évében az Európa Legjobb Új Fesztiválja díjat érdemelte ki. A Sziget Fesztivál – amelynek az Európai Fesztiválszövetség 2011-ben ítélte oda az Európa Legjobb Nagyfesztiválja díjat – látogatóinak száma a vizsgált évben 20 ezerrel csökkent, de még így is bőven meghaladta a 350 ezer főt. A rendezvényen többségében külföldiek vettek részt, a hazai jegyfizetők aránya 42 százalék volt. A fesztivál költségvetése 3,3 milliárd forintot tett ki, a Balaton Sound 1 milliárd forint, a VOLT pedig 700-800 millió forint keretből gazdálkodhatott.¹⁸

Szigetlakók a budapesti
hosteleekben. Világgazdaság,
18 2013. augusztus 5.

10. ábra: Nagyobb zenei fesztiválok látogatottsága

Forrás: Szigetlakók a budapesti hostelekben. Világgazdaság, 2013. augusztus 5.

Ezek a rendezvények nemzetgazdasági szinten is jelentős bevételeket tudnak termelni. Az állam 2012-ben 27 százalékról 18 százalékra módosította a zenei fesztiválok belépőinek áfáját, ami ugyan nem vezetett a jegyárak mérséklődéséhez, de ösztönözte a szervezőket a fejlesztések növelésére. Az áfacsökkentés okozta költségvetési kisesést valószínűsíthetően felülmúlják a közvetett hatások, ugyanis a becslések szerint csupán a Sziget Fesztivál nemzetgazdasági hozzájárulása évente 3,2 milliárd forintot tesz ki. Az egyhetes rendezvény látogatóinak ötöde fizet a szállásért, hatoda barátoknál alszik, míg a többiek egy napig buliznak. Az átlagos fejenkénti költség 18 ezer forint körül alakul. Hasonlóan kedvező hatások tapasztalhatóak Zamárdiban a Balaton Soundnak köszönhetően, ugyanis a néhány napos zaj- és környezeti terhelésből fakadó hátrányokat vélhetően túlszárnyalja a településnek az eseményből befolyó évi hatvanmillió forint közvetlen és a nem számszerűsített, de ennél feltételezhetően nagyobb mértékű közvetett bevétele. A rendezvény jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy a város a legújabb fejlesztéseit önerőből képes finanszírozni.¹⁹

19 Hullámmó fesztiválsikerek. Népszabadság, 2014. június 14.

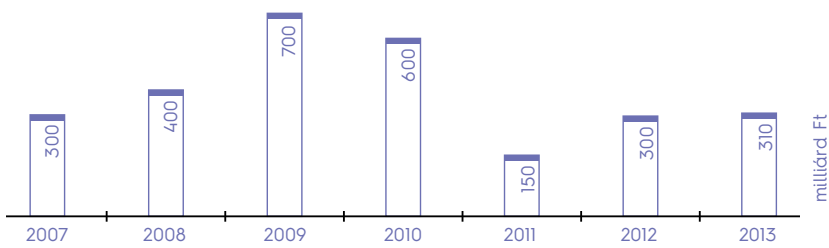
20 Szaggatott előadásmód. Rendezvényfinanszírozás a válságban. HVG, 2013. június 22.

Nyereséget várnak az idei fesztiváltól. Napi gazdaság, 21 2014. augusztus 11.

A nagy zenei fesztiválok bevételeinek körülbelül 60 százalékát teszik ki a jegyek és bérletek, 30 százaléka szponzori bevétel, 10 százaléka köszönhető a vendéglátó egységeknek. A kisebb, tematikus fesztiválok esetében az arányok fordítottan alakulnak: a bevételek egyharmada származik jegybevételekből, kétharmada szponzorációs pénzekből, illetve állami vagy önkormányzati támogatásból. Az utóbbiakat tekintve a gazdasági válság jelentősen, 30-40 százalékkal megnyirbálta a cégek által folyósított szponzori összegeket, így egyre többen jelentkeznek központi támogatásért.²⁰

A határon túl legismertebb hazai rendezvényre, a Szigetre szóló bérletek 90 százalékát külföldiek vásárolják, a napijegyek esetében pedig a magyarok veszik a belépők 80 százalékát. A külföldiek a legnagyobb számban Hollandiából, Franciaországból, Angliából, Németországból és Olaszországból érkeznek. A forrásoldalon a Sziget teljes hozadéka háromnegyede jegyértékesítésből származik, 10-10 százalék körül vannak a reklám- és kereskedelmi bevételek, a maradék pár százalék pedig támogatásokból gyűlik össze. A kiadások egyharmadát a fellépő művészek viszik el, az infrastruktúrára (a színpadok bérlése, az áramellátás, a higiéniai helyiségek és az ideiglenes város felépítése) a költségek 27 százaléka esik, 1,5 százaléka megy el a területbérlésre, 3 százaléka a fővárostól rendelt szolgáltatásokra, 5 százaléka a biztonságra és körülbelül 15 százaléka a fejlesztésekre.²¹

11. ábra: Fesztiválok állami támogatása

2011 kivételével a Nemzeti Kulturális Alapon keresztül

Forrás: Hullámzó fesztiválsikerek. Népszabadság, 2014. június 14.

4.3.

MÚZEUMOK

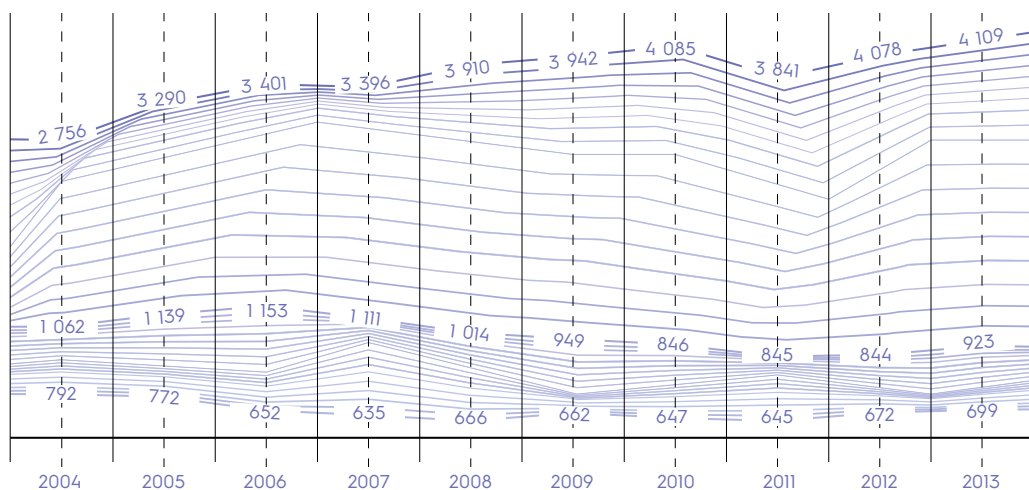
Az EY tanulmánya szerint az európai vizuális művészetek 2011-ben 1,2 millió embernek biztosítottak munkát. 330 ezren dolgoztak galériákban és a műkereskedelmi szektorban; több mint 790 ezren fotósként, dizájnernként vagy kézművesként; 108 ezren múzeumokban és a kulturális örökségvédelem egyéb területein. Az ágazat a vizsgált évben 127,5 ezer euró jövedelmet termelt, amelyből a múzeumok bevételei megközelítették a 7,8 ezer eurót. Európában a műkincs-kereskedelemnek jelentős hagyományai vannak, az öreg kontinens a világ forgalmának több mint harmadát biztosítja (34 százalék). A szektor meglehetősen gyorsan kilábalta a gazdasági krízisből, 2011-ben 5 százalékos növekedés mellett már elérte a válság előtti szintet. Ebben fontos szerepet játszottak a kínai vásárlók, akik egyre nagyobb számban és összegekkel szállnak be a piacra.

A múzeumoknak elengedhetetlen szerepük van abban, hogy a műtárgyak a széles nyilvánosság elé kerülhessenek. 2013-ban a világ vizuális művészeti bevételeinek 6,1 százalékát és a szektorban foglalkoztatottak 8,8 százalékát biztosították. A Föld 10 leglátogatottabb múzeumának listáját 2012-ben a Louvre vezette 9,7 millió fővel, Európát további 6 kiállítóhely képviselte. Az Eurobarométer felmérése szerint 2013-ban az európaiak 37 százaléka tekintett meg legalább egy tárlatot a megelőző 12 hónapban (ez az arány 2007-ben 41 százalék volt): a válaszadók 23 százaléka 1-2 alkalommal, 8 százaléka 3-5 alkalommal, ennél többször pedig 6 százaléka. Az egyes nemzeteket tekintve Svédország bizonyult a legaktívabbnak 76 százalékkal, a sereghajtó Görögország lett 16 százalékkal. A magyarok 28 százalékos aránnyal az európai átlagtól elmaradva, a 20. helyen álltak. A régió lakosainak 28 százaléka az élményszerzés és a szórakozás kedvéért látogat kiállításokat, 26 százaléka a tanulást, 17 százaléka pedig a történelem megismerésének lehetőségét említette elsődleges motiváló tényezőként. Ezzel szemben a polgárok 35 százaléka érdektelenség miatt nem jár gyakrabban múzeumba,

32 százaléka az időhiányt, 10 százaléka a korlátozott mennyiségű vagy nem megfelelő minőségű látivalót, 8-8 százaléka pedig a túl magas jegyárakat vagy egyéb (a felsorolásban nem szereplő) okot nevezett meg. A magyarok elsődlegesen (38 százalék) érdektelenség miatt kerülnek a múzeumokat, 31 százalékának nincs erre ideje, 18 százaléka drágának tartja ezt a szórakozási formát. Az utóbbi mutató Európában a legnagyobb, vagyis honfitársaink közül nevezik meg legtöbbször a magas árat mint korlátozó tényezőt. A nem kielégítő minőségű vagy korlátozott számú kiállításokat a belföldiek 7 százaléka említette, az információhiányt pedig 2 százaléka jelölte meg.

A hazai múzeumi szektor 2013-ban szinte minden tekintetben gyarapodott. A KSH adatai szerint a költségvetés kulturális kiadásaiból a kiállító intézmények 30,2 milliárd forinttal részesültek, amely 14,7 százaléka az összes hasonló támogatásnak. A bemutatóhelyek száma két év alatt 8,4 százalékkal nőtt, így az országban 699 ilyen intézményt lehetett látogatni, 88-at Budapesten, 442-t pedig más városokban. A községek közül viszonylag kevés működtet kiállítási teret. A tárlatok száma 2013-ban 4109 volt, ami 7 százalékos emelkedést jelent 2011-hez képest. A kiállítások 84 százaléka saját épületben volt látogatható, 48 százaléka állandó témával foglalkozott. Külső hazai helyszíneken 481 időszakos és 176 állandó kiállítást szerveztek, a határon túl az előbbiből 92, utóbbiból 8 volt megtekinthető. Az ezer lakosra jutó látogatások száma 923 volt a vizsgált évben, ez 9,2 százalékos növekedést jelent a 2012. évi adathoz képest.

12. ábra: Múzeumi statisztika

Muzeális
intézmények száma

Kiállítások száma

Ezer lakosra jutó
látogatás

Forrás: KSH

2013-ban többen látogattak kiállításokat Magyarországon, mint a megelőző két évben. A 9,1 millió vendég – becslések szerint – 18 százaléka volt külföldi, 28 százaléka pedig diák. A jegyek 27 százalékáért fizettek teljes árat, a többi ingyenes, illetve kedvezményes belépő volt. A fővároshoz kötődött az összes látogatás 42 százaléka, a községek részesedése 10 százalék volt. 2013-ban a 30 legnépszerűbb múzeumot a közönség 56 százaléka kereste fel. Ezzel szemben az országban 240 olyan kiállítóhely is akadt, amelyben az érdeklődők száma nem érte el az ezer főt.

A legnépszerűbb intézménynek a vizsgált években a Szépművészeti Múzeum mutatkozott.²² 2012–2013 telén volt látogatható a Cézanne és a múlt – hagyomány és alkotóerő című kiállítása, amelynek keretén belül a világ 40 jelentős múzeumából érkezett több mint 150 művet nézhetett meg a közönség. A rendezvényt az állam 300 millió forint egyedi támogatással tette lehetővé, az üzleti szféra egyik tagja pedig 120 millió forinttal a valaha volt legnagyobb hazai szponzorációt biztosította.²³ Ugyanitt 2013 második felében volt megtekinthető a több mint 80 alkotást felvonultató, több száz milliárd forintos biztosítási értékű Egon Schiele és kora című tárlat. A legnagyobb hazai és nemzetközi elismerést azonban a 2013–2014 telén megrendezett Caravaggiotól Canalettóig című monumentális kiállítás aratta. A bemutatott 141 munkából 30 származott a Szépművészeti Múzeumból, és több mint száz érkezett a világ mintegy hetven köz- és magángyűjteményéből (köztük olyan intézményekből, mint a washingtoni és a londoni National Gallery, a párizsi Louvre, a madridi Prado vagy a firenzei Uffizi képtár). A képek biztosítási értéke meghaladta a 130 milliárd forintot. A kiállítás összköltsége félmilliárd forintot tett ki, amelyből a kormány 450 millió forintot biztosított. A tárlatot a két legnagyobb olasz napilap, a La Repubblica és a Corriere della Serra a magyar–olasz kulturális évad legkiemelkedőbb eseményének könyvelte el, valamint „főművekben gazdagnak és tudományosan kifogástalannak” nevezte. A szerzők szerint a grandiózus kiállítással Budapest „ismét a nemzetközi kultúra stratégiai központjaként mutatkozott be”.²⁴ A Szépművészeti Múzeum szervezetébe tagozódott Magyar Nemzeti Galéria 2013-ban több tízezer látogatót vonzott a Monet, Gauguin, Szinyei Merse, Rippl-Rónai – Impresszionista és posztimpreszcionista remekművek a jeruzsálemi Izrael Múzeum, a Magyar Nemzeti Galéria és a Szépművészeti Múzeum gyűjteményeiből című tárlatával. A kiállítóhelyek külföldön is megállták a helyüket. Előbb a Magyar Nemzeti Galéria anyagából nyílt tárlat a római Galleria Nazionale d’Arte Moderna e Contemporaneában A modernitás ideje – Modern magyar festészet 1905–1925 címmel, majd a Musée d’Orsay és a Szépművészeti Múzeum együttműködésében Párizsban volt látható az Allegro Barbaro – Bartók Béla és a magyar modernizmus 1905–1920 című gyűjtemény.

²² Közgyűjtemények, 2013. Múzeumok, könyvtárak, levéltárak. Statisztikai Tükör, KSH, 2014. november 4.

²³ Megnyílt a Szépművészeti Múzeum Cézanne-kiállítása. Híradó.hu, 2012. október 25.

²⁴ Hatalmas dicséretet kapott a Szépművészeti külföldről. HVG.hu, 2013. november 8.

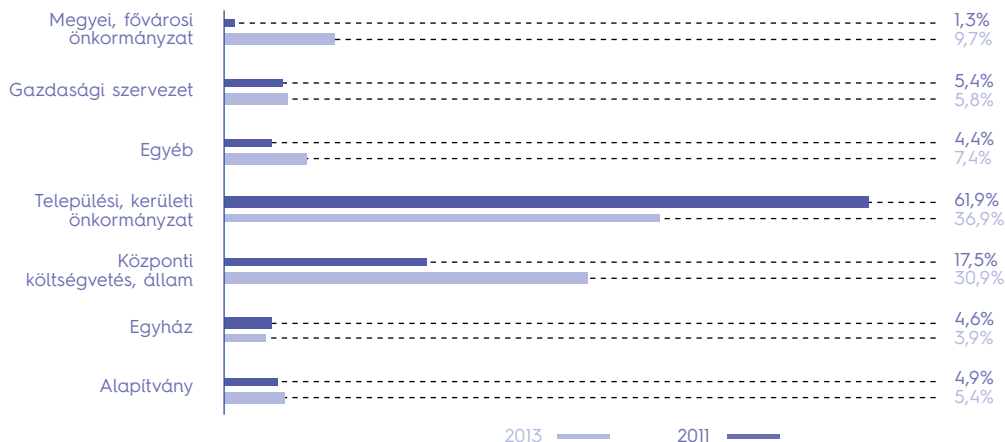
2. táblázat: A 10 leglátogatottabb magyarországi muzeális intézmény 2013-ban

Muzeális intézmény megnevezése	Település
Szépművészeti Múzeum	Budapest
Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum	Budapest
Budavári Mátyás-templom Egyházművészeti Gyűjteménye	Budapest
Szépművészeti Múzeum Magyar Nemzeti Galéria	Budapest
Millenáris Tudományos Kulturális Közhasznú Nonprofit Kft.	Budapest
Dobó István Vármúzeum	Eger
Terror Háza Múzeum	Budapest
Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár	Budapest
Magyar Nemzeti Múzeum	Budapest
Ópusztaszeri Történelmi Emlékpark	Ópusztaszer

Forrás: KSH, Közgyűjtemények, 2013. Múzeumok, könyvtárak, levéltárak

A KSH számai alapján Magyarországon 2013-ban több mint 5300 fő dolgozott múzeumokban. Az alkalmazottak 84 százalékát teljes munkaidőben foglalkoztatták, a munkaerő 43 százaléka felsőfokú végzettséggel rendelkezett. Az intézményi bevételek legnagyobb része – 70 százaléka – támogatásokból folyt be, a jegyértékesítések súlya 6,6 százalékot ért el.

13. ábra: Múzeális intézmények megoszlása a fenntartó típusa szerint

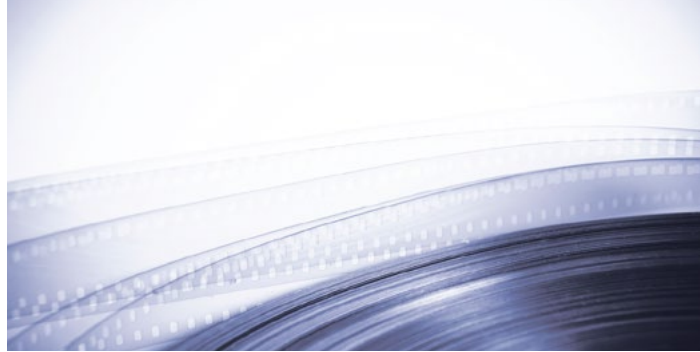
Forrás: KSH

A vizsgált év folyamán a kulturális intézményrendszerben jelentős szervezeti változtatások történtek. Az eddig megyei fenntartású múzeumok a települési önkormányzatokhoz kerültek, az év végén a múzeumok 63,2 százaléka önkormányzati fenntartás alatt működött. A Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria egyesült 2012-ben, az utóbbi tagintézményként, saját néven és országos múzeumi státuszát megőrizve folytatta a tevékenységét. 2013-ban a Múcsarnok a Vigadóval és a Budakeszi úti Hild-villával együtt a Magyar Művészeti Akadémia fennhatósága alá került. Továbbá a kormány még ebben az évben elfogadta a Liget Budapest elnevezésű koncepciót, amelynek értelmében a Városliget teljes felújításával 2014–2020 között felépül a Múzeum Negyed.

4.4.

FILMALKOTÁS ÉS VIDEO

Az európai filmiparban 2012-ben több mint 640 ezren dolgoztak, az ágazat bevétele meghaladta a 17 milliárd eurót. Az EY-tanulmányban szereplő 11 kreatív szektor közül a mozgóképfelvétel méretét tekintve a kilencedik helyen áll. A vizsgált évben a szektor összes jövedelmének 36,5 százalékát a mozijegyek biztosították. Az ebből származó összegek európai szinten mérsékelten (évente 2,8 százalékkal) emelkedtek 2008 után, ám ez nem volt elég ahhoz, hogy fedezze a DVD-eladások folyamatos és jelentős (évi 12 százalékos) visszaeséséből származó bevételkiesést. A Blu-ray adat-hordozó-eladások mennyisége – az évi 50 százalékos bővülés ellenére – továbbra is csekély. A moziba járás Európában töretlen népszerűségnek örvend, ám a kapcsolódó jegyeladások a kreatív és kulturális bevételeknek mindössze 3 százalékát adják. A folyamatos innovációk – például a 3D-s vagy 4D-s vetítések – gyarapítják a filmnézési élményt, egyben emelik a belépők árát, differenciálva ezzel a nézőket igényeik szerint, hagyományos és prémiumkategóriás csoportra osztva őket. A mozifilmek piacára nézve ugyanakkor egyértelműen ártalmas a digitális fájlmosztók jelenléte, ahonnan a filmeket (illegális úton) ingyen lehet letölteni és megtekinteni. Az Egyesült Királyság szerzői jogok megsértése ellen küzdő szövetségének²⁵ becslése szerint a kalózkiváltások és az illegális letöltések által okozott károk értéke elérheti a legális filmpiac bevételeinek 15 százalékát, ennyivel csökkentve a szektor éves jövedelmét. 2012-ben Európa volt a világ legaktívabb filmgyártója 1300 elkészült produkcióval, viszont a nézettségi adatok alapján a 20 leglátogatottabb film közül 17 az Amerikai Egyesült Államokban készült. Igaz, az európai filmek népszerűsége növekszik: 2009-ben az öreg kontinensen vetített mozikra vett jegyek 26 százaléka szólt a régióban készült alkotásra, 2012-ben ez az arány 33,6 százalék volt. Ezek közül a francia gyártású filmek 13,6 százalékot, az Egyesült Királyságban készült alkotások 8 százalékot, míg az olasz filmek 2,9 százalékot tettek ki. Az Eurobarométer felmérése szerint 2013-ban több európai lakos járt moziban, mint 2011-ben (52 százalék az 51 százalékhoz képest). A régióban élők 23 százaléka 1-2 filmet tekintett meg 12 hónap alatt, 3-5 között volt a mozilátogatások száma a nézők 16 százaléka esetében és ennél több alkalmat említett a megkérdezettek 13 százaléka. Dániában jártak a legtöbb moziba, ahol a lakosság 76 százaléka nézett meg legalább egy filmet 12 hónap alatt. A listát Románia zárta 20 százalékos aránnyal. A magyarok

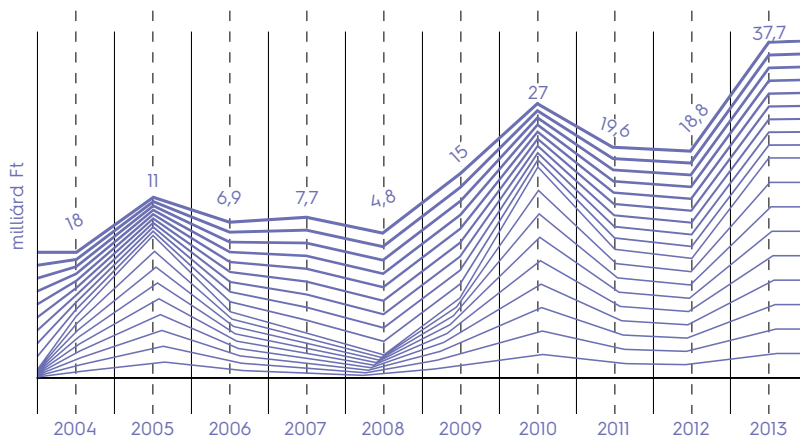
²⁵ The UK Federation Against Copyright Theft (FACT).

a sor a hátsó részében szerepeltek (23. hely). Európa-szerte a mozilátogatókat legnagyobb mértékben (a megkérdezettek 30 százaléka esetében) az időhiány gátolja, az érdeklődés hiányát 25 százalék, a túl magas jegyárakat 22 százalék említette meg. 10 százalék volt elégedetlen a minőséggel vagy a választékkal, 8 százalék egyéb spontán választ adott és 1 százalék rendelkezett túl kevés információval az aktuálisan elérhető műsorról. A magyar válaszadók 34 százaléka a magas árat jelölte meg akadályozó tényezőként, 27 százaléka nem érdeklődik a mozifilmek iránt, 25 százaléka időhiány miatt nem jár filmszínházba, 9 százaléka pedig elégedetlen a választékkal vagy annak minőségével.

A magyarországi filmipar helyzete az utóbbi években meglehetősen változatosan alakult. A Nemzeti Filmiroda nyilvántartása szerint 2010 és 2014 között évente átlagosan 250 mozi- és tévéfilm készült hazánkban, amelyek költsége átlagosan 46 milliárd forint körül alakult. 2011-ben 192 mozgóképet vett nyilvántartásba a hatóság összesen 33,6 milliárd forint értékben, amelyek közül 6 volt jelentősebb költségvetésű nemzetközi produkció. 2012-ben ugyanennyi film készült – kettő kiemelkedő méretű –, a kapcsolódó kiadások megközelítették a 40 milliárd forintot. 2013-ban 270 új mozgóképet került az adatbázisba, amelyek összege meghaladta az 54 milliárd forintot. Ezekből 6 volt jelentősebb költségvetésű, köztük a Hercules című, Dwayne Johnsonnal hazánkban forgatott kalandfilm, amely több mint 14 milliárd forintos költségének köszönhetően a valaha volt legdrágább mozinak számít Magyarországon. Az adatok arról tanúskodnak, hogy a hazai filmipart elsősorban a kiemelkedő mértékű bérmunka tartja mozgásban. A Filmiroda közleménye szerint a nemzetközi produkciók három fő ok miatt jönnek hazánkba. Az alkotókat vonzza a filmszakmai szolgáltatások magas színvonala, a főváros elhelyezkedése és építészete, amely alkalmas a leginkább keresett filmbeli helyszínek helyettesítésére, a filmipar támogatási rendszere pedig nemzetközi összehasonlításban is kifejezetten csábító.²⁶

Az elmúlt két évben 550 mozi- és játékfilm készült Magyarországon. NMHH, 26 Hírek, 2015. március 10.

14. ábra: Külföldi stábok költsége Magyarországon

Forrás: Megújult-e a magyar film? Heti válasz, 2015. január 29.

A hazai készítésű filmek helyzete elsősorban az intézményi változások következtében a fentieknél kedvezőtlenebbül alakult. A Magyar Mozgóképek Közalapítvány helyett 2011-ben megalakult az elsősorban egész estés, moziba szánt játékfilmek gyártására és forgatókönyvének fejlesztésére fókuszáló Magyar Nemzeti Filmalap. Az új rendszer kiépítésének elhúzódása

azt eredményezte, hogy 2011-ben és 2012-ben nem született olyan film, amely a Filmalap támogatását élvezte volna. (Ennek következményeként elmaradt a 2013. évi hazai filmszemle.²⁷) Ilyen alkotások először 2013-ban kerültek bemutatásra: a Szász János rendezte A nagy füzet, a Bodzsár Márk által jegyzett Isteni műszak, valamint Orosz Dénes filmje, a Coming Out. Ezek közül a legnagyobb szakmai sikert a kelet-európai régió legjelentősebb fesztiválján, Karlovy Varyban a fődíjat, azaz a Kristály Glóbuszt elhozó A nagy füzet érte el, amely a Filmalap 180 millió forint gyártási támogatásával (továbbá a kulturális államtitkárság 100 millió forintos támogatásával) készült el. A nézettségi mutatókat tekintve a Filmalap által 280 millió forinttal támogatott Coming out című alkotás bizonyult a legnépszerűbbnek, amit a hazai mozikban több mint 140 ezren tekintettek meg. A nagy füzetet körülbelül 40 ezer néző, a 205 millió forintos támogatást élvező²⁸ Isteni műszakot pedig 20 ezer néző látta.²⁹

27 Magyar film 2013: kevés mű, nagy szórás. Figyelő, 2014/2.

28 Ébred a kómából a magyar film. Világgazdaság, 2013. május 27.

29 Ősszel jönnek a filmek. Világgazdaság, 2014. április 29.

3. táblázat: A Filmalap által legalább 100 millió forinttal támogatott produciók

Film címe	Döntés éve	Rendező	Támogatás (millió forint)
Toldi	2013	Pálfi György	900
Kakukkfők	2013	Goda Krisztina	420
Délibáb	2013	Hajdu Szabolcs	350
Swing	2013	Fazekas Csaba	325
Hajnali láz	2012	Gárdos Péter	300
Argo 2	2013	Árpa Attila	296,5
Coming out	2012	Orosz Dénes	280
Fehér Isten	2012	Mundruczó Kornél	280
Mancs	2013	Pejó Róbert Adrián	250
Tegnap/Hier	2013	Kenyeres Bálint	250
Senki szigete	2013	Török Ferenc	236
Megdönteni Hajnal Tímeát	2013	Herczeg Attila	227,5
Liza, a rókatündér	2011	Ujj Mészáros Károly	205
Isteni műszak	2012	Bodzsár Márk	205
Anyám és más futóbolondok a családból	2012	Fekete Ibolya	190
Utóélet	2012	Zomborác Virág	190
A szerdai gyerek	2013	Horváth Lili	181,3
A nagy füzet	2012	Szász János	180
Zero	2012	Nemes Gyula	180
Parkoló	2013	Miklauzic Bence	180

Forrás: KSH, Közgyűjtemények, 2013. Múzeumok, könyvtárak, levéltárak

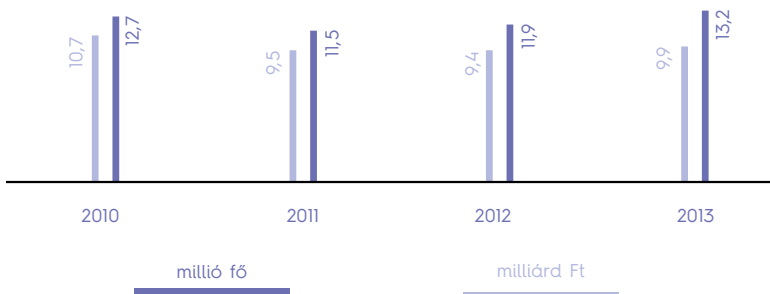
A művészmozik a korábbi évekhez hasonlóan a túlélésükért küzdenek. A Nemzeti Kulturális Alap (NKA) 2011 és 2012 őszén pályázatot írt ki a hasonló intézmények támogatására, ám 2013-ban ez a lehetőség elmaradt. A 2013. október 15-i adatok szerint 29 moziiban 47 artterem működött országszerte, miközben az ezt megelőző egy évben 17 mozi 24 termék artstátuszát vonták vissza.³⁰ A Filmforgalmazók Egyesülete szerint Budapesten évente

Az artmozik segélykiáltása. Magyar Nemzet, 2013. október 21.

31 Versenyhelyzet az alsóházban. Népszabadság, 2013. október 14.

mintegy félmillióan, vidéken több százezer látogatják a művészmozikat, amelyek korábban a jegybevételeken kívül 150 millió forint állami támogatás segítségével tartották fent magukat. 2013-ban 66 alkotás kapta meg az artminősítést, amely azonban nem jelent garanciát arra, hogy ezek a filmek forgalmazás során el is jutnak a nézőkhöz.³¹

15. ábra: Hazai mozilátogatók száma és jegybevétel

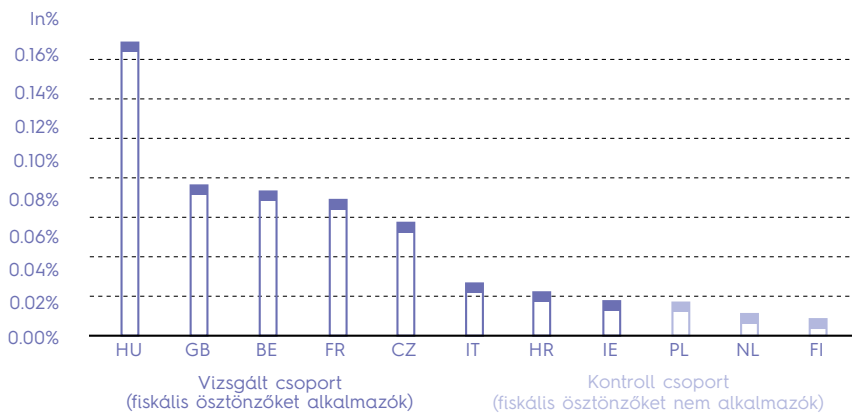

Forrás: Újra többen mentek moziba. Világgazdaság, 2014. február 22.

A magyar filmgyártás – remélhetőleg átmeneti – kálváriájával szemben a külföldi filmek magyarországi forgatásai az utóbbi évekhez hasonlóan dübörögnek tovább. Az olcsó és szakképzett munkaerőnek, az ösztönző finanszírozási és adószabályoknak, a világszínvonalúan felszerelt filmstudióknak, valamint a világ szinte bármelyik táját felidézni képes épületeknek és környezetnek köszönhetően továbbra is szépszámu szuperprodukciónak – bér munkában vagy koprodukcióban történő – elkészítése köthető össze hazánkkal. Ennek eredményeként a 2010–2013 közötti időszakban a GDP-hez viszonyított filmgyártási költségekben Magyarország áll az élen az Európai Audiovizuális Observatórium 2015. február 6-án megjelent elemzése szerint.³² A jelentés egyértelműen kimutatja, hogy a fiskális ösztönzőket (adókedvezmény, -visszatérítés stb.) alkalmazó államok sokkal vonzóbbak az ipar szempontjából, mint azok, akik ilyen formában nem támogatják a filmkészítést.

32 Observatory publishes new report on the impact of fiscal incentive schemes on the production of film and audiovisual works in Europe. European Audiovisual Observatory and Olsberg·SPI, Press Release, Strasbourg, 2015. február 6.

16. ábra: A filmköltségek aránya a GDP-hez viszonyítva 2010-2013 között

Forrás: Observatory publishes new report on the impact of fiscal incentive schemes on the production of film and audiovisual works in Europe. European Audiovisual Observatory and Olsberg·SPI, Press Release, Strasbourg, 2015. február 6.

4.5.

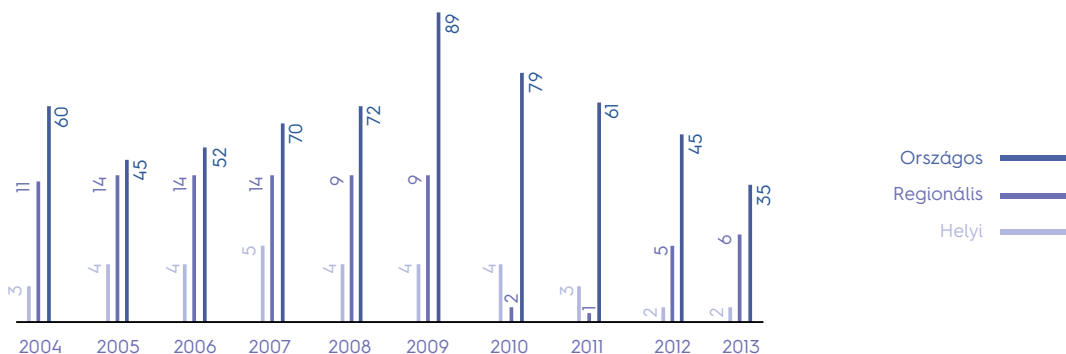
RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ

RÁDIÓ

Az európai rádiók szolgálatában 2012-ben közel 97 ezer ember dolgozott. Az állomások összbétele meghaladta a 10,4 milliárd eurót. Ebben az évben öt lakosból négy kapcsolta be a készülékét és hallgatta legalább két órán keresztül az adást minden nap. A hallgatottsági mutatók nem változtak 2010 és 2012 között, azaz a rádió népszerűsége töretlen maradt. A szektor varázsa annak sokszínűségéből ered: a rengeteg program, a különböző tartalmak (politika, sport, kultúra, egészség, gasztronómia stb.) és a helyi hírek, érdekességek teszik a műfajt egyedivé. Regionális szinten a bevételi mutatók 2008 és 2012 között 4,4 százalékkal csökkentek (leginkább a reklámbevételek 7,3 százalékos mérséklődésének következtében), az alkalmazottak száma viszont 2,2 százalékkal növekedett. Az állami és kereskedelmi rádióállomások a fogyasztói igények változásához alkalmazkodva egyre inkább nyitnak a digitális megoldások felé. Ennek eredményeképpen szinte minden nagy állomás fogható az interneten keresztül, kínálva egyéb kapcsolódó szolgáltatásokat is (applikációk, digitális üzenetváltás, visszahallgatható műsorok, online szavazás, blogok, vizuális szolgáltatások stb.). A korlátozott frekvenciaszám arra kényszeríti a kisebb rádióállomásokat, hogy kizárólag online legyenek elérhetők, amely megoldás által költségtakarékosabban lehet elérni a célzott réteggközönséget.

A ProArt zeneipari jelentés szerint a magyarországi rádiós piac 2008 és 2013 között nominálisan 41,5 százalékot veszített az árbevételéből, és csak az időszak végén kezdett stabilizálódni 7,5 milliárd forint körüli értékkel. Miközben az ágazat globális mérete az utóbbi években egyre bővült, a hazai kínálat jelentős mértékben szűkült a helyi rádiók számának csökkenésével és az egyetlen országos kereskedelmi rádió fennmaradásával (Class FM).

17. ábra: Rádiós műsorszolgáltatók száma területi illetékesség szerint

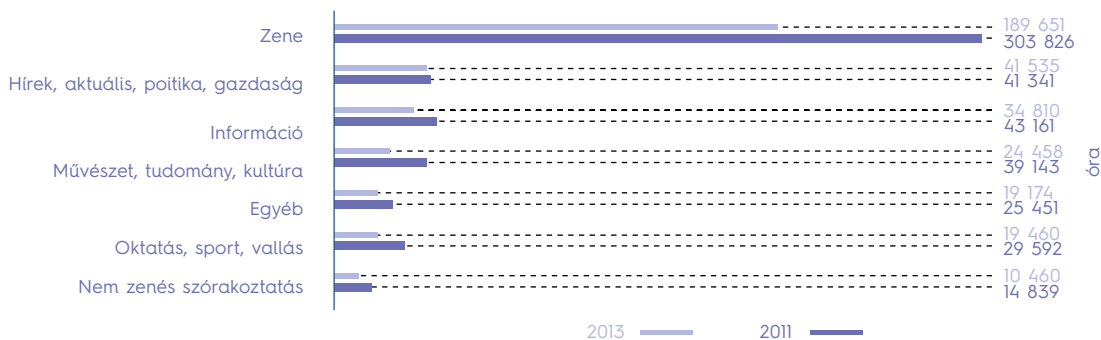
Forrás:KSH

A rádióhallgatási szokásokat vizsgáló felmérések szerint a rádió népszerűsége hazánkban is töretlen. A Rádiós Médiaszolgáltatók (RAME) által felügyelt, nemzetközi módszertanon alapuló új közönségmérés 2013 áprilisában indult el. A TNS-Hoffmann és a Mediameter Kft. által elvégzett kutatás szerint a vizsgált év második negyedében a 15 évnél idősebb korosztály körében tízből kilenc ember hallgatott rádiót valamilyen rendszerességgel. A megkérdezettek 65 százaléka autóban, 57 százaléka konyhai tevékenység közben, 49 százaléka nappaliban, 43 százaléka bevásárlóközpontokban, 31 százaléka pedig iskolában vagy munkahelyen kapcsolt valamelyik adóra. Ehhez a válaszadók 28 százaléka internetet, 25 százaléka pedig mobiltelefon használt. Az emberek közel háromnegyede azért hallgat rádiót, hogy tájékozódjon az aktuális hírekről, illetve azért, hogy jobban teljen a napjuk.³³ Az egyes állomásokat tekintve a megkérdezettek körében a Class FM volt a legnépszerűbb (26,1 százalék), amit a Kossuth Rádió (18 százalék), a Petőfi Rádió (11,8 százalék), a Music FM (3,9 százalék) és a Juventus Rádió (3,4 százalék) követett. A napközbeni eloszlás a következő volt: reggel 6 és 10 óra között a Class FM vezette a rangsort, 12 és 13 óra között a Kossuth Rádió, a 17–19 óra közti időszámban pedig ismét a Class FM volt a leghallgatottabb. A fővárosban ugyanez a sorrend alakult ki, csupán a fogyasztók arányában akadt különbség. Amennyiben a hallgatói összetételt vizsgáljuk Budapesten, a tematikus rádiókat – Jazzy Rádió, Klasszik Rádió, Gazdasági Rádió, Lánchíd Rádió, InfoRádió, Magyar Katolikus Rádió – inkább a magasabb végzettséggel rendelkezők és a magasabb társadalmi státuszba sorolt fogyasztók választják.³⁴

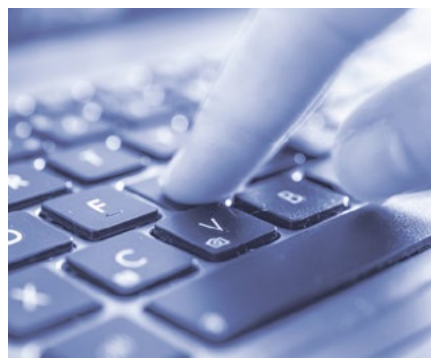
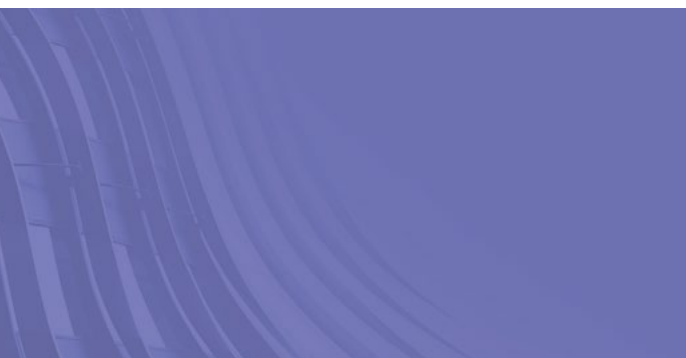
³³ Tízéből kilenc ember rádiózik. Mediameter.hu, 2013. november 13.

Megvannak a rádiós hallgatottsági adatok. Mediame-
³⁴ ter.hu, 2013. július 16.

18. ábra: Rádiós műsoridő műsorszámok szerint

Forrás: KSH

TELEVÍZIÓ

Az európai televíziózás piacán 2013-ban több mint 600 ezer ember dolgozott, és az ágazat 2012-ben közel 90 milliárd euró bevételt termelt. Az európai tévés szektor a világon az amerikai után a második legnagyobb. 2008 és 2012 között a reklámbevételek 3 milliárd euróval csökkentek – a csatornák összes jövedelmének 31 százalékát biztosították –, de az egyéb bevételek (tévés és általános licenccdíjak, előfizetési díjak stb.) ellensúlyozták ezt a kiesést. A tévéadások egyre változatosabb csatornákon keresztül próbálják meg elérni a célközönséget; 2009-ben a műholdas terjesztés aránya 31 százalék volt, a kábeles 30 százalék, a digitális földfelszíni platform 25 százalék, az IPTV³⁵ pedig 5 százalék. Az utóbbiban Európa világviszonylatban az élen áll, a hasonló előfizetések 40 százalékáért volt felelős 2010-ben (ebből Franciaország önmagában 23 százalékot tett ki). A televíziós piac összbevétele elsősorban a fizetett adásokból (előfizetéses csatornák, prémiumszolgáltatások, ellenérték fejében nézhető rendezvények, események stb.) származó jövedelem növekedése miatt emelkedett az utóbbi években. A piaci átredeződésre szemléletes adat, hogy míg 2008-ban a tévés jövedelmek a reklámbevételek 47 százalékát adták, szemben a fizetett adások 44 százalékos arányával, addig 2010-ben az előbbi 43 százalékra történő csökkenése mellett az utóbbi már 48 százalékot ért el. A következő években ennek a trendnek a folytatása várható. Az internet folyamatos térnyerése miatt Európa nagy részén csökkent a tévézésre fordított idő. 2010-ben egy európai lakos átlagosan naponta 3 óra 48 percre kapcsolta be a készüléket. Néhány országban ez az időtartam a következő 3-4 évben csökkent: a franciák 8 perccel, a britek 18 perccel néztek rövidebb ideig adást, mint korábban. Az öreg kontinensen mára közel 10 ezer különböző csatorna elérhető, amelyek mindenféle témában szórakoztatják a közönséget. A zeneiparhoz hasonlóan a fennmaradás érdekében ennek a szektornak is alkalmazkodnia kell az internet által okozott kihívásokhoz úgy, hogy az egyes csatornák minél változatosabb tartalmakat kínálnak a világhálón is.

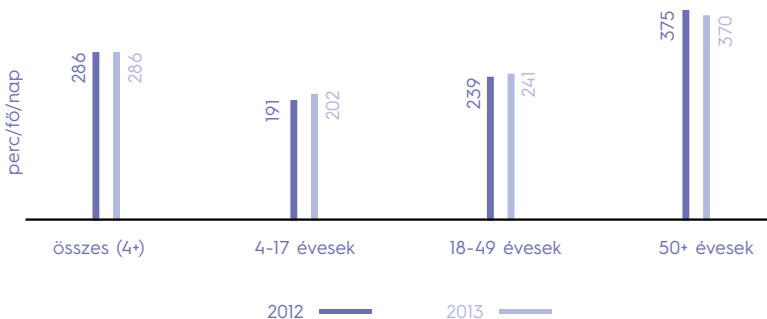
³⁵ Olyan digitális televíziós műsorszolgáltatás, amelyet interneten vagy helyi hálózaton (LAN) keresztül, IP-szabvány használatával nyújtanak.

Magyarországon a tévézés továbbra sem megy ki a divatból. 2013-ban a magyar lakosság naponta átlagosan ugyanannyit tévézett, mint egy évvel korábban: 4 óra 46 perccel.³⁶ A televíziózásra szánt idő az életkor előrehaladtával emelkedik; a 4–17 korosztály 3 óra 22 perccel, a 18–49 év közöttiek 4 óra 1 perccel, az 50 év felettek pedig 6 óra 10 perccel ültek a képernyők előtt minden nap. Az Ipsos felmérése szerint a vizsgált évben a fiatalok leginkább a tévéből tájékoztak hazánk és a nagyvilág dolgaival kapcsolatban.³⁷

³⁶ TV piaci körkép 2013. Nielsen közönségmérés.

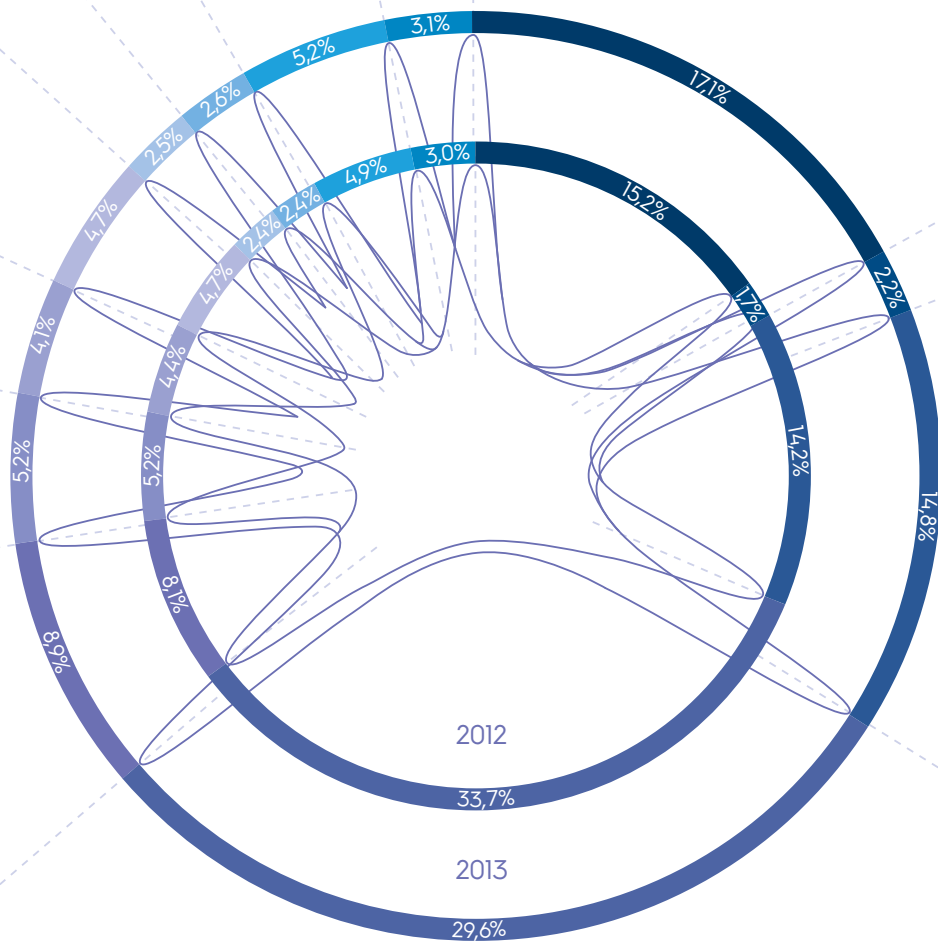
³⁷ Leginkább a tévéből tájékoztódnak a fiatalok. Ipsos, Hírek, 2013. április 8.

19. ábra: Egy főre jutó napi tévézési idő

Forrás: TV piaci körkép 2013, Nielsen közönségmérés

20. ábra: Csatornatípusok közönségaránya

- Általános szórakoztató csatornák
- Életmód csatornák
- Közszolgálati
- RTL Klub + TV2
- Filmcsatornák
- Gyerekcsatornák
- Hírcsatornák
- Ismeretterjesztő csatornák
- Sportcsatornák
- Zenecsatornák
- Egyéb csatornák
- DVD/videó/videójáték

Forrás: TV piaci körkép 2013, Nielsen közönségmérés

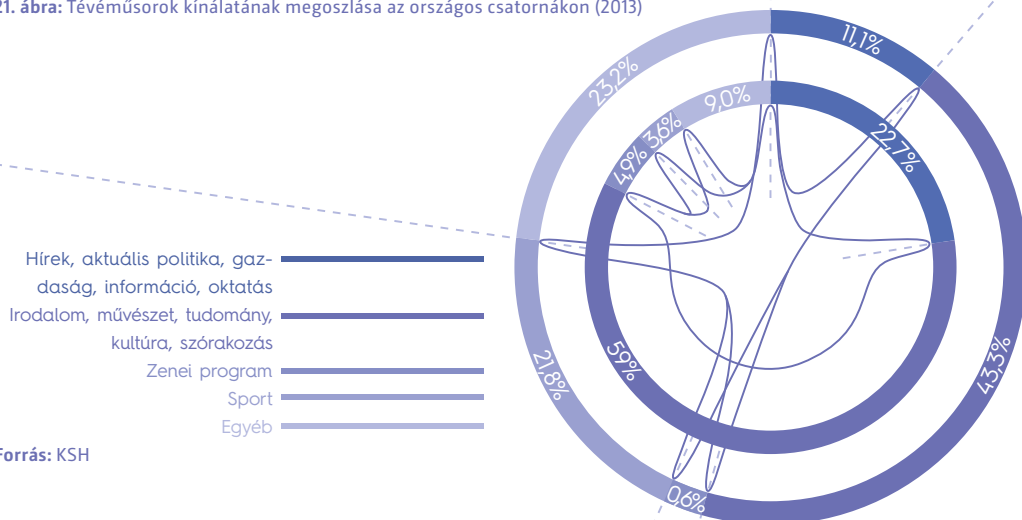
Vételi platform szerint még mindig az analóg kábel a legnépszerűbb, ám 2013-ban tovább erősödött a digitális formák részesedése a nézőtáboron belül. Az előbbi 38,5 százalékos aránya egy év alatt 34,3 százalékra csökkent. A második helyen a digitális műholdas előfizetések szerepelnek, amelyek súlya 25,4 százalékról 27 százalékra emelkedett. A legjelentősebben a digitális kábel/IPTV kategória erősödött 12 hónap alatt: korábban a teljes lakosság 18,9 százaléka használta ezt a platformot, a vizsgált évben ez a mutató 23,6 százalékra nőtt. A földi vétel (analóg és digitális) – 1,9 százalékpontos mérséklődéssel – 15,1 százalékos részesedéssel bírt. Utóbbival kapcsolatban 2013 fontos fordulópont volt a magyarországi televíziózás életében, ugyanis az év folyamán több lépcsőben megtörtént a teljes digitális átállítás. Ennek értelmében augusztustól 14 megyében, novembertől pedig az egész országban digitálisan sugározták a földi adásokat. Ez a nézők számára jobb kép- és hangminőséget, valamint több új szolgáltatás megjelenését jelenti. Azok a fogyasztók pedig, akik továbbra is „szobaantennával” fogják az adást, beltéri egység telepítése esetén a korábban elérhető három helyett hét csatornát foghatnak ingyenesen. Utóbbiak száma a becslések szerint 500 ezer háztartásra tehető, amelyek között kifejezetten magas az egyedül élő, alacsony jövedelemmel rendelkező emberek aránya.³⁸

Digitális átállítás támogatással. Népszabadság, 2013. 38 július 29.

Az egyes csatornatípusok nézettségét tekintve továbbra is élen jár a két legnagyobb kereskedelmi csatorna, az RTL Klub és a TV2. Ám amíg 2012-ben minden harmadik tévénéző e csatornák valamelyikét nézte, addig súlyuk egy év alatt 4 százalékpontot esett. Az elpártolt közönség fele az általános szórakoztató csatornákat részesítette előnyben, amelyek így 17,1 százalékos részesedést tudhattak magukénak. Növekedett még az életmód-, a közszolgálati, a film- és egyéb csatornák nézettsége is. A hírcsatornák valamelyest kevesebb nézőt vonzottak 2013-ban, mint egy évvel korábban (0,3 százalékponttal).

A műsorkínálatot – a korábbi évekhez hasonlóan – mindkét csatornatípus keretében a szórakoztató (irodalmi, művészeti, tudományos, kulturális és egyéb szórakoztató) programok vezették 2013-ban. A közszolgálati adókon az ilyen típusú tartalmak a műsoridő közel 60 százalékát tették ki, ez a mutató az egyéb országos adókon 43,3 százalék volt. Az előbbieket esetében jelentős volt még a hírek, az aktuális politika, a gazdaság, az információ, az információjelentés, az oktatás kategória súlya (22,7 százalék), az utóbbinál pedig a sport, illetve egyéb tartalmak tudták meghaladni a 20 százalékos arányt (21,8 százalék és 23,2 százalék).

21. ábra: Tévéműsorok kínálatának megoszlása az országos csatornákon (2013)

Forrás: KSH

4.6.

HÍRDETÉS, REKLÁM

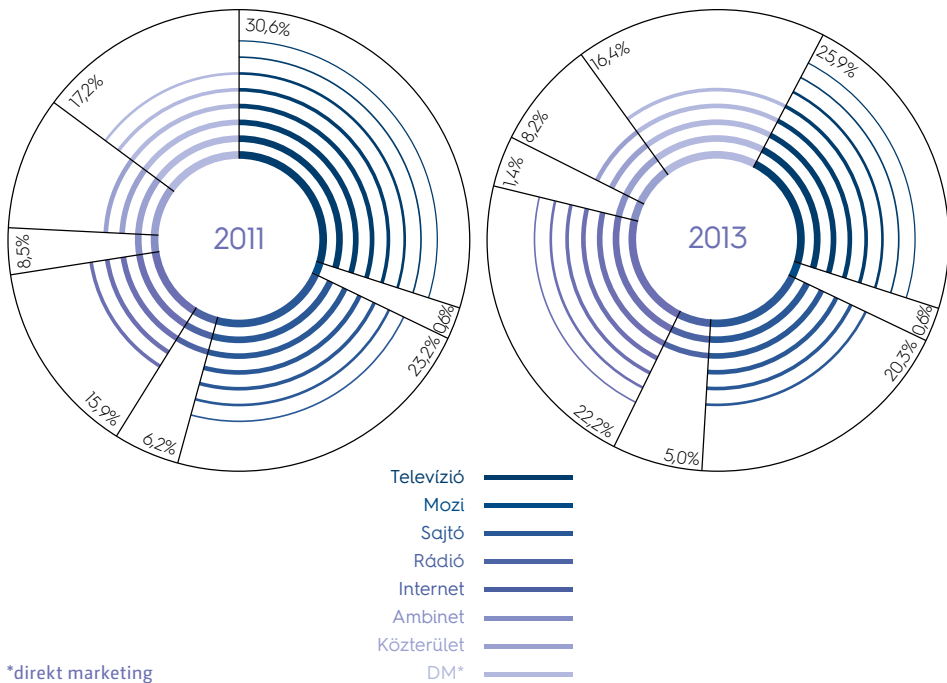
Az európai reklámparban 2012-ben több mint 818 ezren dolgoztak. Az ágazat ebben az évben 93 milliárd euró bevételt generált, amivel a második legnagyobbak bizonyult a kreatív szektorok között. Az ipart a gazdasági válság jelentősen megtépázta, a kommunikációs ügynökségek bevételei európai szinten 7 százalékkal csökkentek 2008 és 2012 között. A legnagyobb veszteségeket a napilapok és a magazinok könyvelték el évi 8,3 százalékos visszaeséssel, a televíziót 2,5 százalékos, valamint a rádiót 2 százalékos mérséklődés sújtotta. Ezzel ellentétben az internetes reklám-költségek a válság óta évente 12 százalékkal, míg a moziké 4 százalékkal növekedtek. A 2012. évi reklámtorta a következőképpen alakult: televízió 31,9 százalék; internet 24,1 százalék (2010-ben még csak 14 százalék volt); napilapok 22 százalék; magazinok 9,9 százalék; kültéri reklám 6,2 százalék; rádió 5,5 százalék és mozi 7,7 százalék. Az internetes hirdetési piac térnyerése mögött elsősorban az áll, hogy az egyre több időt a világhálón töltő európai lakosság által felkeresett oldalakról a portálok adatokat gyűjtenek, így személyre szabott reklámportfóliót tudnak kialakítani minden felhasználó számára, amely sikeres stratégiának mutatkozik.

Magyarországon többéves csökkenés után 2013-ban 0,6 százalékkal növekedett a reklámpiac, amely 175,4 milliárd forint bevételt ért el. Ez az év volt az első, amelyben az internetes költségek megelőzték a sajtóét. A listát továbbra is a televízió vezeti annak ellenére, hogy a hirdetések közül származó jövedelme a válság kirobbanását követő öt esztendőben folyamatosan mérséklődött. 56 csatorna adatai alapján a szektor bevétele a vizsgált évben 45,6 milliárd forint volt, szemben a 2011-ben tapasztalt 54,9 milliárd forinttal. A kategórián belül az országos földfelszíni csatornák – a 10 százalékos csökkenés ellenére – uralták a bevételek kétharmadát, a kábelesek viszont 4 százalékos növekedéssel 31 százalékos részt értek el. Az internetes reklámpiac egy év alatt 16 százalékkal gyarapodott, és 39,1 milliárd forintot termelt. A sajtópia 2013-ban 35,8 milliárd forint hirdetések közül származó jövedelmet ért el. Az egyes kiadványtípusok közül 36 százalék volt a napilapok, 19 százalék a női magazinok, 18 százalék pedig az önkormányzati és ingyenes kiadványok súlya. A sajtótermékekben elhelyezett reklámok csökkenésének üteme jelentősen lassult az egy évvel korábbihoz képest. A leginkább e-mailen keresztül történő megkereséseket magába foglaló direkt marketing 6 százalékos mérséklődés mellett a vizsgált évben 28,9 milliárd forintot ért el.³⁹ A mozik hasonló bevétele 1 milliárd forint körül alakult. A közterületen elhelyezett reklámok piaca 2013-ban stagnált (14,3 milliárd forint), az országszerte fellelhető 25 ezer óriásplakát kihasználtsága egész évben kiegyensúlyozott volt. Az ambient – vagyis a nem klasszikus hirdetési eszközöket használó – piac bevétele (2,4 milliárd forint) ez előző évhez képest nem változott. A rádiós reklámok bevétele 2013-ban 8,8 milliárd forintra ugrott az egy évvel korábbi 6,8 milliárd forintról, ami 29 százalékos bővülést jelent. A gyarapodást részben az magyarázza, hogy a Magyar Reklámszövetség felé adatot kölő cégek száma nőtt, így az már majdnem eléri a 100 százalékos lefedettséget.⁴⁰

³⁹ Tiltakozások a reklámadó miatt. Világgazdaság, 2014. június 4.

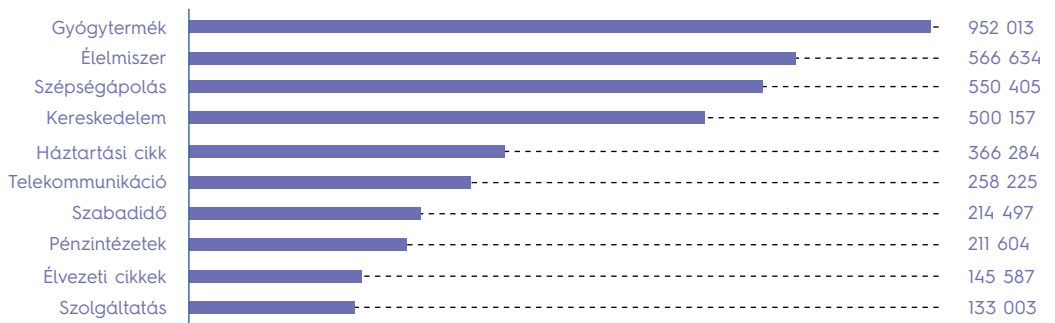
Reklámpiac: óvatos optimizmus. Világgazdaság, 2014. 40 március 5.

22. ábra: Reklámtorta

A Nielsen közönségmérési adataiból kiderül, hogy 2013-ban naponta 7,1 millió fő nézett televíziót, akik közül 6,7 millióan láttak legalább egy reklámfilmet. Az átlagos napi 283 perc tévénézésből 23 percet valamilyen hirdetési tartalom töltött ki, amely 78 rövidfilmet foglalt magában. A felmérésben vizsgált 47 csatornán 12 200 hirdetés került adásba, amelyek átlagos hossza 24,6 másodperc volt. Ezek összesen 4,46 millió alkalommal jelentek meg a képernyőn, ami 7,4 százalékkal haladta meg az egy évvel ezelőtti szintet. Egy reklámblokk átlagosan 6 szpotot tartalmazott.

23. ábra: Reklámok megjelenésszáma a TOP10 szektor szerint

Forrás: Nielsen közönségmérés

2013-ban a 3 legnépszerűbb szektorhoz kötődött a reklámok 46 százaléka. Az aktív hirdető cégek száma 556 volt, ezek összesen 1 034 márkával képviseltették magukat. Az összesen 6868 reklámfilmből 5521 volt új készítésű. Egy adott hirdetés átlagosan 649 alkalommal került adásba.

Az Ipsos nemzetközi felmérést készített a közösségi oldalakon megjelenő reklámok hatásosságáról. Az eredmények szerint a netezők 65-75 százaléka az alkalmazott módszerekkel megnyerhető a márkák számára, ami óriási potenciált jelent a cégeknek. A magyar közönséget az európai átlagnál (35 százalék) kevésbé ösztönzik vásárlásra ezek a hirdetések (25 százalék), bár érdekes módon az 50 év felettiek fogékonyabbak ezen a téren (30 százalék). A promóciók közül külön vizsgálták azok hatékonyságát, amelyek a közösségi oldalakon megosztások, posztok formájában jelennek meg. Ezek a magyarok 21 százalékát készítetik valamely áru vagy szolgáltatás igénybevételére (az európai átlag 31 százalék).⁴¹

41 Reklámok a közösségi médiában – már jóval több, mint egy ígéretes lehetőség, de még sok a tartalék. Ipsos, Hírek, 2013. augusztus 29.

A Magyar Reklámszövetség megbízásából a PricewaterhouseCoopers Magyarország Kft. (PwC) felmérést készített az ágazat gazdasági hatásáról. A tanulmány elkészítését a magyar kormány azon szándéka ihlette, hogy 2013 folyamán hazánkban is bevezetik a reklámadót. A PwC által elkészített tanulmány célja elsősorban az volt, hogy bizonyítsa: a tervezett intézkedés több kárt okozna a gazdaságnak, mint amennyi hasznot hajtana az államnak. Az eredmények szerint minden hirdetésre elköltött 10 forint összesen 47 forinttal járul hozzá a magyar gazdaság teljesítményéhez. 2012-ben és 2013-ban a több mint 174 milliárd forint reklámra fordított összeg 820 milliárd forintot generált, 3 százalékkal növelve a magyar GDP-t. A becslések szerint a szektorban az elemzés készítésekor közvetlenül 13 ezer, közvetve pedig 50 ezer fő dolgozott. A tanulmány szerint a reklám gazdasági hatása jelentős, hiszen befolyással bír az árversenyre, szerepet játszik az infláció mérséklődésében, a foglalkoztatás növekedésében, mindezek mellett pedig a hirdetések komoly társadalmi hatással is bírnak.⁴²

42 Bevédte magát a reklám-szakma. Világgazdaság, 2013. október 25. és A reklám is húzza a gazdaságot. Napi gazdaság, 2013. október 22.

4.7.

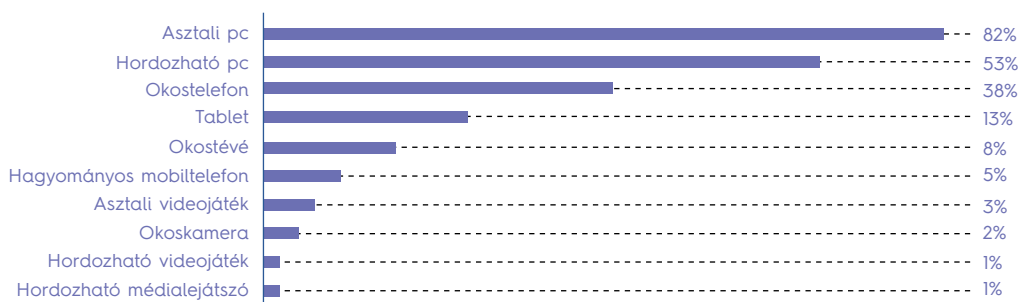
INFORMÁCIÓS ÉS KOMMUNIKÁCIÓS TECHNOLÓGIA

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint⁴³ 2013-ban az Európai Unió összes háztartásának 79 százalékában volt elérhető internet. A listát Hollandia, Luxemburg, Svédország és Dánia vezette 90 százalék feletti aránnyal. Magyarország ebben a sorrendben 71 százalékkal a 19. helyen állt Lengyelország és Spanyolország között. Hazánk lemaradása 2011-hez képest valamelyest mérséklődött. Az internettel rendelkező háztartások közül a magyarok az EU-átlagnál nagyobb mértékben részesítették előnyben a széles sávú kapcsolatot. A számítógépet használók és az internetezők arányában Magyarország hátránya szerény mértékű volt; a mindkét mutató esetében mért 73 százalék az uniós átlagtól a vizsgált évben 3, illetve 2 százalékponttal maradt el. A netezők súlya a régióban hat országban haladta meg a lakosság 90 százalékát: az Egyesült Királyság, Finnország, Dánia, Hollandia, Luxemburg és Svédország. Hazánk ebben az esetben a 28 ország közül - Csehország és Szlovénia között - a 16. pozíciót foglalta el. A vállalkozásokat tekintve az internethasználatban Magyarország az EU-átlagtól 8 százalékponttal elmaradva a sereghajtók közé tartozott (26.), ám a széles sávú előfizetések aránya a regionális középértéket 3 százalékponttal túlszárnyalva a legmagasabb mutatók között szerepelt. A honlapok elterjedtségét vizsgálva hazánk - mindössze négy országot megelőzve - 12 százalékpontos lemaradással rendelkezett. A digitális írástudás, vagyis a számítógép infokommunikációs célú felhasználásának ismerete a magyar háztartásokban európai átlagon felüli, különösen ha a szakértelem fejlettségét vizsgáljuk e téren. A vállalkozások esetében az erőforrás-tervező rendszerek és az elektronikus számlázás alkalmazását vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy hazánkat a cégek digitális fejlettsége az európai mezőny második felébe sorolja. A közigazgatási ügyek elektronikus intézésének terén az európai trend nem egyértelmű: 2011-ben és 2013-ban az EU-lakosságának 41 százaléka használta ki az e-ügyintézés adta előnyöket, ez a mutató 2012-ben 44 százalékos volt. A hazai átlag 2013-ban 4 százalékponttal elmaradt a regionális rátától. A magyar vállalkozásoknak évek óta több mint 90 százaléka lép elektronikus kapcsolatba a közhivatalokkal, amivel Magyarország - a tagországok között az élmezőnybe tartozva - 13-17 százalékkal múlja felül a régió átlagát. Az e-kereskedelmet tekintve Nyugat-Európához képest még viszonylag nagy mértékű hazánk lemaradása. 2013-ban az EU-lakosság 47 százaléka vásárolt az interneten keresztül 12 hónap alatt legalább egy alkalommal. Ez az arány Dániában és az Egyesült Királyságban volt a legmagasabb (egyaránt 77 százalék), Magyarország ebben a rangsorban 28 százalékos súllyal a 19. helyen állt. A hazai vállalkozások 2012. évi nettó árbevételének 16 százaléka származott elektronikus értékesítésből, amely érték az EU-28 átlagát 2 százalékponttal haladta meg és a tagországok sorában az ötödik pozíciót foglalta el.

⁴³ IKT-eszközök és használata a háztartási, a vállalati (üzleti) és a közigazgatási szektorban, 2013. KSH, 2014. szeptember.

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóságnak a lakossági internethasználatot vizsgáló 2013. tárgyévi felmérése szerint⁴⁴ a magyar lakosság 74 százaléka csatlakozott a világháléhoz a megelőző egy évben, ami megfelel a fejlett országokban tapasztalt értéknek. A tendencia növekvő: 2005-ben a hazaiak 40 százaléka, 2010-ben 68 százaléka alkalmazta ezt a technológiát. A 2013-ban lefolytatott vizsgálat alapján a 14 éven felüli lakosság kétharmada internetezett, akiknek döntő hányada, 94 százaléka legalább heti rendszerességgel végezte ezt a tevékenységet. A korcsoportok alapján a középkorúaktól kezdve meredek csökkenés tapasztalható a felhasználási aktivitást illetően. A 14–39 évesek 80 százalék feletti aránnyal bírtak, a 60 éven túliaknak mindössze negyede internetezett legalább hetente egyszer. Ugyanilyen gyakorisággal csatlakozott a világhálóra a városlakók közel háromnegyede, a községekben élők alig több mint fele. A felhasznált eszközök között első helyen az asztali számítógép állt (82 százalék), amit a hordozható számítógép (53 százalék), az okostelefon (38 százalék) és a tablet (13 százalék) követett. Az internetezők 81 százaléka több eszközt is alkalmazott erre a célra.

24. ábra: Internetezésre használt eszközök Magyarországon (2013)

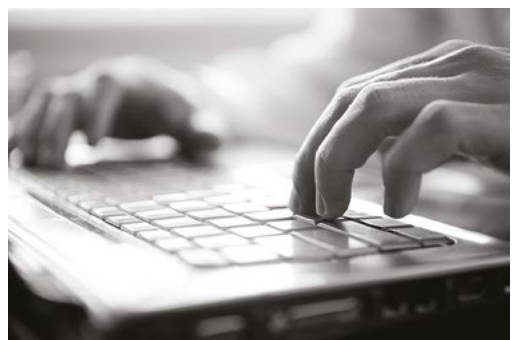
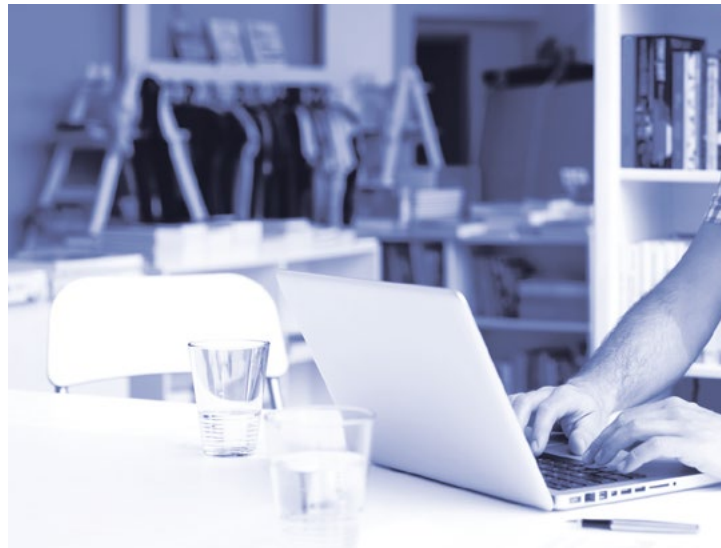

Forrás: Lakossági internethasználat, online piacfelmérés 2013. NMHH

A vizsgált évben az aktívak 86 százaléka használt hordozható eszközt, 85 százaléka pedig egyéb, nem hordozható eszközt is. Az előző évhez képest 2013-ban közel duplájára nőtt a csak hordozható eszközt alkalmazó alanyok súlya (16 százalék). Ez a gyakorlat leginkább a 20–29 éves korosztályra volt jellemző (19 százalék). A csak hagyományos eszközt, azaz asztali vagy hordozható számítógépet használók aránya (51 százalék) egy év alatt 5 százalékponttal csökkent. Ezeket főleg az idősebbek részesítik előnyben a modern technológiákkal szemben. A felmérést követő fél évben a magyar internetezők 29 százaléka tervezte okostelefon vásárlását, 18 százaléka hordozható számítógépet, 17 százaléka tabletet, 11 százaléka pedig asztali számítógépet tervezett beszerezni. Az okostelefonnal rendelkező netezők a készüléket elsősorban telefonálásra használják (98 százalék), de ezenkívül népszerű tevékenység még a fényképezés (89 százalék), a naptár, emlékeztető és jegyzet alkalmazása (69 százalék), a zenehallgatás (64 százalék), a játék (62 százalék), a levelezés (56 százalék), a videofelvétel készítése (55 százalék) és az időjárás-jelentés figyelése (54 százalék).

Nem sokat változott az elmúlt években az internethasználat helye: a felhasználók 98 százaléka otthon, 62 százaléka pedig azon kívül (is) csatlakozik a világháléhoz. A szörfözés legnépszerűbb technológiája a vezeték nélküli csatlakozás (89 százalék), a wifi (53 százalék) és az előfizetéses széles sávú mobilinternet (50 százalék). A wifi súlya egy év alatt 28 százalékról 53 százalékra

nőtt, ami azzal magyarázható, hogy egyre több mobilkészítő-felhasználó tud kapcsolódni a bővülő ingyenes szolgáltatásokhoz. A mobilizáció hatásaként a kizárólag helyhez kötött internetelésre előfizetők aránya 2013-ban 68 százalékról 62 százalékra csökkent. Ez azonban nem járt együtt a szerződések számának csökkenésével, mert a helyhez kötött és mobil-előfizetéssel együttesen rendelkezők súlya ugyanebben az időszakban 15 százalékról 19 százalékra nőtt. Csak mobilinternetel az előfizetők 9 százaléka rendelkezett. A megkérdezettek között a legnehezebben nélkülözhető kommunikációs eszközök listáját az internet és a mobiltelefon vezette 87-87 százalékkal, ezt követte a televízió (65 százalék), a rádió (40 százalék), a nyomtatott sajtó (31 százalék) és a vezetékös telefon (16 százalék). A magyar internetezők 87 százalékának segítette a világháló a szokásos köznapi ügyek elintézésében. A kapcsolódó tevékenységek közül kiemelkedett az árukínálat áttekintése és az árak összehasonlítása, amely a számítógépeken 63 százalékos, a táblagépeken és okostelefonokon 37 százalékos súllyal bírt. Gyakran említett elfoglaltságnak számított továbbá az (apró)hirdetések olvasása (49 és 33 százalék), a bankolás (40 és 21 százalék), valamint a vásárlás, licitálás aukcióban, áru vagy szolgáltatás megrendelése (33 és 18 százalék).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A kreatívipar mint erőforrás. Főbb eredmények. Design Terminal, 2014;
http://www.designterminal.hu/uploads/content/files/vezetoi_osszefoglalo.pdf.
- Alig olvasnak könyvet a fiatalok. Ipsos, Hírek, 2013. február 12.;
<http://ipsos.hu/hu/news/alig-olvasnak-konyvet-a-fiatalok-se-idejuk-se-kedvuk>
(2015. június 25.)
- A magyarországi könyvforgalom 2013-ban (fogyasztói áron). mkke.hu;
<http://www.mkke.hu/konyvforgalom-2013>
- Antal Dániel: ProArt zeneipari jelentés 2015. A magyar zeneipar számokban. Visegrad Investments, 2015.
- A reklám is húzza a gazdaságot. Napi gazdaság, 2013. október 22.
- Az artmozik segélykiáltása. Magyar Nemzet, 2013. október 21.
- Az e-könyvek mentik meg az olvasást? eNet.hu, 2014. február 20.;
<http://www.enet.hu/hirek/az-e-konyvek-mentik-meg-az-olvasast/?lang=hu>
(2015. június 25.)
- Az elmúlt két évben 550 mozi- és játékfilm készült Magyarországon. Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság. Hírek, 2015. március 10.;
http://nmhh.hu/cikk/166019/Az_elmult_ket_evben_550_moz_i_es_jatekfilm_keszult_Magyarorszagon (2015. július 7.)
- Bevérdte magát a reklámszakma. Világgazdaság, 2013. október 25.
- Creating growth – Measuring cultural and creative markets in the EU. EY, December 2014;
<http://www.creatingeurope.eu/en/wp-content/uploads/2014/11/study-full-en.pdf>
(2015. június 25.)
- Cultural access and participation. Special Eurobarometer 399. European Commission, November 2013; http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_399_en.pdf
(2015. június 25.)
- Cultural Times. The first global map of cultural and creative industries. EY, 2015;
[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-cultural-times-2015/\\$FILE/ey-cultural-times-2015.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-cultural-times-2015/$FILE/ey-cultural-times-2015.pdf).
- Digitális átállás támogatással. Népszabadság, 2013. július 29.
- Dől a pénz a hazai filmgyártókhöz. HVG, 2013. augusztus 2.
- Ébred a kómából a magyar film. Világgazdaság, 2013. május 27.
- Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. World Intellectual Property Organization, Geneve, 2003
- Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. 2015 Revised edition. World Intellectual Property Organization, Geneve, 2015;
http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/893/wipo_pub_893.pdf (2015. július 8.)
- Hatalmas dicséretet kapott a Szépművészeti külföldről. HVG.hu, 2013. november 8.;
http://hvg.hu/kultura/20131108_Hatalmas_dicseretet_kapott_a_Szempuveszt
(2015. július 3.)
- Hullámzó fesztiválsikerek. Népszabadság, 2014. június 14.
- Infokommunikációs (IKT-) eszközök és használatuk a háztartási, a vállalati (üzleti) és a közigazgatási szektorban, 2013. KSH, 2014. szeptember;
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/ikt/ikt13.pdf> (2015. december 8.)
- Közgyűjtemények, 2013. Múzeumok, könyvtárak, levéltárak. Statisztikai Tükör, KSH, 2014. november 4.; <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/kozgyujt/kozgyujt13.pdf>
(2015. július 3.)
- Lakossági internethasználat. Online piacelmérés 2013. Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, 2014. február; http://nmhh.hu/dokumentum/162930/lakossagi_internethasznalat_kutatasi_osszefoglalo_2013.pdf (2015. november 9.)
- Last minute. Színházak fogyókúrán. HVG, 2013. augusztus 31.
- Leginkább a tévéből tájékoznak a fiatalok. Ipsos. Hírek, 2013. április 8. ipsos.hu;
<http://ipsos.hu/hu/news/leginkabb-a-tevebol-tajekozodnak-a-fiatalok> (2015. július 8.)

Magyar film 2013: kevés mű, nagy szórás. Figyelő, 2014. 2. szám
Magyarország, 2013. KSH, Budapest, 2014;
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2013.pdf> (2015. június 25.)

Magyarország, 2014. KSH, Budapest, 2015;
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2014.pdf> (2015. június 25.)

Megnyílt a Szépművészeti Múzeum Cézanne-kiállítása. Híradó.hu, 2012. október 25.;
http://www.hirado.hu/Hirek/2012/10/25/17/Megnyilt_a_Szepmuveszeti_Muzeum_Cezanne_kiallitasa (2015. március 3.)

Megújult-e a magyar film? Heti válasz, 2015. január 29.

Megvannak a rádiós hallgatottsági adatok. Mediameter.hu, 2013. július 16.;
<http://mediameter.hu/#!/?p=1263#more-1263> (2015. július 7.)

Mégis, kinek a pénze? HVG, 2014. szeptember 20.

Nyereséget várnak az idei fesztiváltól. Napi gazdaság, 2014. augusztus 11.

Observatory publishes new report on the impact of fiscal incentive schemes on the production of film and audiovisual works in Europe. Press Release. European Audiovisual Observatory and Olsberg•SPI, Strasbourg, 2015. február 6.;
<http://www.obs.coe.int/documents/205595/3477362/PR+Fiscal+Incentives+Report+publication+EN.pdf/1ee48699-70bc-4e2d-9841-9446953aedbc>

Ősszel jönnek a filmek. Világgazdaság, 2014. április 29.

Parkolópálya. Heti Világgazdaság, 2013. február 2.

Penyigey Krisztina – Munkácsi Péter: A szerzői jogi alapú ágazatok gazdasági súlya Magyarországon. MSZH, Budapest, 2005

Penyigei Krisztina: A szerzői jogi ágazatok gazdasági súlya Magyarországon. MSZH, Budapest, 2010

Reklámok a közösségi médiában – már jóval több, mint egy ígéretes lehetőség, de még sok a tartalék. Ipsos. Hírek, ipsos.hu; <http://ipsos.hu/hu/news/reklamok-a-kozossegi-media-ban-mar-joval-tobb-mint-egy-igeretes-lehetoseg-de-meg-sok-a-tartalek> (2015. július 8.)

Reklámpiac: óvatos optimizmus. Világgazdaság, 2014. március 5.

Rég nem látott vendég. HVG, 2014. szeptember 20.

Simon Dorottya – dr. Pusztaszeri Katalin – dr. Tarr Péter: A szerzői jogi ágazatok gazdasági súlya Magyarországon 3. SZTNH, Budapest, 2012

Simon Dorottya: A szerzői jogi ágazatok gazdasági súlya Magyarországon 4. SZTNH, Budapest, 2014

Szaggatott előadásmód. Rendezvényfinanszírozás a válságban. HVG, 2013. június 22.

Szigetlakók a budapesti hostelekben. Világgazdaság, 2013. augusztus 5.

Színészek, előadóművészek: a többség számlára dolgozik. HVG, 2014. november 28.

Tiltakozások a reklámadó miatt. Világgazdaság, 2014. június 4.

Tízből kilenc ember rádiózik. Mediameter.hu, 2013. november 13.;
<http://mediameter.hu/#!/?p=1273#more-1273> (2015. július 7.)

The economic contribution of the creative industries to EU and employment. TERA Consultants, 2014;
<http://www.teraconsultants.fr/en/issues/The-Economic-Contribution-of-the-Creative-Industries-to-EU-in-GDP-and-Employment>.

Több lett a bejelentett lap. Világgazdaság, 2014. január 15.

TV piaci körkép 2013. Nielsen közönségmérés;
http://www.agbnielsen.net/Uploads/Hungary/res_2013_adatai_H.pdf (2015. július 8.)

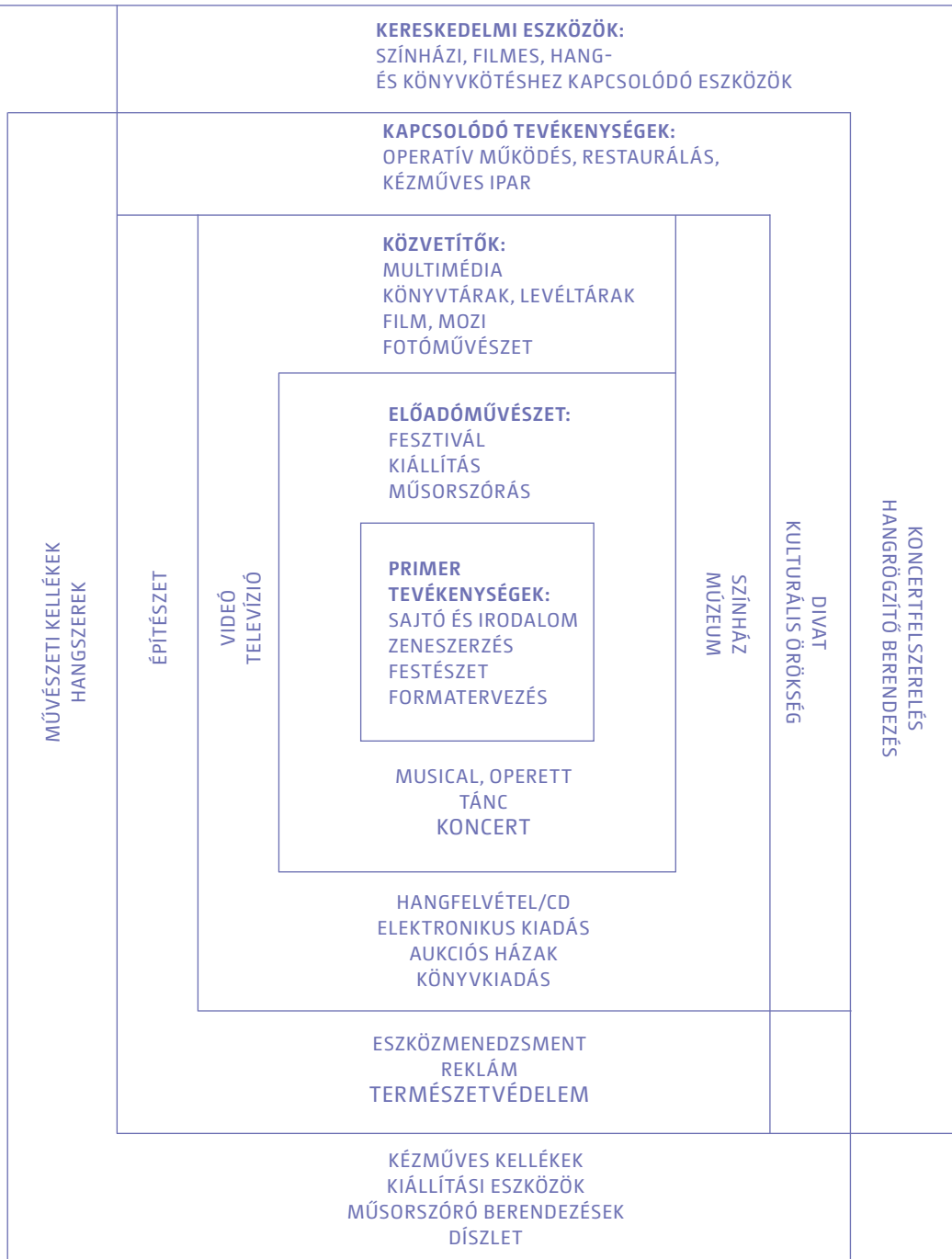
Újra többen mentek moziba. Világgazdaság, 2014. február 22.

Versenyhelyzet az alsóházban. Népszabadság, 2013. október 14.

WIPO Studies on the Economic Contribution of the Copyright Industries. Overview 2014.;
http://www.wipo.int/export/sites/www/copyright/en/performance/pdf/economic_contribution_analysis_2014.pdf (2016. március 4.)

MELLÉKLET

1. MELLÉKLET A SZÁMÍTÁSBA VETT SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK CSOPORTJAI

2. MELLÉKLET
SZERZŐI JOGI TEVÉKENYSÉGCSOPORTOK
A WIPO-METODIKA ÉS A MAGYAR VIZSGÁLAT SZERINTI

KATEGÓRIA	TEVÉKENYSÉGCSOPORT	
	WIPO	MAGYARORSZÁG
I. PRIMER SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK	<ul style="list-style-type: none"> – sajtó és irodalom – zene, színművek, opera – filmalkotás és videó – rádió és televízió – fotóművészet – szoftver és adatbázis – vizuális és grafikus művészet – reklám – közös jogkezelő szervezetek 	<ul style="list-style-type: none"> – sajtó és irodalom – zene, színművek, opera – filmalkotás és videó – rádió és televízió – fotóművészet – szoftver és adatbázis – hirdetés, reklám – szakmai érdekképviseleti szervezetek
II. SZERZŐIJOG-FÜGGŐ TECHNIKAI HÁTTÉR-ÁGAZATOK	<ul style="list-style-type: none"> – televíziókészülék, rádió, képmagnó, CD-lejátszó, DVD-lejátszó, kazettás magnó, elektronikus játék lejátszására és hasonlóra alkalmas készülék gyártása, kis- és nagykereskedelme – számítógép gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése) – hangszer gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése) – fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése) – fénymásoló gyártása, kis- és nagykereskedelme (értékesítése és kölcsönzése) – üres rögzítőeszköz gyártása, kis- és nagykereskedelme – papír gyártása, kis- és nagykereskedelme 	<ul style="list-style-type: none"> – televíziókészülék, rádió, képmagnó, CD-lejátszó, DVD-lejátszó, kazettás magnó, elektronikus játék lejátszására és hasonlóra alkalmas készülék gyártása – számítógép gyártása – hangszer gyártása – fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása – fénymásoló gyártása – üres rögzítőeszköz gyártása – szerzőijog-függő papír gyártása – szerzői joghoz kapcsolódó kölcsönzés – szerzőijog-függő ágazatok kis- és nagykereskedelme
III. RÉSZLEGESEN SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK	<ul style="list-style-type: none"> – ruházat, textil- és cipőárúk – ékszerek és érmék – egyéb kézműves áruk – bútor – háztartási eszközök, porcelán és üveg – tapéta és szőnyeg – játékok és számítógépes játékok – építészet, mérnöki tervezés – enteriőrök tervezése (lakberendezés) – múzeumok 	<ul style="list-style-type: none"> – ruházat, textil- és cipőárúk – ékszerek és érmék – egyéb kézműves áruk – bútor – háztartási eszközök, porcelán és üveg – üveg – tapéta és szőnyeg – játékok – építészet, mérnöki tervezés – múzeumok – részlegesen szerzői jogi ágazatok kis- és nagykereskedelme

3. MELLÉKLET

A 2013. TÁRGYÉVI VIZSGÁLAT SORÁN ALKALMAZOTT COPYRIGHTFAKTOROK

Megnevezés	Copyrightfaktor
I. Primer szerzői jogi ágazatok	1,000
Sajtó, irodalom	1,000
Zene, színművek, opera	1,000
Filmalkotás, videó	1,000
Rádió, televízió	1,000
Fotóművészet	1,000
Szoftver, adatbázis	1,000
Hirdetés, reklám	1,000
Szakmai érdekképviseleti szervezetek	1,000
II. Szerzőijog-függő technikai háttérágazatok	
Szórakoztatóelektronikai termék gyártása	1,000
Számítógép gyártása	1,000
Hangszer gyártása	1,000
Fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása	1,000
Fénymásoló gyártása	1,000
Üres rögzítőeszköz gyártása	1,000
Szerzői művekkel kapcsolatos papír gyártása	1,000
Szerzői művekkel kapcsolatos fogyasztási cikkek kölcsönzése	1,000
Szerzőijog-függő ágazatok kereskedelme	1,000
III. Részlegesen szerzői jogi ágazatok	
Ruházat, textil- és cipőárúk	0,005
Ékszerek és érmék	0,250
Egyéb kézműves áruk	0,400
Bútor	0,050
Háztartási eszközök, porcelán, üveg	0,005
Tapéta, szőnyeg	0,020
Játékok	0,500
Építészet, mérnöki tervezés	0,100
Múzeumok	0,500
Részlegesen szerzői jogi ágazatok kereskedelme	0,050
IV. Egyéb kiszolgáló ágazatok	
Általános kereskedelem	0,0712
Szállítás, raktározás, távközlés	0,0712

4. MELLÉKLET
SZERZŐI JOGI TEVÉKENYSÉGEK
A MAGYAR STATISZTIKA TEÁOR'08 RENDSZERÉBEN

Jel	Megnevezés
5811	Könyvkiadás
5813	Hetente legalább négyszer megjelenő újságok, lapok, folyóiratok
5814	Heti négynél kevesebbszer megjelenő újságok, lapok, folyóiratok
5819	Egyéb kiadói tevékenység
1811	Napilapnyomás
1812	Nyomás
1814	Könyvkötés
1813	Nyomdai előkészítő tevékenység
7430	Fordítás, tolmácsolás
6391	Hírügynökségi tevékenység
9101	Könyvtári, levéltári tevékenység
4761	Könyv-kiskereskedelem
4762	Újság-, papíráru-kiskereskedelem
	Sajtó és irodalom
5920	Hangfelvétel-kiadás
1820	Egyéb sokszorosítás
9001	Előadó-művészet
9002	Előadó-művészeti kiegészítő tevékenység
9004	Művészeti létesítmények működtetése
9003	Alkotóművészet
9321	Vásári, vidámparki szórakoztatás
9329	Máshova nem sorolható egyéb szórakoztatás
7810	Munkaközvetítés
	Zene, színművek, opera
5911	Film-, video-, televízióműsor-gyártás
5912	Film-, video-, televízióműsor-gyártás utómunka
5913	Film-, video- és televízióprogram terjesztése
5914	Mozgóképvetítés
	Filmalkotás és videó
6110	Vezetékes távközlés
6120	Vezeték nélküli távközlés
6130	Műholdas távközlés
6190	Egyéb távközlés
6010	Rádióműsor-szolgáltatás
6020	Televízióműsor-szolgáltatás
	Rádió és televízió
7420	Fényképészet
	Fotóművészet

Jel	Megnevezés
5821	Számítógépes játék kiadása
5829	Egyéb szoftverkiadás
6201	Számítógépes programozás
6202	Információ-technológiai szaktanácsadás
6209	Egyéb információ-technológiai szaktanácsadás
6203	Számítógép-üzemeltetés
6311	Adatfeldolgozás, web-hozszing szolgáltatás
6312	Világháló-oldal szolgáltatás
	Szoftver és adatbázis
7311	Reklámügynöki tevékenység
7312	Médiareklám
	Hirdetés, reklám
9412	Szakmai érdekképviseleti szervezetek
	Szakmai érdekképviseleti szervezetek

I. KATEGÓRIA: PRIMER SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK

2640	Elektronikus fogyasztási cikk gyártása Szórakoztatóelektronikai termék gyártása (televíziókészülék, rádió, képmagnó, CD lejátszó, DVD lejátszó, kazettás magnó, elektronikus játék lejátszására és hasonlóra alkalmas készülék gyártása)
2620	Számítógép, perifériás egység gyártása Számítógép gyártása
3220	Hangszergyártás Hangszer gyártása
2670	Optikai eszköz gyártása Fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása
2823	Irodagép gyártása Fénymásoló gyártása
2059	Egyéb vegyi termék gyártása
2680	Mágneses, optikai információhordozó gyártása Üres rögzítőeszköz gyártása
1712	Papírgyártás
1723	Irodai papíráru Papír gyártása
7733	Irodagép, számítógép kölcsönzése
7722	Videokazetta, lemez kölcsönzése
7729	Egyéb személyi használatú, háztartási cikk kölcsönzése
7739	Egyéb gép, tárgyi eszköz kölcsönzése

Jel	Megnevezés
-----	------------

Kölcsonzés

II. KATEGÓRIA: SZERZŐIJOG-FÜGGŐ TECHNIKAI HÁTTÉRÁGAZATOK

1392	Konfekcionált textiláru gyártása (kivéve ruházat)
1395	Nem szőtt textiláru és egyéb termék gyártása
1399	Egyéb textiláru gyártása
1411	Bőrruházat
1413	Felsőruházat gyártása (kivéve munkaruházat)
1414	Alsóruházat
1419	Egyéb ruházat, kiegészítők gyártása
1420	Szórmeccik gyártása
1431	Kötött, hurkolt harisnyafélék gyártása
1439	Egyéb kötött, hurkolt ruházati termék gyártása
1512	Táskafélék, szíjzat gyártása
1520	Lábbelígyártás
	Ruházat, textil és cipőáruk
3211	Érmegyártás
3212	Ékszerek
3213	Dívatékszerek
	Ékszerek és érmék
1629	Egyéb fa-, parafatermék, fonott áru gyártása
	Egyéb kézműves áruk
3101	Irodabútor gyártása
3102	Konyhabútorgyártás
3109	Egyéb bútor gyártása
	Bútor
2313	Öblösüvegek
2341	Háztartási kerámia gyártása
2331	Kerámiacsempe, -lap
	Háztartási eszközök, porcelán és üveg
1393	Szőnyegek
1724	Tapétagyártás
	Tapéta és szőnyeg
3240	Játék
	Játékok
7111	Építészmérnöki tevékenység
7112	Mérnöki tevékenység, műszaki tanácsadás
6399	Egyéb információs szolgáltatás
7410	Dívat-, formatervezés

Jel	Megnevezés
7490	Egyéb szakmai, tudományos, műszaki tevékenység
7740	Immateriális javak kölcsönzése Építészet, mérnöki tervezés
9102	Múzeumi tevékenység
9103	Történelmi hely, építmény, egyéb látványosság működtetése Múzeumok
4648	Óra, ékszer-nagykereskedelem
4643	Elektronikus háztartási cikk nagykereskedelme
4649	Egyéb háztartási cikk nagykereskedelme
4651	Számítógép, periféria, szoftver nagykereskedelme
4652	Elektronikus, híradás-technikai berendezés és alkatrészei nagykereskedelme
4642	Ruházat, lábbeli nagykereskedelme
4615	Bútor, háztartási áru, fémáru ügynöki nagykereskedelme
4616	Textil, ruházat, lábbeli, bőráru ügynöki nagykereskedelme
4618	Egyéb termék ügynöki nagykereskedelme
4771	Ruházat kiskereskedelme
4772	Lábbeli, bőráru kiskereskedelme
4647	Bútor, szőnyeg, világítóberendezés nagykereskedelme
4759	Bútor, világítási eszköz, egyéb háztartási cikk kiskereskedelme
4743	Audio-, videoberendezések kiskereskedelme
4763	Zene- és videofelvétel kiskereskedelme
4741	Számítógép, periféria, szoftver kiskereskedelme
4742	Telekommunikációs termék kiskereskedelme
4753	Szőnyeg, fal-, padlóburkolók kiskereskedelme
4764	Sportszer-kiskereskedelem
4765	Játék-kiskereskedelem
4777	Óra-, ékszer-kiskereskedelem
4778	Egyéb új áru kiskereskedelme
4779	Használtcikk bolti kiskereskedelme Kereskedelem

III. KATEGÓRIA: RÉSZLEGESEN SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK

I	Általános kereskedelem
G	Szállítás, raktározás, távközlés

IV. KATEGÓRIA: EGYÉB KISZOLGÁLÓ ÁGAZATOK

NEMZETGAZDASÁG ÖSSZESEN

Bruttó hozzáadott érték*	Részarány	Bruttó kibocsátás*	Részarány	Foglalkoztatottak száma**	Részarány	Munkavállalói jövedelem*	Részarány	
238 896	0,94%	535 052	0,88%	45 262	1,24%	92 259	1,09%	Sajtó és irodalom
191 057	0,75%	337 745	0,56%	38 582	1,06%	73 167	0,86%	Zene, színművek, opera
136 645	0,54%	289 610	0,48%	5 800	0,16%	12 096	0,14% ^ű	Filmalkotás, videó
124 120	0,49%	265 322	0,44%	5 249	0,14%	24 364	0,29%	Rádió és televízió
10 593	0,04%	17 121	0,03%	2 365	0,06%	1 829	0,02%	Fotóművészet
611 608	2,41%	896 231	1,48%	68 850	1,89%	243 862	2,88%	Szoftver és adatbázis
80 489	0,32%	152 533	0,25%	11 651	0,32%	26 596	0,31%	Hirdetés, reklám
784	0,00%	1 656	0,00%	17	0,00%	91	0,02%	Szakmai érdekképviseleti szervezetek
1 394 192	5,50%	2 495 270	4,13%	177 776	4,88%	474 264	5,59%	I. Primer szerzői jogi ágazatok
121 322	0,48%	816 957	1,35%	6 194	0,17%	20 945	0,25%	Szórakoztató-elektronikai ipar
70 019	0,28%	466 685	0,77%	7 155	0,20%	26 096	0,31%	Számítógép gyártása
609	0,00%	1 233	0,00%	189	0,01%	266	0,00%	Hangszer gyártása
610	0,00%	1 534	0,00%	102	0,00%	234	0,00%	Fényképezési eszköz és moziberendezés gyártása
1 195	0,00%	9 362	0,02%	127	0,00%	379	0,00%	Fénymásoló gyártása
6 459	0,03%	59 500	0,10%	504	0,01%	1 655	0,02%	Üres rögzítőeszköz gyártása
24 813	0,10%	116 879	0,19%	1 546	0,04%	4 932	0,06%	Szerzői jogi művekhez kapcsolódó papír gyártása
13 098	0,05%	20 099	0,03%	1 404	0,04%	1 997	0,02%	Szerzőjog-függő kölcsönzés
95 208	0,38%	197 234	0,33%	12 615	0,35%	37 474	0,44%	Szerzőjog-függő ágazatok kis- és nagykereskedelme
333 332	1,32%	1 689 483	2,80%	29 837	0,82%	93 378	1,11%	II. Szerzőjog-függő technikai háttérágazatok

	Bruttó hozzáadott érték*	Részarány	Bruttó kibocsátás*	Részarány	Foglalkoztatottak száma**	Részarány	Munkavállalói jövedelem*	Részarány
Ruházat, textil- és cipőárúk	536	0,00%	1 444	0,00%	209	0,01%	297	0,00%
Ékszerek és érmék	850	0,00%	1 672	0,00%	271	0,01%	241	0,00%
Egyéb kézműves áruk	1 903	0,01%	4 588	0,01%	612	0,02%	731	0,01%
Bútor	2 718	0,01%	8 209	0,01%	804	0,02%	1 328	0,02%
Háztartási eszközök, porcelán és üveg	65	0,00%	146	0,00%	15	0,00%	32	0,00%
Tapéta és szőnyeg	12	0,00%	31	0,00%	5	0,00%	7	0,00%
Játékok	7 620	0,03%	17 200	0,03%	1 226	0,03%	3 376	0,04%
Építészeti, mérnöki tervezés	45 708	0,18%	78 626	0,13%	5 955	0,16%	10 112	0,12%
Múzeumok	12 477	0,05%	21 721	0,04%	2 623	0,07%	5 991	0,07%
Részlegesen szerzői jogi ágazatok kis- és nagykereskedelme	4 028	0,02%	8 810	0,01%	1 294	0,04%	5 507	0,06%
III. Részlegesen szerzői jogi ágazatok	75 915	0,30%	142 445	0,24%	13 012	0,36%	27 624	0,33%
Általános kereskedelem	144 302	0,57%	294 820	0,49%	27 405	0,75%	55 592	0,66%
Szállítás, raktározás, távközlés	141 694	0,56%	292 942	0,48%	17 052	0,47%	46 709	0,55%
IV. Egyéb kiszolgáló ágazatok	285 996	1,13%	587 762	0,97%	44 457	1,22%	102 301	1,21%
SZERZŐI JOGI ÁGAZATOK ÖSSZESEN	2 089 436	8,25%	4 914 960	8,13%	265 082	7,28%	698 167	8,23%

Mely tevékenységek tartoznak a szerzői jogi ágazatok csoportjába? Hogyan mérhető ezek gazdasági teljesítménye? Mekkora súlyt képviselnek a magyarországi GDP-ben és foglalkoztatásban? Teljesítményükkel hogyan szerepelnek más hazai nemzetgazdasági ágakkal összehasonlítva, valamint nemzetközi összevetésben? Képesek voltak-e sikeresen kiheverni ezek a szektorok a gazdasági válság kedvezőtlen hatásait? Melyek a magyar kreatív tevékenységek fejlődési irányai?

Többek között a fenti kérdésekre is választ kaphatunk a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH) által megjelentetett „A szerzői jogi ágazatok gazdasági súlya Magyarországon 5.” c. kiadványból. A könyv egy sorozat ötödik kötete, amely a hivatal alapításának 120. évfordulója előtt tisztelegve ezúttal megújult, esztétikusabb formában kerül az olvasók kezébe.

Az SZTNH – 2005, 2010, 2012 és 2014 után – immáron ötödik alkalommal végezte el a magyarországi szerzői jogi ágazatok súlyának a felmérését. Az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Office, WIPO) által kialakított egységes módszertan alapján készült elemzés lehetővé teszi az összehasonlítást mind a korábbi hazai, mind a nemzetközi eredményekkel.

A 2013. évi eredményeket a 2011. évi adatokkal összehasonlító elemzés elsősorban arra a kérdésre keresi a választ, hogy a 2008-ban kirobbant válságnak a kreatív tevékenységekre gyakorolt negatív hatásai átmenetiek voltak-e, azaz a vizsgált időszakban visszatért-e a válság előtti növekvő tendencia, vagy tartós következményként folytatódott a legutóbbi kutatás során tapasztalt visszaesés.

3900 Ft

ISBN 978-963-9157-80-4

Szellemi Tulajdon
Nemzeti Hivatala